

माणिकचन्द्र जैनग्रन्थमालायाः पद्मत्रिंशत्तमोऽध्यायः

पण्डितप्रवराशाधरविरचितम्

त्रिषष्टिस्मृतिशास्त्रम्

श्रेष्ठि हीराचन्द्र तनुजेन मोतीलालेन
सम्पादितं सशोधितं च

‘ मूर्त्यं अष्ट आप्त्यकं ’

प्रकाशक — स्व. माणिकचंद प्रियमाला मुंयरे,
मोतीलाल टिपाचंद गांधी, उस्मानाबाद,
यार्नी प्रकाशक बेंद्रे.

मुद्रक — श्री. पं. धर्ममानशास्त्री
बल्याण प्रेस, सोलापूर.

धाराशिव के सुप्रसिद्ध जैनसाहित्योद्धारक और विद्याव्यासजी नवयुवक श्रीयुत सेठ भोर्तालाल हिराचन्द मांभाने इसका सुंदर मराठी अनुवाद करके महाराष्ट्रप्रान्तके जैन बन्धुओंका बहुत उपकार किया है। यद्यपि माणिकचन्द्र ग्रन्थमालामें मूल सञ्चित प्राकृत ग्रन्थही प्रकाशित किये जाते हैं परन्तु श्रीयुत मोतीलालजीके इस आग्रहकी कि मराठी अनुवाद भी साथमें रहे, हम अस्वीकार न कर सके। यह ग्रन्थ उन्होंने परार्थदर्शसेही सम्पादित किया है और इसकी चारसौ प्रतियाँ अपनेही खर्चसे ग्रन्थमालाकी अर्पण कर दी हैं। इसके लिए ग्रन्थमाला समिति उनके प्रति अपनी हार्दिक कृतज्ञता प्रकाशित करती है।

ता २४।१।३७

नापूरामश्रेणी

मंत्री—भा. प्रं. माला

प्रस्तावना.

धर्माभृतमयीं वृद्धिं कृत्वा भव्येषु निवृत्त
तं पार्श्वताप मूर्च्छामभूमयीं पर्युपास्महे ।

—पं आशाधर

जैन समाजात इ स, च्या सातव्या शतकापासून पंधराव्या शतकापर्यंत मोठे मोठे पंडित व राजे होऊन गेले असून त्यांनी संस्कृत वाङ्मयात बरीच भर घातली आहे या काळानंतरच वाङ्मय मुख्यत्वे करून प्रचलित भाषातून झालेले आहे व त्या पूर्वीच वाङ्मय फारसे उपलब्ध नसून जें आहे तें प्राकृत भाषातून आहे पण वर दिलेल्या काळात जैन पंडितांनी इतकी उत्कृष्ट ग्रंथरचना करून ठेविली आहे की, त्यांनी संस्कृत वाङ्मयात वैदिकावरहि ताण केली असे म्हटल्यास अतिशयोक्ति होणार नाही जैन पंडिताना या काळात रानाश्रय होता व अशा आश्रयाशिवायहि केवळ धर्मप्रेमामुळेच काही पंडितांनी वाङ्मय रचना केलेली आहे सरस्वतीपुत्र आशाधर पंडित बरील दोन्ही वर्गात मोडतात

पंडितर्जांचा काळ इ स ११८० ते १२५० पर्यंतचा असावा असे त्यांनी लिहिलेल्या ग्रंथावरून वाटते त्यांचे जन्मस्थान मेवाड राज्यातील माडलगड हें होय त्याकाळी या प्रदेशास सणादलक्ष म्हणत या गावाला एक सरोवर होतें त्याचें नाव सावर व एक मडलक नावाचा झिळा हाता, व गडाचे जार्गी मडलका नावाची ही विशाल नगरी होती त्याच्या वाडिलाचें नाव सलक्षण व मातोश्रीचें नाव धी रत्नाबाई हात सलक्षण हे राजकारणान वरेंच लक्ष घालित ह्यामुळे मेवाडचें राज्य इ स ११९३ मध्ये शाहाजुद्दीनघोरीच्या टोळ्याडीस बळी पडल्यावर त्यांना स्वरक्षणासाठीं माळवा प्रांतात येऊन राहावें लागलें माळवाप्रांतावर परमारवंशाचे राजे राज्य करीत होते राजा भोजनतर उदयादित्य, नरवर्मा, यशोवर्मा, अपवर्मा इतके राजे होऊन गेले त्यावेळीं अजयवर्मा किंवा विन्ध्यवर्मा राज्य करीत होता विद्वानाचा आश्रयदाता म्हणून भोजराजाची कीर्ति अगून आहे ती विन्ध्यवर्माचे वेळींहि अखड होती म्हणूनच त्यानें सलक्षणसारख्या विद्वानाला सन्मानपूर्वक आश्रय दिला

माळवाप्रांताची राजधानी धारानगरांत सलक्षण येऊन राहिले तेव्हा आशा-

घराचे वय १०१२ वर्षांचे होते. पण त्यांना महावीरपंडिताकडे जैनेंद्रप्रमाण व जैनेंद्रव्याकरणासारखे ग्रंथ पढण्यास पाठविण्यात आले. महावीरपंडित हे मुद्रसिद्ध बादिराजपंडित धरसेनांचे शिष्य होते त्यांच्याजवळ एक तपपर्यंत आशाघरानीं अध्ययन केल्यावर त्यानीं स्वतः ग्रंथरचनेस प्रारंभ केला. माळवा-धीशाचे पदवी त्यावेळीं बादीन्द्रविशालगीते, परराष्ट्रमनी काविराज विल्हण, देवचंद्र, मदनोपाध्याय, केलहण, उदयसेन वगैरे बरेच विद्वद्ग्रंथ होते. त्या सर्वांना आशाघराच्या विद्वत्तेची मुक्त कठानें प्रशंसा केलेली आहे. विल्हणने त्यांना 'सरस्वति पुत्र' ही पदवी दिली. पंडित उदयसेनानें त्यांना कलिकालीदास म्हणून संबोधिलें आहे. मदनगीर्तियतीनीं त्यांना प्रज्ञापुत्र म्हटले आहे. त्याची ही सर्वानोमुखा कीर्ति ऐकून देशात राहून अनेक विद्यार्थी त्याचेकडे निरानिराख्या शास्त्राच्या अभ्यायनाथ येऊ लागले व इतक्या लहान वयातही सर्वांना आपल्या विषयात त्यानीं पारंगत करून आपला मौखिक वाङ्मविला. खाली दिलेल्या श्लोकांत त्याच गोष्टीबद्दलचा उल्लेख आहे.

योद्राम्याकरणाग्धि पारमनयच्छुश्रूपपमाणाभ्रकान्
पट्टकीपरमाख्यमाप्यन यतः प्रत्यर्थिनः कैऽभिपन् ।
चेरुः केऽडस्खलितं न येन जिनवाग्दीपं पार्थिप्राहित
प्रीत्या काव्यसुधां यतश्च रसिकेष्वपुःश्रतिष्ठानके ॥

“ पंडित आशाघराच्या शिष्यापैकी असा कोण आहे की ज्याला त्यानीं व्याकरण महोदधीच्या पैलनीरास अल्पावधीत पोहोचविलें नाहीं, असा कोण आहे कीं ज्यानें पट्टदर्शनाचें अमोघ शस्त्र हातों घेऊन प्रतिवादिनांना जिंकलें नाहीं, असा कोण आहे कीं आशाघरपंडिताच्या तोंडून जिनवाणी ऐकून तो मोक्षमार्गां बनला नाहीं, त्याचप्रमाणें असा कोण आहे कीं, जो त्याच्या मुखांतील काव्यामृत पिऊन रसिक पुरपात प्रतिष्ठा पावला नाहीं.” असा बरील श्लोकाचा मतितार्थ आहे. तात्पर्य हें कीं पंडित आशाघराच्या शिष्यवृत्तात मुनिगण, शास्त्रपटु, शास्त्री व पंडित आणि भर्मज्ञ रसिक वगैरे सर्वशास्त्रपारंगत मंडळी होती. महान् वैद्याकरणी देवचंद्र, न्यायशास्त्र व पट्टदर्शनाभिज्ञ विशाळकीर्ति भग्नरक विनयचंद्र व रसिकवर मदनोपाध्याय हे त्यांचे गिण्य होत.

त्याच्या एतुल्लेखा एक छाहळ नावाच्या पुत्रानेहि त्याची कीर्ति कायम रागली होती विन्ध्यवर्मा राजानंतर सुभद्रवर्मा गादीवर देऊन त्याचेनंतर अजुंतवर्मा

गादीवर बसला हा महान कवि व शास्त्रज्ञ होता. ह्याच्या पदरी बरील सर्व विद्वान् व इतरहि अनेक पंडित होते छाह्ढामेहि आपल्या विद्वेषेने राजास खूप केले. ह्याचे कारकीर्दीत सलक्षण होते ते परराष्ट्रमंत्री होते असे दिसून येते. अर्जुनवर्मा निपुत्रिक बारला तेव्हा त्याच्या चुलत पणजाचा नातु देवपाळ विंचा साहसमल्ल यास गादी मिळाला त्याचेनंतर त्याचा मुलगा जयसिद्ध उर्फ जैतुगिदेश गादीवर बसला ह्याचे कारकीर्दीतच प आशाधरानी सागरधर्माश्रित नावाची टीका लिहिली धारानगरीत असताना त्यानी पाच राजाच्या कारकीर्दी पाहिल्या

पंडितजी हे नुसते एका शास्त्रीतीलच पंडित नव्हते, तर वैद्य, ज्योतिष वगैरे शास्त्रातहि ते पारंगत होते त्याशिवाय सम्यक्धर्मावर त्यांचे खरेखुरे प्रेम होते अनेक धर्मग्रंथ लिहून जिनवाणीची सेवा करण्याकरिता केवळ ते धारानगरी सोडून निघाले एवढेच नव्हे तर जवळजवळ प्रपंच सोडून धारसस्थानातील नालछानगरीत येऊन ते राहिले त्याकाळी नालछा गावास नलकच्छपुर म्हणून असत हर्षप्रमाण त्यावेळीहि हे गाव सधन जैन श्रावकानी मंडित होते अस दिसते एरवी हे गाव आशाधरानी पसत केले नसते " श्रीमदर्जुन भूपाळ राज्ये श्रावकभकुले । जिनधर्मोदयार्थे या नलकच्छपुर उवसत् असे म्हटलेले आहे ह्यावरून नालछानगरीच का पसत केली व ह्याचा हेतु किती उच्च हे स्पष्ट दिसत धन्य ह्या महाभागाची । अशा प्रतिगौतमगणाधरामुळेच अर्जुन जिनवाणी प्रथरूपाने टिकून राहिली आहे अस म्हणण्यास हरकत नाही धर्माखातर सर्व हाल सहन करून स्वशक्तीनुसार शासनसेवा करण्यास आशाधर पंडिताप्रमाण श्रावक जर तयार ह्तेतलि तर ह्या पडत्या काळातहि चिनशासनो द्वार शात्याशिवाय मुर्खीच राहणार नाही नालछाला ते इ स १२२०-२५ च्या दरम्यान गेले असावे असा अंदाज आहे ह्यानंतर जवळजवळ २॥ तपाचा काळ त्यानी केवळ ग्रंथ लेखनात घालविला

रुप्या आशाधराच मुख्य तीन ग्रंथ मुलभ आहेत (१) जिनयज्ञकल्प, (२) सागरधर्माश्रित (३) अनागारधर्माश्रित या तिन्ही ग्रंथात त्यानी आपली विस्तृत प्रशस्ति लिहिली आहे इव सवत् १३०० पर्यंत त्यानी केवढ्या ग्रंथाची रचना केली त्या सर्वांची नावे प्रशस्तीत आहेत ते ग्रंथ

(१) प्रमेयरत्नाकर— हा न्यायाचा ग्रंथ पथमय आहे

(२) भरतेश्वराभ्युदय— उत्तम काव्य प्रत्येक सर्गाच्या शेवटी ' सिद्ध '

शब्द येतो. तो स्वोपःटीकेसह लिहिला. हा ग्रंथ सोनागिरांचे भट्टारकाचे भांडारांत आहे.

(३) धर्माभूतशास्त्र— हा स्वटीकेसह सुंदर लिहिला.

(४) अष्टांगहृदयोद्योतिनी— ही वाग्भटसहितेची टीका होय.

(५) मूळाराधना— भगवती आराधनेवरील टीका. गुप्तोच्च उपलब्ध नव्हे प्रसिद्ध झाली आहे.

(६) इष्टोपदेश— यावरील टीका

(७) अमरकोषावर क्रियाकलाप नावाची टीका लिहिली.

या ग्रंथाचा उल्लेख जिनयज्ञकल्याच्या प्रशस्तीत आहे. हे वि. सवत् १२८५ च्या अगोदर रचले गेले. यानंतर स १९२६ पर्यंत सागारधर्माभूताची टीका लिहिपर्यंत खालील ग्रंथ लिहिले

(१) इद्रकवीच्या काव्यालकारावरील टीका ही सोनागिरांचे भांडारांत आहे.

(२) सहस्रनाम स्तोत्र— अरहनदेवाचें. सर्वत्र उपलब्ध

(३) जिनयज्ञकल्प— सटीक उपलब्ध—प्रसिद्ध.

(४) त्रिपष्टिसृष्टिशास्त्र— सशित ६३ श्लोकापुरयाचें चारित्र स्वटिप्पण्यांसह सध्या प्रसिद्ध करित आहोंत

वि. सन १२९६ च्या नंतर लिहिलेले ग्रंथ अनगारधर्माभूताच्या टीकेत आढळतात ते

(१) राजामताविप्रलम्ब नांवाचे सण्डकाव्य स्वोपःटीकेसह अनुपलब्ध

(२) अश्वत्थरहस्य— हा वडिलांच्या आशेवरून यांनी लिहिला. योगमार्गावरील शास्त्र

(३) रत्नत्रयविधान— रत्नत्रयविधानकृपा व महात्म्याचें वर्णन करणारा ग्रंथ

जिनयज्ञकल्प हा ग्रंथ प्रतिष्ठेसर्षी होय. हा खंडेलशाल वशाचे भूषणभ्य अन्हणचे पुत्र धावकृपर्मा स्वलीन, नलकच्छूरचे राहवासी, परोपधासी, देवपूजा पात्रदान व जिनशासन उद्योत करणारे प्रतिष्ठाप्रणी पापासापूच्या कारवार आप-हावून लिहिला व तो अश्विन शु० १५ वि. स. १२८५ त देववाळाच्या राज्यांत नलकच्छूर नगरीच्या नेमिनाथ चैत्यालयांत पूर्ण झाला.

सागरधर्मासृत— ही सुंदर अष्टाध्यायी टीका पोप व ॥ ७ स १२१६ त पूर्ण केली त्यावेळीं श्रीमान् जैतुगितदेव माळव्यावर राज्य करीत होते

अनागरधर्मासृताची टीका स्वोपज्ञटीका त्यांनीं पापासाधूचे पुन बहुदेव व पर्नासिंह बहुदेवाचे पुत्र हरदेव, उदय व स्वभदेव यांपिंहीं हरदेवाच्या विन-
तीवरून व धनचंद्राच्या आप्रहावरून ही टीका लिहिली गेली ही नलकच्छपुरांत
मेमिनाथ भगवानाचे चैत्यालयात वि स १३०० च्या कार्तिक महिन्यांत पूर्ण
शाली

याशिवाय नित्यमहोद्योत, भूपोळस्तोत्र प्रथ लिहिले आहेत ह्या १५१२०
प्रथामध्ये धर्मशास्त्रपर, तत्त्वज्ञानपर, वैद्यक, काव्यशास्त्र, भक्ति आणि योगमार्गपर
असे बहुविध प्रथ आहेत तेव्हां मदनकीर्तियतीनां आशाधराना प्रशापुञ्ज
ही पदवी दिली ती किर्ती सार्थ आहे हें उघड होत आहे.

त्रिनयनकल्पप्रथांत ते म्हणतात कीं 'यावन्निलोक्या जिनमन्दिरार्चा तिष्ठन्ति
शक्रादिभिरर्च्यमाना । तावन्विनादि प्रतिमाप्रतिष्ठा शिवार्थिनःऽनेन विधापयन्तु ॥'
जोपर्यंत ह्या तीन लोकांत इत्यादिकाकडून जिनभगवानाची पूजा होत
राहील तोपर्यंत ह्या प्रथाच्या आधारानें कल्याणेच्छु जिनविवाची प्रतिष्ठा
करेंत त्यांच्या त्या इच्छेप्रमाणे वा बरे होणार नाहीं ? अमोलिक प्रथ लिहून
रयानीं तसें करण्याचा मार्ग मुलभ करून दिलेला आहे व त्याचा लाभ प्राप्त
घेत आहेतच सागरधर्मासृताच्या भव्यकुमुदचंद्रिकानामक टीकत लिहितात कीं—

यावत्तिष्ठति शासन त्रिनपतच्छदानमन्तस्तमा ।

यावधार्कानशाकरो प्रकुलत पूसां दशामुत्सवम् ।

तावत्तिष्ठतु धर्मसूरिभिरियं ध्याह्यायमानानिशम् ।

भव्यानां पुष्टोत्र देशविरताचारप्रबोधाधुरा ॥

जिनशासन जापर्यंत वर्धमान आहे, म्हणजे यावधद दिवाकरी थावक
घमाचें ज्ञान करून देशारी हा टीका मुनिगणाकडून याचली जावो आशाधर
पांडितांची ही इच्छा मुद्दा थावकमउळीकडून पूर्ण करण्यांत आली पाहिजे !
पहिल्या श्लोकांतील प्रतिष्ठामहात्मवार्चा इच्छा काहीं अशा पूर्ण करण्यात
येत आहे, पण दुसऱ्या श्लोकांतील थावकप्रमसाराची इच्छा तितक्या प्रमा-
णांत पूर्ण करण्यात येत नाहीं ही दुःखाची गोष्ट होय थावक भरपूर असतील

तर मुनिगण सागरधर्माभृतासारसे प्रथ वाचून दाखवितील त्या लायकीचे मुनाहि असावयास पाहिजेत हें खरें पण थावक समुदाय बहुसंख्यांक व बहुश्रुत असण पाहिजे मग मुनीहि चांगलच ज्ञानपतात नहिंतर दर्जासारखी शोचनीय व लज्जास्पद स्थिति प्राप्त होते जसे थावक तसे मुनि ! व असल्या थावक प्राविका व साधुनांवांचा अर्हत्सध जिनशासनाचें वर्धन वसुं करणार ! म्हणून थावकाची संख्या वाढविली पाहिजे त्यांना सच्छ्रावक बनावले पाहिजे व सम्यक्प्रतपारी मुनीनाच आश्रय दऊन जैनशासनोद्दाराचें कार्य आपण केले पाहिजे प्रत्येक ध्यक्षीस आत किवा ऋषिकृष्ण असत तें फेडल्याशिवाय मुक्ति नाही तें फेडण्यासाठी पंडित आशाधरासारख्या धर्मरक्षकाची इच्छा पूर्ण केली पाहिजे मुसलमानाच्या टोळधाडाच्या काळात जिनवाणीचें रक्षण व वर्धन करून ज्या पंडित प्रथरान जिनानुयायांवर महदुपकार करून ठेवले त्यांचे ऋण स्वकल्याणासाठीच त्यांचे प्रथ वाचन व प्रयोक्त आचरण करून आपण फड वयास नको काय ? तसें न करणें ही मोठी वृत्तप्रता होय, म्हणून तसें करण्याशिवाय गत्य तर नाहीं आशाधरपंडितासारख्याचें प्रथ वाचून व स्वतंत्र प्रथरचना करून थावकगण जिनवाणीचा प्रसार करताल अशा आशा आहे अशी

पंडित आशाधराच्या ज्ञातीस हल्ली घघेरवाळ म्हणतात त्याच्या पन्नीचें नाव सरस्व ते त्यांना छाहड नामक पुत्र होता हा मुग्गा विशेष विद्वान नव्हता असें दिसते पण आशाधराचे अनक शिष्य बरेच विद्वान होते त्यांपैकी अर्हदास वधीचें, पुद्दवचम्पू मुनिमुत्तम काव्य भव्यजनकृष्ठाभरण हे प्रथ प्रसिद्ध आहेत पंडितजी शैबपर्यंत गृहस्थच होते पण त्याचिपवळ अनेक मुनींनी दाख्राप्ययन केले असून त्यांनी घमप्रभावना बरीच केली आहे ते प्रती थावक होते वर दिलेल्या त्यांच्या प्रथापैकी काहीं प्रथ अजून अग्रविद्ध आहेत त्यांपैकी आम्ही प्रसिद्ध करित आम्हेला एक प्रथ हाय त्रिपरिश्रितमृतिशास्त्र हा प्रथ ५१, बरीख जी भांडारकर इन्स्टिट्यूट म्हणून आणला ह ता याचे मराठी भाषांतर करून तो जनतेस सादर करण्याचा विचार तेव्हा पातून करित होना पण तसा य ग्य योग वेदना काहीं वयापूर्वी मूळ सष्टृत प्रथच थी माणिसाद प्रथमांवेतून प्रसिद्ध करण्याचें ठरवून थी प नाथरामप्रेमाकडे प टवून दिला होता पण तो अगदीं पदान आहे त्याला आणरी एक निजकाच पदान प्रथ ओढाला या म्हणजे मग आम्ही छातून एक असें उत्तर आलें तव्हा तो

तसाच पडून राहिला मध्यतरी जैनज्ञानकोशासाठी आदिपुराण व उत्तरपुराण वाचण्यास हातीं घेतले त्यावेळीं त्रिपष्टिस्मृतिच्या अनुवादाची कल्पना होण्यात आली त्याच कल्पनेचे हे मूर्तस्वरूप म्हणजे प्रस्तुतचा अनुवाद होय. हा अनुवाद मूळ श्लोकातील अर्थाला धरून पण मानी ल पुढील संदर्भ समजावा या दृष्टीन लिहिला आहे. कारण त्रिसष्टिस्मृति हें शास्त्र अगदीं लिष्ट व संक्षिप्त आहे. त्यात केवळ ४८० श्लोकांत त्रेसष्ट शलाका पुरुषाचेच चरित्र गाविले आहे. आजपर्यंत जैनवाङ्मयकुमुमालेतकें मी जैन समाजाची थोडकित्तुत सेवा केली आहे पण हा ग्रंथ त्या मालेतकें प्रगट न करता श्री. माणिकचंद्रप्रथमालेंतून प्रसिद्ध करण्याची इच्छा होती अनुवाद पूर्ण होताना पुन्हां प श्रीनापुरामप्रेमी व मालेचे ट्रस्टी श्री. ठाकरेदास भगवानदास यांना भेटून त्याची सन्मति घेतली. सन्मतिबद्दल ट्रस्टीवर्य अभिनंदनास पात्र आहेत सदर मालेन ग्रंथप्रकाशनाचें काम बरेच बेल आहे मराठी भाषा जाणणारे जैन बहुसंख्याक अमत्यामुळे मराठी अनुवादितग्रंथ 'माणिकचंद्र प्रथमाला' मधून मधून असेच प्रसिद्ध करील अशी पूर्ण अपेक्षा बाळगतीं मालेची सापत्तिकस्थिती सध्या खालम्वलेली आहे. त्यामुळे आम्ही हा ग्रंथ आमच्या खर्चानीच छापवा मालेतकें प्रसिद्ध करित आहोंत असाच हातभार प्रत्येक जैनधर्मप्रेमीयानी मालेला लावून माला अखंड, अव्याहतपणें चालू राहिल असा प्रयत्न करण त्याचें मुख्य कर्तव्य होय अशा बहुमूल्य ग्रंथप्रकाशनाचें कार्य करणाऱ्या माला आपणात नाहींत इतराच्या वाङ्मयक्षेत्राकडे पाहिले तर आपले वाङ्मयप्रसिद्धीकरणाच क्षेत्र अगदीं क्षुद्र दिसतें एवढ्या मोठ्या जगदव्यापी जैनधर्माची ही दुःस्थिती !! काळाचा महिमा और आहे !! या ग्रंथाच्या प्रशस्तीत आशाधर पंडित लिहितात " सोऽहमाशाधर कण्ठमल कर्तुं सधर्मणाम् । पत्रिकालकृत प्रथमैम पुण्यमरीचम् ॥७॥ राक्षिप्यताम्पुराणानि नित्यस्वाध्याय सिद्धये ॥ इति पण्डितजाजाका द्विज्ञति प्रेरिकात्रमे ॥ ९ ॥ धार्मिकाचे कठ भूपित करण्यासाठीच हा ग्रंथ मी लिहिला नित्यस्वाध्यायासाठी त्रेसष्ट शलाका पुरुषाचा पुराणेंसंक्षिप्त करून या अशी आकाक्षा पंडितांनी केलेली प्रेरणाच या ग्रंथाला कारण आहे या खुलाशावरून उच वाङ्मयाच्या दृष्टान या ग्रंथाकडे न पाहता धर्मशील जैनाच्या रोजच्या गरजेच्या पूर्वाचेन दृष्टीने पाहिले पाहिजे श्रीबीस तीर्थंकर, बाराचक्रवर्ती, नऊ बसुदेव, नऊ बळदेव व नऊ प्रतिवासुदेव मिळून त्रेसष्ट महापुरुषाना जैनलोक

फार पूज्य मानतात त्यांच्या नामावली व चरित्रे सर्व भाषातून अनेक विद्वानांनी लिहिलेली आहेत महापुराण व उत्तरपुराण हे प्रथम त्यामध्ये प्रमुख आहेत. हे प्रथम फार प्रचंड आहेत रोज पारायण करण्यास सुटसुटीत प्रथम ह्या यादीने आशाघर पढितानी सुमारे पाचशे श्लोकांचे (४८० श्लोक) त्रिपष्टि स्मृतिशास्त्र लिहून चांगली सोय करून दिली आहे असे म्हणण्यास हरकत नाही रामायण महाभारतादि प्रपांचेहि असे साक्षीकरण झालेले आहेच त्या प्रयापेक्षा हा प्रथम अधिक दुर्बोध आहे हे खरे पण मूळविषयच त्रिष्ट असल्यामुळे आशाघराचा निरुपाय झाला आहे त्यामुळे महानुभावाच्या सांकेतिक लिपीत लिहिलेल्या प्रथाप्रमाणेच या प्रथाची गत झाली आहे

एकदरीत या प्रथाच्या प्रसिद्धीमुळे आशाघर पढिताचा एक गंध अनतेपुढे येत आहे माणिकचंद्रप्रथमालेला मराठी प्रथम प्रसिद्धाचे श्रेय मिळत आहे व धर्मशास्त्र जैनाना स्वाध्याय करण्यास एक प्रथम मिळत आहे इतके पायदे होत आहेत. हे सर्व साधल्याबद्दल, प्रथाचा अनुवाद करताना मिळालेल्या माझ्या परममित्राच्या मदतीबद्दल व मालेतून प्रथम प्रकाशित करण्यास दिलेल्या सम्मतिबद्दल त्या मालेच्या घालकाचा व इतर सर्व समाजाचा मी ऋणी आहे प्रथाची १९५५ पाने थी प वर्षमानशास्त्री सोलापूर यानी आपल्या कल्याणप्रेसमध्ये छापून वेळेवर दिली याबद्दल त्याचा व थी हनुमान प्रेसचे माऊक व चालक थी कोकाटे यांचा त्यांनी पुस्तकांतील निवेदन व इतर मजकूर छापून दिल्याबद्दल आभारी आहे अशीच उत्तरोत्तर मजकूर सेवा घडो ही जिनेश चरणी मागणी आहे प. आशाघरानी हा प्रथम वाचणारावर सम्यग्दर्श प्रसन्न होवो अशी शुभच्छा प्रगट केलीच आहे त्यांच्याच सालील श्लोकाने मी ही प्रस्तावना पुरी करतो

शान्ति. शतनुता समस्तजगता सम्पच्छता धार्मिके ।

श्रेय थी पारिधर्ता नयधुरधुर्यो धरित्रापनि ।

सद्रिघारसमुद्रिरतु कचया नामाप्यघस्यास्तु मा ।

प्रार्थ्यं घा क्रियदथ एव शिष्यरुद्धमो जयत्यदत ॥

न्यायनागाने प्रतर्पाळ करणारा राजा धार्मिकलोकांच्या सहाय्याने सर्व विधांत शान्ति, शांति व कल्याण वाडवो विद्वान सविषेचाच प्रचार करोत व पापघर्मे नांवालाहि नवोत कल्याणकारी अर्हदमांचा विजय अगो या शिवाय दुसऱ्या कदाची इच्छा करावी ? इतिश्रु

आपला पोर्णिमा वीर स २४९२ ।
बनिवार, घारादिब

आपला सर्वांचा नम्र
मोनीलाल दिराचद गार्धी (अज्ञान

नमः सिद्धेभ्यः ।

आचार्यकल्पाशापरविराचितम्
त्रिपष्टिस्मृतिशास्त्रम् ।

वीरं नत्वेन्द्रभूतिश्च त्रिपष्टिश्रेष्ठपुंश्रितम् ।

इतिवृत्तम्बुवे स्मृत्यै समासेन यथागमम् ॥ १ ॥

तीर्थकर महावीर, गणधर इन्द्रभूति याना नमन करून सर्वश्रेष्ठ अशा त्रेसष्ट (चोर्नास तीर्थकर, वारा चक्रपती, नऊ बलदेव, नऊ वासुदेव व नऊ प्रतिनासुदेव) शलाका-पुरपाचें मी सक्षित चरित्र आगमाला धरून थोडक्यात सागतो.

१ भेदपुमाव शलाकापुरुषा २ महापुराण ३ विस्तारस्त्वार्पपुराण साराक्षे द्रष्टव्य ।

मन्त्री मतिवरः श्रेष्ठी धनमित्रः पुरोहित ।

आनन्दोऽरुम्पनः सेनेह् वज्रस्य श्रीमती प्रिया ॥६॥

पूर्वविदेह क्षेत्रातील पुष्कळावती देशातील उत्पलखेट नगरीचा राजा वज्रबाहु त्याची भार्या वसुधरा याचे पोटी महाबलाचा जीव ललितागदेव स्वर्गाचे सुख भोगून वज्रजघ नामे जमला. त्याचे मामा चक्रवर्ती वज्रदत्त. याची पुत्री श्रीमती त्याची प्रिया झाली. ही श्रीमती ललिताग देवाची सहचरी स्वयप्रभा पूर्वभवात धातसीद्वीपात पूर्वमदरपरताच्या पश्चिमेरुडील विदेहक्षेत्रात गधिल-देशातील पलालपर्वत नामक गावात देविल पाटलाची मुलगी होती. त्या भवात तिने समाधिगुप्त मुनि ध्यानस्थ असता त्याचे अगार मेलेले कुत्रे टाकून त्याचा अपमान केला. पुढे ती पाटलीप्रामात नागदत्त वाण्याची कन्या होऊन जमली. तेथे पिहितान्नर मुनि जवळ व्रते घेऊन तिने ती पाळल्यामुळे ऐशान स्वर्गात स्वयप्रभा देवी झाली. प्रीतिरर्चन रानाच्या मुनिदानास अनुमोदन दिव्यामुळे झालेल्या पुण्योपार्जनाने पुरोहित, सेनापति व मन्त्री याचा आणि व्याघ्रभवातील तपामुळे मतिवर मंत्र्याचा समागम झाला. अर्थात् ते व्याघ्रादिक वज्रजघाचे पुरोहित, मन्त्री, सेनापति व श्रेष्ठी शाठे मंत्र्याचे नाव मतिवर, श्रेष्ठीचे नाव धनमित्र, पुरोहिताचे नाव आनन्द व सेनापतीचे नाव अरुपन होते. वज्रजघरानाने दमनर व सागरसेन मुनींना आहार दान दिव्यावर आपल्या चार मित्राची

भयावली विचारली. तिचा मथितार्थ असा—मतिवर मत्री पूर्वमवात प्रभाकरी नगरीचा अतिगृह्य राजा होता. तो फार विषयी असल्यामुळे पक्कप्रभा नरकात पडला. नरकातून तो वाघाच्या जन्मास गेला. एकादा प्रभाकरी नगरीचा त्यानेळचा राजा प्रातिवर्धन जगलात गेला असता पिहितारुत्र मुनि त्याला भेटले. माध्यान्हकाल असल्यामुळे पुरोहिताने त्यांना आहारदान करण्याचा राजास सल्ला दिला. राजाने तो केल्यामुळे रत्नवृष्टि झाली. मुनि क्षणाले की जमळच एक नाच तपश्चर्या करात आहे व तो पुढे भरत चक्रवर्ती होणार आहे. राजा मुनीसह तो चमत्कार पहाण्यास गेला. अठरा दिवस अनशन करून सन्यासविधिने तो वाघ मेला व देवलीकात गेला. तो प्रकार पाहून प्रातिवर्धन राजाचे मत्री, सेनापति व पुरोहित दाना उपगति झाली व मरणानंतर ते भोगभूमीत जन्मले. तेथून पेशान स्वर्गात गेले. स्वर्गातून ते चाधे वज्रजघ राजाचे मित्र होऊन जन्मले, या सर्वांच्या समागमें राजा सुखी झाला.

तां दम्पती मृतं, धृमादृषिदानाददक्कुरां ।

जाता व्याघ्रकोडैकीर्शननकुलाश्च तदिष्टितः ॥ ७ ॥

द्वितीयैकोपादिवद्धायुष्का व्याघ्रादयस्तदा

वनादेत्य नृपावासाद्वहिस्तस्थुर्मुनीक्षिणः ॥ ८ ॥

१ उत्तमभोगभूमी उत्पन्नौ २ सूकर. ३ वानर ४ तयोर्मुनि युगल-
योरिष्टिदानापूजातत. ५ ऋषिदानानुभेदनात्. ६ अप्रत्याख्यात् ६ दानकाले.

नीत्वा शतमतिं चक्री तुग्भूयांपयमोद्यतम्

तपो नीत्वा ब्रह्मशक्तीकृतमेत्यादृतानतैम् ॥ ११ ॥

श्रीधर देवाने शतमतीला सम्यग्दर्शनाचा उपदेश केला तो पटल्यामुळे तो नरकातून निघून पुष्करद्वीपाच्या पूर्वाधांतील पूर्व-
दिदेहक्षेत्रातील मंगलानती देशाच्या मध्यभागातील रत्नसचय
नगरीचा जो महीधर चक्रवर्ती त्याच्या सुंदरीदेवीच्या पोटी जयसेन
नामें करून जन्मला. पुढे यमधर मुनीजवळ दीक्षा घेऊन समाधीनें
मेल्यावर तो ब्रह्मस्वर्गांत इद्र शाला.

यौ महामतिसम्भिन्नमती मिथ्यात्वदाह्वयतः ।

तौ निगोदास्पदं यातौ तेनोक्तैः सोऽन्वैरुम्पत् ॥ १२ ॥

महामति यः सम्भिन्नमति नामक दुसरे दोन मर्त्री निगोदात
क्षणजे नरकात खितपत पडले आहेत असें प्रीतिकरमुनिवाङ्मन ऐकून
श्रीधरदेव कळवळटा.

महावत्सं सुसीमश स भूत्वा सुविधिः सुतं ।

केशवं श्रीमतीजीवं स्नेहार्दार्यत्रतं शृहे ॥ १३ ॥

जन्तूद्वीपातील निदेहक्षेत्रात महानस देशातील सुमीमा
नगरीचा राजा सुदृष्टि व राणी सुदरनदा याच्या पोटी श्रीधरदेव
स्वर्गातून येऊन सुविधि नावाने जन्मला. अभयघोष चक्रवर्तीची

१ पुष्कराद्र पूर्वमदरे मंगलावत्या रत्नसचये महीधराख्यचक्रिणः

पुत्रो जयसेनाख्यो भूत्वा २ विवाहकरणाद्यतं ३ स श्रीधरः जन्मनदत.

४ तेन गुरुणा ५ स महाबलचर, श्रीधर हा कष्ट कथ तादृग्दुःखात्तौ
उद्वेग्यमिति अतरार्द्रतया प्रत्यपचत ६ देशसप्तमसर्वस्वं भक्त्वा आराध्य.

मुल्गी मनोमा त्याला देण्यात आण. तिच्यापासून त्याला केशव नामक पुत्र ज्ञाण (हा श्रीमतीचाच नावहोता कारण तो स्वर्गांत देव झाला होता व तोच केशव झाला.)

भवत्वा जातोऽच्युतन्द्रोऽस्य तुकुमतीन्द्रो महाप्र तैः ।
व्याघ्राचार्यामरा राजपुत्राः सामानिकाश्चैत ॥१४॥

या घापलेकानी श्रान्नन्त पाळून देहयागानंतर ते अच्युतेंद्र व प्रतींद्र झाले व्याघ्रादिकाचे नाव वज्रनघावरोवर उत्तर-कुम्भत नाऊन नमते तेथून प्रीतिकर चाण मुनीच्या उपदेशा-मुळे ऐशान कल्पात देव झाले तेथून गानराचा जात्र चित्रागद, वराहाचा नात्र राजा नदिपेण यार्गी राणी अनतमतीच्या पोटी वरसेन, व्याघ्राचा नात्र रिभीपणरानाच्या प्रियदत्ता देवीच्या पोटी वरदत्त व नकुंगचा जात्र प्रशातमदन नाम जमले या सर्गीनीं अभयघोषचन्द्रन्ती वरोवर दीक्षा घेतल्यानर ते मरून सामानिक देव झाले

अथेन्द्रः पुष्पलावत्यां वज्रनाभिः स चन्द्रभृत् ।

सामानिकास्तदनुजा प्रतीन्द्रस्तद्गृहेऽङ्घ्रिणक् ॥ १५ ॥

नतर तो अच्युतेंद्र पुष्पलावती देशातीठ पुडरीकिणी नगरी-चा राजा वरसेन व राणी श्रीकाता याचे पोटी वज्रनाभिनामे करून

१ पचाप्येते वशवेन सह नैऋत्यदीक्षा प्रतिपन्ना । वशव-प्रतन्द्रोऽभवत् । चत्वारो राजपुत्रास्तामानिका अभवन् । २ सुविधिचर ३ तस्य चक्षिणो विजयवैजयतजयतापराजित सहा ४ माडागारिक घनदेवाख्याः

राजातिगृध्रो घामोऽर्द्रो व्याघ्रो देवो दिवाकरः ।

मन्त्री मतिवरोऽधोऽहमिन्द्रो योऽभूत्सुवाहुकः ॥२४॥

विराट् सर्वार्थसिद्धश्च स जयाद्भरत पुरोः ।

आद्यः पुत्रोऽथ चरुभृत्पोडशो हि मनुर्महान् ॥२५॥

अतिगृध्रराजा, नारकी जीव, वाघ, देव, मतिपरमन्त्री, अह-

मिन्द्र, सुवाहु, वज्रसेन तीर्थकराचा पुत्र परदत्तराज, सर्वार्थसिद्धि

स्वर्गातील देव आदि भव घेऊन भरत झालेला प्रथम तीर्थकराचा प्रथम

पुत्र चरुभृती, सोड्यास मनु (देश निरति व लोकाव्यग्रहारीपदेशक

या अर्थाने) जयशाली होवो.

यो मन्त्री वत्सकावत्यां प्रीतिवर्द्धनभूपते ।

प्रभाकरीपुरीहीदक्कुरुना कनकप्रभः ॥ २६ ॥

आनन्दोऽधोऽहमिन्द्रोऽभून्महाशाहुरनुत्तरे ।

सुरथान्त्ये स पुरुतुकामो वाहुबलीर्ज्यताम् ॥ २७ ॥

वसकान्ती देशातील प्रभाकरी नगरीच्या प्रीतिवर्धन राजाचा

मन्त्री व उत्तर पुरुभोगभूर्मीतील आर्य कनकप्रभ नामक देवानिक

१ घमांया भवो घामो नारकः २ विशिष्ट राजा वज्रसेन

तीर्थकरपुत्रः ३ नगरां ४ भूमौ ना पुमान् ५ काचनविमानेश ६ सर्वांष-

सिद्धौ. ७ पूज्यता शिवार्थिभि

लोलुप नावाचा जो मिठाईवाला नकुल झाला होता तो पुढे उत्तरकुरुभोगभूर्मीत जाऊन तेथून प्रभाकर निमानात देव झाला. नंतर प्रशातमदन नावाचा राजपुत्र झाला पुढे अश्व्युतेशाचा सामानिक देव होऊन तो जीव वज्रसेन राजाचा अपराजित नामक पुत्र झाला. नंतर सर्वार्थसिद्धि देवलोकातून तो आता सुवीर नामक तीर्थकरपुत्र झाला

संन्यासमृत्युदानानुमोदसद्वृत्तपोऽर्जितैः ।

पुण्यैस्तेऽभ्युदयान्भुक्त्वा सिद्धाःसिद्धिं दिशन्तु नः४०

संन्यासमरण, दानानुमोदन, वगैरे सारख्या पुण्यकर्मांनी मिळालेले अभ्युदय भोगून जे सिद्ध झाले ते आम्हालाहि सिद्धि देवोत.

इत्याशाधरदृग्धे त्रिपष्टिस्मृतिनाम्नि महापुरा-

णान्तस्तस्वसद्ग्रहे श्रीवृषभतीर्थङ्कर

भरतेश्वरादिनिवृत्तिपुराण प्रथमम् ॥१॥

वत्सदेश मुसीमार्तः स्वामी विमलाह्नः ।

चित्राद्राज्याद्विरज्याचरतो वदध्वान्त्यनाम शंम् ॥ १ ॥

वत्सदेशात मुसीमा नगरीचा पति विमलाह्न नामक राजा होता त्याने बराच काळपर्यंत राज्यसुख भोगून त्याचा त्याग केला व व्रतधारी होऊन तीर्थकर कर्म वागले

१ द्वीपेऽस्मिन्निति वर्तते, जम्बूद्वीपपूर्वविदेहस्थे २ मुसीमा आस्ता प्राप्ता येन स ३ गृहीतसयम ४ तीर्थकरत्यनाम सर्वेषा तीर्थकृता तद्वधकाल प्रायेणैका दशागश्रुतज्ञान शौद्धव्य

पूर्वभावात् हरिवाहन नामक राजपुत्र असलला शूकर पुढें उत्तर-
कुरु नामक भोगभूमीत आर्य वनला. नदाख्य निमानात माणिकुडली
देव होऊन वरसेन राजा झाला. पुढें तो जीव सामानिक देव होऊन
नंतर वज्रसेन राजाचा पुत्र वैजयत नामें झाला. तेथून सर्वार्थसिद्धीत
अहमिद होऊन तो आता अच्युत नामने तीर्थकरपुत्र झाला आहे.

यो वणिग्नागदत्ताख्यः कपिः पूर्ववदार्यकः

मनोहरामरो राजपुत्रश्चित्राङ्गदधुंति ॥ ३६ ॥

जज्ञे सामानिकसुरो जयन्तस्तार्थितुक् पुनः ।

पञ्चमेऽनुत्तरेऽमर्त्यः स वीर पुरनन्दनः ॥ ३७ ॥

नागदत्त नावाचा जो वणिक वानर झाला होता तो देवगतीत
मनोहर नामक देव होऊन पुढें चित्रागद नामक राजपुत्र झाला. तो
जीव सामानिक देव होऊन व वज्रसेन राजाचा जयत नामक
पुत्र झाला. नंतर पाचव्या स्वर्गांत अनुत्तर निमानातील देव होऊन
तो आता आदितीर्थकरपुत्र वीर नामे कर्ण झाला आहे.

आर्षुषिको लोलुपाख्यो नकुलो दिव्यमानुष्य ।

मनोरथःपार्थिवतुक् प्रशान्तमदनाभिधः ॥ ३८ ॥

योऽन्युतेन्द्रसमो देवोऽजिनधुंत्रोऽपराजितः ।

स्वरेकंचरमश्वाभूत्सुवीरीरथ स पौरवः ॥ ३९ ॥

१ नद्यावर्तविमानेश २ नाम राजपुत्र ३ वज्रसेनतीर्थकरस्य
४ सर्वार्थसिद्धी ५ कादविक ६ उत्तरकुरु ७ प्रभाकरविमानश्च ८
चित्रमालिनीप्रमजनयो क्षत्रियभार्यापत्नी । ९ सामानिक १० वज्रसेनस्य
११ उवाचषादि

लोलुप नायाचा जो मिठाईवाग नकुळ झाला होता तो पुढे उत्तरकुरुभोगभूमीत जाऊन तेथून प्रमाकर विमानात देव झाला नंतर प्रशांतमदन नायाचा राजपुत्र झाला पुढे अष्टुतेंद्राचा सामानिक देव होऊन तो जीव वज्रसेन राजाचा अपराजित नामक पुत्र झाला नंतर सर्वार्थसिद्धि देवनेकातून तो आतां सुत्रीर नामक तीर्थ करपुत्र झाला

सन्यासमृत्युदानानुमादसद्भवतपोऽर्जितः ।

पुण्यैस्तऽभ्युदयान्भुक्त्वा सिद्धा सिद्धिं दिशन्तु न ४०

सन्यासमरण, दानानुमोदन नगरे सारख्या पुण्यकमानी मिळालेले अभ्युदय भोगून जे निद्र शोते ते आम्हालाहि सिद्धि देवोत

इत्याशाधरदृष्टे त्रिपष्टिस्मृतिनाम्नि मरापुरा

णान्तस्तत्त्वसद्ग्रहे श्रीवृषभतीर्थेऽकर

भरतेश्वरादिनियुक्तिपुराणप्रथमम् ॥ १ ॥

वत्सदेश सुतीमाप्त स्वामी विमलराहन ।

चित्राद्राज्याद्विरज्यात्तत्रतो वद्ध्वान्त्यनामर्षम् ॥ १ ॥

वत्सदेशात सुतीमा नगरीचा पति विमलराहन नामक राजा होता याने वराच काठपथत राग्यमुत्र भोगून याचा योग्येण व व्रतधारी होऊन तीर्थकर व्रत धारणें

१ हीनेऽस्मिन्नात वर्तते जन्मीपुत्रविशेषस्थ २ सुतीमा आसा प्रात्या यन स ३ गृहीतव्रतम् ४ तीर्थकरन्वनाम सर्वेषां तीर्थकृता तद्वधकाल प्रायेणैवा दगाभुनक्तान वास्तव्य

निर्विजयं विजये भूत्वा साकेते जैतशात्रवैः ।

रीक्ष्योल्कां त्यक्तेराज्योऽव्यालकृततीर्थोऽत्र नोऽजितः॥

तेथून तो विजयनामक प्रथम अनुत्तर विमानात देव झाला पुढें अयोध्यानगरीत तितगरराजा व विजयसेनादेवा याच्या पोटी तो जीव अनितानाथ तीर्थकर म्हणून जमला उल्कापात पाहून त्यांना उपरति झाली व अनिततेन नानक पुत्राचे हाती राज्यकारभार सोंपवून त्यांनी दीक्षा घेतली व धर्मप्रसार करून मोक्षास गेले

यो वत्सकावर्तापृथ्वीपुरेशो जयसेनक ।

रतिपेणसुतेऽतीतं धृतिपेणेऽर्पितक्षिति ॥ ३ ॥

जबूद्धीपात पूर्ण निदेहक्षेत्रात सीतानदीचे तीरी वत्सकावर्ता नांवाच्या देशातील पृथ्वापुर नगरीचा राजा जयसेन व राणी जयसेना त्यांना रतिपेण व धृतिपेण नामक दोन पुत्र होते रतिपेण अकस्मात् वारल्यामुळे विन्न हाऊन जयसेन राजाने धृतिपेणाला गादीवर बसविले.

महारुतेन ज्वालन सह कृत्या तपोऽच्युत ।

देवा महाबलः साऽभूदितरो मणिकेतुक ॥ ४ ॥

आग्राग मेदुणा मारुत याच्यासह यशोधर मुनीजमळ दीक्षा

१ भुक्त्वा २ इयमानुत्तरिमाने ३ अतिशयोरपत्य विजयसेनादेव्यामुत्पन्न ४ स्वयं पुत्रवाधि सन् त्यक्त अजितसेनपुत्राय दत्त राज्य येन स । गृहीतसयम कदाभ्युत्थासति तीर्थकरण तयोपर्यंतलभ्यते ५ दशो धरुणरूपविष् ६ जयसेन ७ महारुतचर

घेऊन जयसेन राजानें तपश्चर्या केल्यावर तो सोळाव्या स्वर्गांत महाबल नामक देव झाला व महास्त अच्युत स्वर्गांत मणिकेतु नामक देव झाला.

द्राक्च्युतं बोधयत्वन्व्य इति ताभ्यां कृता स्थितिः ।

च्युत्वा महार्चलक्ष्मी सगराऽभूजिनान्वये ॥ ५ ॥

त्या दोघा देनामध्ये असा करार जाग की, तो देवगर्तांत प्रथम च्युत होईल त्याग राहिलेल्यान समननाये महाबलदेव गारास सागरकाळ पर्यंत स्वर्गसुख भोगून व शाळ देशातील अये प्यानगरीत इश्वाकुनशामये समुद्रविनयराजा व सुमालाराणी याच्या पोटी सगर नामें करून चक्रवर्ती जमला.

चतुर्मुखान्तं सख्योक्तो यतिभूय जिनालये ।

न बुद्धो रोधितो विभीभूय मार्यास्ततुकशुचिः ॥६॥

सिद्धनात चतुर्मुख मुनीना केवळज्ञा प्राप्त जायावर कल्याणामहोत्सव करण्यासाठी व्हादि देव जाले असता मणिकेतुरनेहि तेथे

१ इत स्वगाप्रथम कमभूमिभवतीर्ण २ इदरथ स्वगस्थित ३ जयमनचर ४ चतुर्मुखमुन समाप कवलजनकच्याण म्नु अगतोरद्वे सशमता मणि कतुन उक्ता प्रागुक्तन्यति ५ तत्कारिते जिनाये नैव युतुपत्ता, पुत्रव्यामाहात्र बुद्ध । ६ पितरमभोजनप्रतिष्ठाया उपरु व ग्हातभिरपत्र प्रियाद्वरतेशचिह्न्यालयरक्षार्थे कैलास परिनो दडरनन गगा रनातिनाइतयता मन्निमम्मलन मणिकेतुना मृगारगीभूय/मागाभस्मीज्जाना तुना ग्हासिद्वल पुत्राणा शुचि शोक सति तच्छाकाविष्ट सचिपय । तदा एवशा प्राप्तवेष धृत्वा सगर प्रतिस्थापित ।

आला होता व त्याने कराराप्रमाणे महाबलाच्या जीमला ह्मणजे सगर चक्रवर्तीला आठवण दिली. पण सगर सावध झाला नाही. तेव्हा सुंदर तरुण यतीचे रूप घेऊन मणिकेतुदेव पुन्हा आला. त्याला सगराने विचारले असता देहाचा भरवसा नाही म्हणून इतक्या लवकर दीक्षा घेतली असे मणिकेतुने उत्तर दिले तरीहि माथेने पळडलेला सगर उमगला नाही. पुढे कैलासपर्वतावर बाधलेल्या जिनालया भोवती गगेचा खदक खणण्यास त्याने आपले पुत्र पाठविले असता मणिकेतुने विपसर्प होऊन त्यांना दश करून मूर्च्छित केले. तेव्हा सगर चक्रवर्ती शोकाकुल होऊन विप्रवेपधारी मणिकेतु देवाच्या उपदेशाने वैराग्य धारण करता झाला.

भगीरथे श्रियं न्यस्य स सिद्धस्तपसा सतुक् ।

वरदत्तासुत पुत्रराज्य सोऽर्प्यर्चित मुरैः ॥ ७ ॥

नंतर मणिकेतुने देवमाया काढून घेतल्यावर सगरपुत्र शुद्धीवर आले. भगीरथाला गादीवर बसवून इतर पुत्रासह सगराने दीक्षा घेतली, आणि तपश्चर्या करून सिद्धपदाला गेला. हे वृत्त ऐकून भगीरथाने आपला पुत्र वरदत्त, त्याच्या पुत्रास गादीवर बसविले व

१ पुत्रे सह २ भगीरथस्य पुत्रा वरदत्तो वरदत्तस्य कोऽपि पुत्रस्तस्मै भगीरथेन राज्य दत्त । पुत्र राज्य यस्य यस्माद्वा स । भगीरथ । ३ भगीरथः सम्मोदे सगरस्य मुक्तिं भुत्वा प्रव्रज्य गगातटे कायोत्सर्गेण स्थित शत्रुण क्षीरोदजलक्षालिताग्निः चिर तपः कृत्वा सिद्धः । तत्कामावुज प्रवाहमगमात्तदा प्रभृति गगापि लोकं तीर्थमभूत् । एतदर्चितः मुरैरित्यनो लभ्यते ।

आपणहि दीक्षा घेऊन गगातटाकी कायोसर्गपूर्वक तर आचरिलें
तेव्हां इद्रानें त्याचें पूजत केल्यामुळें गगोदकहि तीर्थ झालें भगी-
रथहि सिद्धपदवीस पोहोंचला.

इति श्री अजितनाथसगरेतिवृत्तोत्तर द्वितीयम् ॥२॥

कच्छाक्षेमपुरे याऽभद्राजा विमलवाहनः ।

स्वयम्भभजिनान्तेऽसौ प्रव्रज्यात्तान्त्यनामकः ॥ १ ॥

जबूद्वीपाच्या पूर्णकिनाऱ्यावर विदेहक्षेत्रात सीतानदीच्या
तटाकी कच्छ देशातील क्षेमपुरात निमलवाहन राजा राज्य करीत
होता त्यानें निमलकर्तींचे हातीं राज्यकारभार देऊन स्वयंप्रभ
जिनेंद्राजगळ दीक्षा घेतली बरीच तपश्चर्या करून यानें तीर्थकर-
कर्म बाधलें.

सुदर्शन विमानेऽभूद्वो ग्रैवेयकादिभे ।

तत स्रावस्तिनगरे दृढराजाईनाजाऽजनि ॥ २ ॥

समाधिमरणपूर्वक शरीरत्याग केल्यावर तो पहिल्या ग्रैवेयक
स्वर्गात सुदर्शन विमानात अहमिंद्र देव झाला तेथून स्रावस्ती नग
रीचा राजा दृढराज व राणी सुपेणेचे पोटीं तो जन्मला

शम्भवाख्यः स दृष्ट्वाभ्रविभ्रशत्यक्तराज्यकः ।

शाप्याईन्त्य धर्मतीर्थं कृत्वा मुक्तोऽस्तु नःश्रिये ॥३॥

१ जबूद्वीपस्थ प्राग्बिदेहस्या देश २ सुपेणागमे ३ विनाश ४ पूर्व-
वप्रभज्येति सामर्थ्याल्लभ्यते ।

याचें नाव समुद्रनाथ, एकदा ढा विल्याला जात असलेले पाहून याना पराग्न उपन्न झालें व यानी पुत्राग गादीवर बसवून दीक्षा घेतर्ग त्पथया करून धर्मतीर्थ प्रगर्तत केल व ते मोक्षाला गेले ते आमचें कृपाण करोत

इति शम्भवजिनस्य तृतीयम् ॥ ३ ॥

या मङ्गलावतीरत्नसचयशा महाबल ।

निर्विण्ण सयम प्राप्य गराविमलवाहनान् ॥ १ ॥

नवद्वीपत पूर्वदिशे क्षेत्रात सीतानदीच्या दक्षिणतीरावर मग लयनीनामक देशात रत्नसचयनामक नगरी होनी तिचाराना महाबल भोगावन गापामून निरक्त होऊन यानें विमलवाहन मुनीजन्म दीक्षा घेतर्ग

एकादशाहगभृद्भद्रतीर्थकृतवोऽहमिन्द्रताम् ।

विजये प्राप्य सान्त स्वयवरसुताऽभवत् ॥ २ ॥

अकरा आगाचा तो ज्ञानी ज्ञान व सोळा भयना भावून यानें तीर्थकर नाम कर्मे धधरे सन्यासपूर्वक देशाग कल्यावर तो विजयनामक पट्टिया अनुत्तर विमानात अहमिन्द्र जाला तेथून हो अयोध्यानगरीला राजा स्वयम व राणी सिद्धाया याच्या पोटी जन्मला

॥ गधर्वनगरभ्रशाद्विरज्यात्मजदत्तभू ।

तीर्थ भवत्य मुक्तश्च स नन्द्यादाभिनन्दन ॥ ३ ॥

१ प्राग्विदहस्या दश २ सिद्धायामर्भे ।

पुष्कळ वर्षे राज्यसुख भोगन्यायर एकदा त्याने दृगाची गधर्षे नंगरी त्रिळयाला गेलेली पाहून वैराग्य धारण केलें व मुळाला गादी वर बसवून दीक्षा घेतली. तपधर्या करून धर्मनीर्थांचे प्रवर्तन केलें व मोक्षाला गेल. तो अभिनदन सदा आनदकारी हेवो.

इति श्री अभिनन्दनार्हतश्चतुर्थम् ॥ ४ ॥

घाता प्राग्घातकीखण्डमेरोः प्राक्पुष्कलावती ।

थ्रिताया पुण्डरीकिण्या रतिपेणा विरज्य य ॥१॥

अखड घातकी खडात, पूर्वमद्राचलाच्या पूर्वेस पुष्कलावती देशातील पुडरीकिणी नगरीत गतिपेण नामक राजा होता. त्याने पुष्कळ सुखें भोगन्यायर त्याला विरक्ति उत्पन्न झाली व अतिरथ नामक पुत्राला गादीवर बसवून त्याने अर्हन्नदन मुनीजगळ दीक्षा घेतली.

निजार्हन्नन्दनाभ्यर्णे विदितैकादशाङ्गकः ।

वद्धर्तार्थकरत्वोऽर्गाद्रैजयन्तैऽहमिन्द्रताम् ॥ २ ॥

एकादशांगाचें अभ्ययन करून त्याने तार्थकरकार्म वापरलें व सन्यासपूर्वक देहलाग केन्यायर तो वैजयत विमानात अहमिन्द्र देव झाला.

पुत्रो मेघरयायोध्यापतेर्भूत्वात्र राज्यतः ।

स्वयं विरज्य चार्हन्त्यं शासस्तं सुमतिं स्तुमः ॥ ३ ॥

तेथून 'अयोध्यानंगरीचा राजा मेघरथ व राणी मंगला योच्या पीढी'

१ पूर्व. २ पूर्वविदेह. ३ आता. ४ द्वितीयाशुत्तरे. ५ 'मगधांगमर्कः'

सुमतिनाथ नामें करून जन्मला. पुष्कळ वर्षे राज्य केल्यारर त्यांना वैराग्य प्राप्त झालें व दीक्षा घेऊन ज्यांनी धर्मतीर्थाचें प्रवर्तन केलें त्या सुमतिनाथाची आळी स्तुति करतो.

इति श्रीसुमतिजिनस्य पञ्चमम् ॥ ५ ॥

पूर्वद्वीपे भ्रूसीमेशो वत्सायां योऽपराजितः ।

प्रवर्ज्यैकादशाह्गानि ज्ञात्वार्हत्पिहितास्रवात् ॥ १ ॥

धानकीखड नामक द्वीपात पूर्वदिदेश्चेवात वसदेशांतीळ सुसीमा नगराचा राजा अपराजित नामें करून होता. त्यानें पिहि-
तास्र मुनीजन्म दीक्षा घेऊन एकादशागाचें अध्ययन केलें,

वद्ध्वान्त्यनामा देवोऽभूत्प्रीतिह्करविमानजः ।

ऊर्ध्वप्रैवेयके भर्तुःकौशाम्ब्या धरणस्य तुक् ॥ २ ॥

तीर्थकरकर्म बाधून तो ऊर्ध्वप्रैवेयक स्वर्गांत प्रीतिकर नामक विमानात अहमिंद्र देव झाला. तेथून कौशांबीनगरीचा राजा धरण व राणी सुसामा याचें पोटी तो पद्मप्रभ नामें करून जन्मला.

भूत्वात्र वारिवन्धस्थं गजं श्रुत्वात्तसंयम ॥

तीर्थे कृत्वा च निर्वाण पातु पद्मप्रभ स न ॥ ३ ॥

पुष्कळ वर्षे राज्यसमन भोगल्यानंतर बाधलेल्या हत्तीस पाहून त्यांना एकाएकी वैराग्य प्राप्त झालें. दीक्षा घेऊन त्यांनी धर्मतीर्थ

सुरू करून निर्माणपद मिळविले ते पद्मप्रभ तीर्थंकर आमचें
रक्षण करोत

इति श्रीप्रद्युम्नप्रभस्वामिन षष्ठम् ॥ ६ ॥

घातकीखण्डपूर्वार्द्धे सुकच्छाक्षेमपू०पति ॥

नन्दिपेणोऽस्तसङ्गोऽर्हन्नन्दनाद्बद्धतीर्थकृत् ॥ १ ॥

घातकी खडाच्या पूर्वादिहेक्षेत्रात सुकच्छादेशातील क्षेम
पुरीत नदियेण नामाचा राजा होता बरीच वर्षे राज्य केल्यावर
त्याला वैराग्य प्राप्त झाले व याने धनपति नामक मुलाच्या गादी
वर बसवून अर्हन्नन्दन नामक मुनीस बळ दीक्षा घेतली एकादश
शागाचें अध्ययन करून व पौडश भावना भावून त्यान तीर्थंकर
नामकर्म वावळें.

प्राक्श्रुतेऽ सुभद्रालये यां प्रेयेयकमध्यमे ।

मध्यमेऽभूद्विमानेऽथ सुप्रतिष्ठनृपात्मजे ॥ २ ॥

पुढें तो जीव मध्यम प्रेयेयकात सुभद्र नामक मध्यम विमानात
अहमिंद्र शाला नंतर काशीक्षेत्रात सुप्रतिष्ठ राजा व पृथ्वीपेणा
राणाचे पोटी सुपार्श्वनाथ तीर्थंकर नामें करून तो जीव जमला

काश्यामृतुपरावर्तान्निर्विधासाद्य केवलम् ।

प्रवर्त्य तीर्थे मुक्तोऽभूत्स सुपार्श्वोऽस्तु न त्रियं ॥ ३ ॥

ऋतुपरावर्तनाचा विचार केल्यामुळे याना वैराग्य प्राप्त झाले

२ एकादशागवित् ३ पृथ्वीपेणागर्भज ।

व दीक्षा घेऊन तीर्थप्रवर्तन केन्यावर जे मोक्षाग गेले ते सुपार्श्वनाथ तीर्थकर आमचें वयाण करोत

इति श्रीसुपार्श्वजिनस्य सप्तमम् ॥ ७ ॥

प्राक्पुष्करार्द्धे पार्श्वोत्थे विदेह श्रीपुरं नृपः ।

सुगन्धिदेशे श्रीपेण श्रीकान्ताऽजनि तत्प्रियां ॥१॥

पूर्णपुष्करार्ध द्वीपाच्या मय्यागरील मदराचलाचे पश्चिमेस असलेल्या विदेहक्षेत्रात सुगन्धिदेशातील श्रीपुरात श्रीपेण नामक राजा होता. त्याची राणी श्रीकाता

स्वयं सुताप्तुं निःपुत्रशोको वाचा पुरोधसः ।

जिनार्चाः सन्मणिस्वर्णैर्विधाप्याष्टाद्विकाचर्नम् ॥ २ ॥

त्याना पुत्र नसल्यामुळे ते फार चिंताग्रस्त होते. पुरोहिताच्या सल्लयानुसार त्यानीं रत्नजडित सुवर्ण प्रतिमा करून जिनेश्वराचा अष्टाद्विक पूजा महोत्सव केला.

कृत्वा संप्रयैसिर्भक्त्या सस्नां नद्वन्धवार्धटं ।

तता दर्शितसुस्वप्न श्रीवर्मासीत्तयो मुत ॥३॥

पूजेच्या गंधोदक तीर्थानें त्या दोघानीं स्नान केले रात्री श्रीकातेला हत्ती, सिंह, चंद्र व लक्ष्मी स्वप्नात दिसली व पुढें तिला गर्भ राहून श्रीवर्मा नावाचा मुलगा झाला.

१—पश्चिम विदेहे २ श्रीपेणस्य भार्या ३ भार्यासहित ४ स्नान चकार ।

पित्राभिपिक्तोऽसौ राज्यं कुर्वन्निष्ट्वार्हतो निशि ।

उपोपितोऽग्रसौधस्थो वीक्ष्यांल्कापातमापिवान् ॥४॥

मुलासह बरीच गर्भे आनदात घालिल्यावर राजाने श्रीगर्मास गादींर वसवून दीक्षा घेतली. पुढे श्रीगर्मा एकदा जिनपूजन करून उपगसाचे दिग्शी रात्री गब्दींर वसला असता त्याने उल्कापात पाहिला.

निर्वेदं तपसा जज्ञे सौधर्मे श्रीधरस्तत ।

धातकीखण्डपूर्वार्धेऽलकानीवृति नामनि ॥ ५ ॥

अयोध्यायां चक्रवर्ती योऽभूदजितसेनक ।

ततोऽच्युते स तपसा तत्स्नद्धीर्पपूर्वत ॥ ६ ॥

लगेच त्याला ब्रह्म्य प्रातः क्षायामुळे त्याने श्रीकात नामक पुत्राला गादींर वसवून श्रीप्रभमुनीजकळ दाक्षा घेतली. परेच तप आचरून तो साधर्म नामक पहिल्या स्वर्गातील श्रीप्रभभिमानात श्रींर नामक देव झाला. तेथून धातकीखंडात इष्यारार परताच्या पूर्वेस अल्का देशातील अयोध्या नगरीचा राजा अजितजय व राणी अजितसेना याच्या पोर्गे तो श्रींर देव अजितसेन नामे जन्मला. तेथून तो सोळाव्या अच्युत नामक स्वर्गांत शाक्तिकर भिमानात देवेद्र झाला.

विर्जये मद्गलावत्यां नगरे स्तनसञ्चये ।

पद्मनाभो महाराजो जनित्वा श्रीधरान्तिके ॥ ७ ॥

१ प्राप्तां निर्वेद २ देशे ३ स चासौ द्वीप. तद्वीप. जवूद्वीपपूर्वविदेहे ४ क्षेत्रे ।

दीक्षित्वा नाम बध्वान्त्य वैजयन्तेऽभवचतः ।

चद्रपुर्या महासेननृपस्यावाप्य पुत्रतौम् ॥ ८ ॥

तेयून पूर्वेस धातकीखडात मगलावती देशातील रनसचय नामक नगरात कनकप्रभराणा व कनकमाला राणीचे पोटी पद्मनाभ नामे कखन नमरा बरीच वर्षे राज्यभय भोगन्यानतर वैराग्य प्राप्त होऊन याने श्रीपरमुनीजगळ दीक्षा घेतली व पौडश भयना मावून तीर्थकरकर्म बाधले नंतर तो नयतभिमानात अहमिंद्र झाला पुढे चद्रपुरीचा राजा महासेन व राणी लक्ष्मणा याच्या पोटी चद्रप्रभ नामाने तो जन्मला

दर्पण बक्रत्रिकृति हुक्त्वा दृष्ट्वा श्रिय जिनै ।

जनशैमभवर्त्तार्य स नश्चन्द्रप्रभाज्वतात् ॥ ९ ॥

बरीच वर्षे राज्यमुख भोगन्यानंतर एकदा आरशात पाहतांना त्यांना वैराग्य उपन्न झाले व राज्यभय सोडून यानी दीक्षा घेतली. तीर्थप्रवर्तित करून मोक्षाला गेलेले ते चद्रप्रभतीर्थकर आमचे रक्षण करीत

श्रीवमा श्रीधरा दवाऽजितसेनाऽच्युताधिप ।

पद्मनाभोऽहमिन्द्राऽभूद्याऽव्याघन्द्रप्रभ स नै ॥ १० ॥

श्रीवर्मा, श्रीधरदेव, अजितसेन, अच्युतेन्द्र, पद्मनाभ आणि अहमिंद्र भगवान् जो चद्रप्रभ झाला तो तीर्थकर आमचे रक्षण करी.

इति श्रीचन्द्रप्रमस्याष्टमम् ॥८॥

पुष्करार्द्रस्य पूर्वार्द्धे पुष्कलावत्यलङ्कृत ।

ईशिता पुण्डरीकिण्या महापद्मो जिनाधिपार्त् ॥ १ ॥

पुष्करार्द्र द्वीपाच्या पूर्वेस मदराचलाजवळ पूर्वदिशेह क्षेत्रात पुष्कलावतीदेशातील पुण्डरीकिणीनगरीत महापद्मराजा राज्य करीत होता एकदा चवळच्या उद्यानात भूतहित नामक तीर्थंकर आले

श्रुत्वा भूतहितालुब्धवा तप स्य तीर्थकृच्चभाक् ॥

य प्राणतेन्द्र सुग्रीर्विकारुन्दीशस्य सोऽज्ज वरुः ॥ २ ॥

त्याच्या पासून तोंड घेऊन त्याने धनद नामक पुत्रास राज्य दिले व दीक्षा घेऊन तीर्थंकरनामकर्म बाधले तेथून तो जीव चौदाव्या प्राणत नामक स्वर्गात इद्र क्षाया नंतर काकदी नगरीचा राजा सुग्रीव व जयरामा राणीचे पोटी पुष्पदंत नामे करून जन्मला

उल्कापाताच्यवतराज्यस्तपसा प्राप्तकवल ।

धर्मतीर्थे व्यधात्तस्मै पुष्पदन्तार्हत नमः ॥ ३ ॥

पुष्पदंत तीर्थंकरानी बरीच तप रोज केल्यावर उल्कापात पाहून त्यांना वैराग्य उत्पन्न झाले व दीक्षा घेऊन यानी तीर्थ प्रसूतित करून मोक्षपद गाठले त्या पुष्पदंत अरिहताना नमस्कार असो

इति श्री पुष्पदन्तार्हतो नवमम् ॥ ९ ॥

१ पुण्डरीकिण्या २ भूतहितनाम ३ आध्यात्मिक ४ सुप्रविनाम काकदीपुरीपते वरु पुत्र । जयरामागर्भे ।

कन्याभूगोऽश्वदासीभरयंहमतिलीकसाम् ।

दानं तेनेऽस्य तीर्थान्ते मुण्डशालायनो द्विजः ॥ ४ ॥

शीतलनाथ तीर्थकरान्तर मलयदेशात् भद्रिलपुरीत मेघरथ राजा राज्य करीत होता. त्याचा मंत्री सत्यकीर्ति सम्पकनी होता. राजाने एकदा कौण्ठे दान श्रेष्ठ द्यणून विचारलें असता जेनशास्त्रानुसार त्याने सांगितलें की, शास्त्रदान, अभयदान व अन्नदान असे उत्तम, मध्यम व कनिष्ठ असे दानाचे तीन प्रकार आहेत. राजाचे दरबारात भूतिशर्मा ब्राह्मणाचा मिथ्यात्वी पुत्र मुण्डशालायन नामक होता. तो क्षणाल्य की, कन्यादान, गजदान, सुवर्णदान, अश्वदान, दासीदान, गोदान, तिलदान, पृथ्वीदान, रथदान, व गृहदान अशीं दहाप्रकारचीं दाने आहेत. काळप्रमाणानुसार राजाला मिथ्यात्वमताची हीं दहा प्रकारचींच दाने रुचली.

॥ इति श्रीशीतलनाथस्य दशमम् ॥

प्राचि द्वीपे सुकच्छाख्ये देशे क्षेमपुरे नृप ।

नलिनप्रभ इत्यासीत्सोऽनन्तजिनतस्तप ॥ १ ॥

पुष्कगृहीपात मदराचलाजगळ पूर्णविदेहक्षेत्रातील सुकच्छदेशात् क्षेमपुर नावाचें नगर होते. तेथे नलिनप्रभ नावाचा राजा राज्य १ शीतलस्य २ मलयदेश भद्रिलपुर मेघरथराजस्य प्रभाजनेने सत्यकीर्तिमन्त्रिणा शास्त्रादिदानेषु बहुसमर्पितेषु अपि कपोतलेश्यावशादमन्यमानस्य सभाया वन्यादिदानानि मिथ्याशास्त्र प्रदर्श्य विस्तारयामास । तदैव सद्धर्मनाशादेव अधर्मतीर्थोदतरतरा तन्नाशदिचत्यः ॥ ३ पुष्कराद्रिस्य पूर्वार्द्धे प्राग्बिदेह ।

करात होता. एकदा सद्विद्याप्रवृत्ता अनन्तजिनेन्द्र आले असता त्याची बाणी ऐकून राजाज्य उपरति झाली त्याने दीक्षा घेतली व तप आचरिले

स्वीकृत्य तीर्थकृद्भ्याम बद्ध्वागादच्युतेन्द्रताम् ।

पुष्पोत्तरविमानेऽत पुंन सिंहपुरेऽगित् ॥ २ ॥

पोडशभावना भावून याने तीर्थकरनामकर्माचे बधन केले व सोळाव्या पुष्पोत्तर विमानात अच्युतेन्द्र झाला तेथून तो सिंह-पुरचा राजा विष्णु व राणी नदा याच्या पोटी जमला

विष्णोर्भूत्वाऽत्र मुक्तश्चासन्तपरिवर्तनात् ।

धर्म मणीर्यं निर्वाण स श्रेयान् श्रेयसऽस्तु न ॥३॥

श्रेयसासनाथ तीर्थकरानी गरीच बघे राघव के यानर एकदा वसत ऋतु गेलेला पाहून याना उपरति झाली व यानी दीक्षा घेऊन तपध्या केगी पुढे धर्मनीर्थ चाद्र करून त निर्वाणाला गेले ते श्रेयसासनाथ आम्हाला कव्यणकारक होरोत

पाँतो राजगृह दत्त भ्रात्रीया विश्वभूतिना ।

विशाखभूतर्यवीयान्विश्वनन्दी तदाँक्तज* ॥ ४ ॥

राजगृहनगरीचा त्रिधभूति राजान विशाखभूति नामक धा कव्या भगवानुडे राघवकरामार सोपवून दाक्षा घेतली याला विशाख नदी नामक पुत्र हाता व त्या त्रिधभूतीचा पुत्र त्रिधनदी

१ नदा गभज २ त्यक्तराजवलम्बीः ३ तीर्थ कृत्वा ४ रक्षा कुर्वत
५ विश्वभूतीर्युजस्य ६ युवराज जात । ७ विशाखभूतिपुत्र ।

विश्वाखनन्दिनः स्वात्तवन भक्तवानुगृह्यं तम् ॥

सपितृव्यस्तपः कुर्वन्मासक्षणपारणे ॥ ५ ॥

विश्वनदीनें उत्तम बगीचा बनविला होता. तो जबरदस्तीनें विशाखनदीनें घेतला. अर्थात् दोघामध्ये भाडण जुपलें. राजानें पुत-
प्याचाच पक्ष घेतला तेव्हा मुलगा पळून गेला त्यामुळे विश्वनदीला
उपरति उपन्न झाली व त्यानें आपल्या काकासह सभूतमुनीजवळ
दीक्षा घेतली. पुढें विश्वनदी महिण्याचें अनशनव्रत आचरून पारणें
करण्यासाठी मथुरा नगरीत गेला

प्रविष्टो मथुरां धेन्वा पातितः क सविक्रमः ।

इति तेनो पदसितो वेश्यासौधाग्रवर्तिना ॥ ६ ॥

बापाग व चुलत भावाला कीं जो गादीचा खरा वारस होता
अशा दोघाना राज्य सोडून जाण्यास कारणीभूत झाला क्षणून प्रवेनें
त्या दुराचारी विशाखनदीना आमाय वंगरेनी हकडून दिले होते
ता नगरीतच वेश्येच्या घरी होता. विश्वनादिमुनि रस्त्यान चालले
असतां गाईचा धक्का लागून खाली पडलें ते वेश्येच्या गच्चीवरून
विशाखनदीने पाहिलें व विश्वनदीस ओळखून क्षणाला, 'कुठ आहे
तों तुझा पराक्रम ?'

१ स्वभ्या वनपालभ्य आत्त वरद्रहीत वन यन । स्वपिता विश्व
नदिन कामभूपराजमपराध्यत निजेतु प्रस्थाप्य वनपालानभिभूय रहीत
नदनोपमतप्रदवन २ सम्राम तदाभयान्स्वपमुत्पटितकपित्यवृक्षात्राशयित्वा
अनुगृह्य त शिलास्तभमाभित्य स्थित तल्पप्रहारण त पतयित्वा विपादत मा
भैरीरिति समाश्वारः राज्य तद्वन च दत्त्वा प्रवज्या रहीत्वा ३ पुत्राय राज्य
दत्त्वा प्रशजितेन पितृवेषसह सभूतगुरुसनिधौ तपस्यन् । ४ दुराचारत्वा
दमात्यादिभी राज्याभिदांतितेन जनस्य विगतेशीभूय तत्रागतेन ।

क्रोधान्निदानं तद्वातं कृत्वाप सपितृव्यक ॥

महाशुक्रं ततश्च्युत्वा पौदनशः प्रजापते ॥ ७ ॥

याने टोचून बोऽऽले ऐकून त्रिभुवनदिमुनीला राग आला व
सेयेच तो मरण पावून महाशुक्रनामक स्वर्गांत देव झाला विशा-
रामृतिहि याच स्वर्गांत तेच जाण होता पौदनपुरचा राजाप्रजा
पति १ राणा नृगानती याना पोटी त्रिपृष्टनामाने त्रिभुवनदी जमला

पुत्रं पितृव्या विजया बलाऽभूदितरा हरि ।

त्रिपृष्टो जितसिंहाऽस्ता भव भ्रान्त्वा पुरा रिपुर्म् ॥८॥

विशाखभूतीचा जीव राजाप्रजापति व राणी जयवती याच्या
पोटी विजय नामाने जमला या प्रमाणे चुलत पुतणे सावत्र भाऊ
शाले

त जातमलकाधीशमश्वघ्नीवार्द्धचक्रिणाम् ॥

हत्वा स्वयम्प्रभाहेतोस्त्रिखण्डाम्भरतावनिम् ॥९॥

भुक्त्वागात्सप्तैमीं सारिर्वह्दारभपरिग्रह ।

त्रिपृष्टो भूमिमस्तारि विजय पुनरष्टैमीम् ॥१०॥

विशाखनदी अन्कापुरीचा राजा अश्वघ्नी याच्या पोटी जन्मला.
त्रिपृष्ट व विजय पूर्वी उलभद्रनारायण होने ज्यानी अश्वघ्नीला मारून
त्रिखण्डुनी पादनात केली होती. स्वयंप्रभारणी खातर त्रिपृष्टाने

१ विशाखभूतीकर २ त्रिभुवनदिवर ३ एकदा प्रजोपद्रवकारिण सिंह
जिचा १स्यत ४ त्रिखण्डनदिन । ५ महानमप्रभानरक भुव ६ अश्वघ्नी
वरहित ७ मुक्तेलक्षणा भूमिमगात् ।

पुष्कळ पापाचरण केले व शेनटी महात्म प्रभा नावाच्या सातव्या नरकात गेला. अहमग्रीवाचा नांव तिच्याच नरकात गेला. त्रिजयाने त्रिरक्त होऊन दीक्षा घेतली व मोक्षास गेला

इति श्रीश्रेयन्तीर्थकराम्बग्रीव प्रतिवासुदेव विजयवलदेव त्रिपष्टवासुदेवेतिवृत्तोत्तर मेकादशम् ॥११॥

प्राग्द्वीपे वत्सकावत्या यां रत्नपुरपालकः ।

पद्मोत्तरेऽभूच्छर्मणो युगन्धरजिनाश्रयात् ॥ १ ॥

पुष्करार्धद्वीपाच्या पूर्वेस मेरुपर्वताजवळ दसकान्ती देश तीळ रत्नपुरात पद्मोत्तर नामक राजा राज्य करीत होता. एकदा मनोहरपर्वतावर युगधर तीर्थकर आले असता त्याच्याजवळ रावाने दीक्षा घेतली.

प्राप्तान्त्यनामा शक्रोऽथ महाशुक्रेऽथ नैन्दन ।

वसुपूज्यस्य देशेऽह्ने चम्पाया साररत्तयमम् ॥२॥

त्याने सोळा भागनाचे चिंतन करून व तप आचरून तीर्थकरनामकर्म बाधले. तेथून तो महाशुक्रनामक विनातात इद्र झाडा, नंतर चम्पानगरचा राजा वसुपूज्य व राणी नयामती याच्या पोटी तो वासुपूज्यनामे करून जन्मला.

१ पुष्करार्धपूर्वेशील प्राग्द्वीपे २ अभूत् ३ जया तिग्म ४

ययप्ल्यातचारेऽ प्रा ५ निर्वचौ ।

कुमार एव संसार तत्त्वाद्धानादुपेत्य च ।

निर्वर्त्ता तीर्थकृद्देयात्स श्रियं वासुपूज्यताम् ॥ ३ ॥

कुमार असन्नानांच त्यांना वैराग्य प्राप्त होऊन त्यांनी दीक्षा घेतली. तपधर्या करून तीर्थ प्रवर्तित केले व मोक्षाला गेले.

विन्ध्यशक्तिनृपो विन्ध्यपुरेऽभूदत्र भारतं ।

सुपेणस्याथ कनकपुरेशो गुणमञ्जरीम् ॥ ४ ॥

या भरत खंडांत मलयदेशांतील विन्ध्यपुरात विन्ध्यशक्ति नामक राजा राज्य करीत होता. त्याचवेळीं कनकपुरांत सुपेणराजा राज्य करीत होता. त्याच्याजवळ गुणमजरी नामक नर्तकी होती.

नर्तकीरत्नकमाकर्ण्य चराद्दृतेन याचितम् ।

अददानमवस्कन्धं तं जित्वाजौ तदग्रहीत् ॥ ५ ॥

त्या नर्तकीरत्नाची कानि ऐकून विन्ध्यशक्तीने तिला आपणाकडे पाठविण्यासाठी सुपेण राजाकडे दून पाठविला. त्याने तिच्या पाठविण्याचे नात्ताल्यामुळे युद्ध करून विन्ध्यशक्तीने नर्तकी आणली.

तन्मानभङ्गान्निर्विद्य सुपेणः सुव्रताजिनात् ।

महापुरेशिना चापुरथेनामाचरत्तपः ॥ ६ ॥

मानभंग झाल्यामुळे सुपेणराजा खिन्न झाला त्यावेळीं सुव्रत जिनेद्राजवळ महापुरच्या चापुरथराजासह दीक्षा घेऊन तपधर्या केली.

१ प्राय २ मुक्ताऽभूत् ३ धामपूज्यस्यभावः धामपूज्यता एव वासुपूज्य संबन्धिनी ४ घाटीयत्वा ५ त सुपेण । ६ महापुराख्यपुरस्वामिना ।

विमानेऽनुत्तरं वायुरयोऽ भूत्प्राणते प्रभुः ।

निर्दानिकोऽन्योऽनुपमे देवो द्वारावतीपतेः ॥ ७ ॥

वायुरथमुनि प्राणतस्वर्गातील अनुत्तरविमानांत इद्र झाल्या तेथून तो अनुत्तरविमानेश द्वारावतीचा राजा ब्रह्मा व राणी उषा याच्या पोटी द्विषष्ट नावाने जमला

सुब्रह्मणोऽचलाख्योऽभूत्पूर्वो राम.परो हरिः ।

द्विषष्टाख्यो भवे भ्रान्त्वा भोगवर्धनपू पतिम् ॥ ८ ॥

सुपेणराजाचा जीव राजा ब्रह्म व राणी सुभद्रेच्या पोटी अचल नावाने जमला. हे दोघ बलभद्र व नारायण होते विष्वशक्तीने भोगवर्धननगरचा राजा श्रीधर याचे पोटी तारक नावाने जम घेतला

तारकौख्य प्रतिहरीभूत गन्धेभयाचिनम् ।

इत्वारिं सोऽर्धधिस्थान तेनांमागाद्गलःशिवम् ॥ ९ ॥

तारक प्रतिनारायण होता तारकाने द्विषष्ट व अचल याच्याकडे असलेला प्रयात हत्ती मागविला तो यानी न पाठविण्यामुळे तारकाने त्यांच्याशी युद्ध केले पण तो त्यात मारला जाऊन सात व्या नरकात गेला द्विषष्टहि त्याच नरकात गेला अचलने मात्र यामुळे विरक्त होऊन दीक्षा घेतली व तो मोक्षाला गेला.

१ स्वर्गे २ ३ विष्वशक्तिपते कृत निर्दान सुपेण प्राणतस्वर्गे
ऽनुपमे विमाने ४ ब्रह्मणस्तुक्त पुत्र ५ पूर्वो वायुरपचर ६ पर सुपेण
७ विष्वशक्तिचर ८ द्विषष्ट ९ सप्यम नरक १० रिषणासह ।

इत्याशाधरदब्धे त्रिपष्टिस्मृतिनाम्नि महापुराणा-
न्तस्तत्त्वसङ्ग्रहे श्रीवासुपूज्यतारक प्रतिकेशवाचला-
ख्यबलद्विष्टाख्यकेशवेतिवृत्तोत्तरं पुराणं द्वादशम् १२

प्रतीच्य धातकीखण्डेमेरुप्रत्यग्बिदेहगे ।

त्रिपये रम्यकावत्यां यो महानगरेऽधिराद् ॥ १ ॥

धातकी खडान मेरु पर्वताच्या पश्चिमेस रम्यकावती देशातीठ
महानगरान पद्मसेन नामक राजा राय करीत होता

पद्मसेनस्तपः सर्वगुप्तकेवलिसन्निधौ

सृष्टीत्वेकादशाङ्गस्त्यैर्यकृन्नाम उद्भवान् ॥ २ ॥

त्याने प्रीतिकरपनात सर्वगुप्तकेवली आले अमता त्यांच्या
जवळ दीक्षा घेवगी एकादशागाचे अध्ययन करून तीर्थकर नाम
कर्म वारिले

सहस्रारऽथ शत्रोऽभूत्ततः काम्पिल्यपत्तने ।

कृतवर्मनृपस्याभूत्सुतो ह्यमन्तसम्पदाम् ॥ ३ ॥

तेथून तो सहस्रार नामक वाराच्या स्वर्गत इद्र झाला पुढे
काम्पिन्य नगरीचा राजा कृतवर्मा व राणी जयश्यामा याच्या पोटी
विमलनाथ नानाने जमला.

विलीनां वीक्ष्य निर्गन्धी भूय भ्यानाप्तकेवलः ।

धर्मं प्रणीय सिद्धस्तं स्तुचे विमलवाहनम् ॥ ४ ॥

१ पश्चिम । २ अयस्यामागर्भज ।

एकदा हेमतऋतूतील सृष्टिशोभा क्षणागंत नष्ट झालेली पाहून विमलनाथादा वैराग्य उपन शाले व त्यानी निर्मथ बनून तपश्चर्या केली व धर्मतीर्थ चाटू करुन सिद्धपदाला ते गेले त्या विमलनाहन तीर्थकराची मी स्तुति करतो

योऽत्रायरविदेऽभूच्छ्रीपुरे नन्दिमित्रराट् ।

स सुव्रतव्रतमुने शाप्त त्रतोन्त्यानुव्ररगत ॥ ५ ॥

याच भरतखडाच्या पश्चिमगिदेहेक्षेत्रातील श्रीपुरात मित्रनदी नामक राजा होता. एकदा तो सुव्रतनाथतीर्थकराच्या दर्शनाम गेला असता त्यांची बोगराणी ऐकून विरक्त झाला व तप आचरून सर्वार्थसिद्धि नामक रंगातील अनुत्तरि मानात अहर्निद्र झाला

भरतेऽस्मिन्कुणालाख्य देशे स्रावस्त्यधीश्वरः ।

सुकेतुभोगसक्तोऽभून्निपिद्रोऽप्यसकृद्वित्तैः ॥ ६ ॥

या भरत क्षेत्रातील कुणाल देशात श्रावस्ती नामक नगरीत सुकेतु नामक राजा राज्य करीत होता तो फार भोगासक्त होता त्याचे नातलग, मंत्री व प्रजाजन त्याचा फार नियंत्रण करीत

यूत दीव्यन्सवल्पारय हारिताशपवस्तुकः ।

सुदर्शनाचार्यवाचातपस्य तपसामुना ॥ ७ ॥

पूतादिव्यसनात त्याचें सर्वत्र गमानले तेव्हा पश्चात्ताप पावून त्याने सुदर्शनाचार्याच्या जवळ दीक्षा घेतली व तप आचारिले

१ मन्त्रिबन्धुरे २ राष्ट्रविचित्रदेवी प्रभृति ३ भेदवमह दीक्षा श्री
प्याभिचेमम न दाया न पतिश्री ।

सबलायुद्धे इत्यात्तनिदानां लान्तवह्नातः ।

तावभृतां सुतां भद्रनाम्नो द्वारवतीपतेः ॥ ८ ॥

या तपाने कला, गुण, चातुर्य व बल प्राप्ती होवो असे निदान बाधून तो लान्तस्वर्गांत देव झाला. तेथून द्वारावती नगरीचे राजा रुद्र व राणी पृथ्वी याच्या पोटी तो स्वयभू नारानें जन्मला

धर्मस्वयम्भूनामानौ रामविष्णु अथेकदा ।

भृगुर्बलिचरः सोऽर्द्धचक्रो वरपुरंशिना ॥ ९ ॥

मित्रनदीराजा अहमिंद्रभनातून रुद्रराजाच्या सुमद्वाराणीचे पोटी धर्म नामें करून जन्मला. धर्म बलदेव होता व स्वयभू वासुदेव होता ज्याने घूतात मुकेटला जिकले होते तो राजा यावेळीं रत्नपुरचा मधु नामक राजा झाला होता. तो प्रतिवासुदेव होता.

केनापि प्रदित राजा प्राभृतं दूर्तघाततः ।

स्वयम्भुवा हृतं श्रुत्वा नारादात्तज्जिघासयो ॥१०॥

मधुराजाकडे दुसऱ्या राजाकडून काही भेट घेऊन जाणाऱ्या दोन दूताना स्वयंभूने ठार मारून भेट हिरावून घेतली. तें वर्तमान ऐकून मधु त्या बलदेव व वासुदेवाबरोबर लढण्यास गेला

मुवर्तचक्रोहतस्तेन सप्तमीं भुवमाविशत् ।

पश्चात्स्वयम्भुश्चाधिर्मादूर्ध्वं धर्मः सुनिर्वृतः ॥११॥

१ बलात्कारेण मुभ्यं पश्चात्सुकेतुना दीक्षां शशीता २ नदिमित्रमुकेटौ ह्यौ ३ जात ४ द्वयोर्दूतौ निहत्य ५ तयोर्धर्मस्वयमुवाहन्तुमिच्छत्या ६ मधु. ७ स्वयमुवा ८ सप्तमीमाविशत् ९ मोक्ष गत. ।

त्या युद्धात् स्वयभूने सोडलेल्या चक्राने मधुराजा मारला गेला व तो सातव्या नरकात पडला. स्वयभूसुद्धा त्याच नरकात गेला. त्यामुळे व्यथित होऊन धर्मबलदेवाने दीक्षा घेऊन मोक्षपद गाठले.

मधुरारामदत्तादिभवी मेरुश्चमन्दरः ।

वारुणीपूर्णचन्द्रादिभवी विमलसर्धपौ ॥ १२ ॥

याचकाळात श्रीविमलतीर्थकराचे मेरु व मंदर नामक दोन गणधर होते. त्याची भगवती अशी—कौसल देशातील वृद्ध नामक गावात भृगायण नावाचा एक ब्राह्मण होता त्याच्या बायकोचे नाव मधुरा हिचाच जीव पुढे मेरुगणधर झाला. या ब्राह्मण दापयाला वारुणी नामक मुलगी झाली हिचा जीव पुढे मंदरगणधर झाला मधुराब्राह्मणी मेल्यानंतर रामदत्ता राणी झाली ही सिंहसेन राजाची धनी. हिनेच सुभूतिमत्र्याने भद्रनित्र शेठची बळकावलेली रत्नमजूषा मोठ्या युक्तीने शेठला मिळवून दिली ही राणी मेल्यानंतर महाशुक्रस्वर्गात देव झाली तेथून ती धरणीतिलकनगरचा राजा मतिवेग व राणी सुलक्षणा याच्या पोटी श्रीधरानामे करून जमली श्रीधरा पुढे अर्जिका बनली व मेल्यावर आठव्या कापिष्ठ स्वर्गात देवी झाली पुढे पृथ्वीतिलक नगरीचा राजा मतिवेग व राणी प्रियाकरिणी याच्या पोटी ती रत्नमाला नामे रत्न जमली नंतर तो जीव स्वर्गात अच्युत देव झाला. तेथून

१ मेरुभव २ रामदत्तादिभवो यस्य मेरो ए ३ पुन भीवि-
मन्नायगणधरो जातो ।

तो जीव अयोप्यानगरीचा राजा अर्हदास व राणी सुव्रता यांच्या पोटी वीतभय नामे वरून जमला हा बलदेव मेल्यानंतर लातूर स्वर्गात आदित्याभ नामक देव झाला, हाच देव उत्तरमथुरानगरीचा राजा अनंतवीर्य व राणी मेरूमाळिनी यांचे पोटी मेरू नांगने जमला व विमलनाथ तीर्थकराचा गणधर झाला, मथुरात्राहणाची मुलगी वारुणी मेल्यानंतर तिच्या रामदत्ताभवात तिचा पूर्णचंद्र नामक मुलगा होऊन जमला, पूर्णचंद्र दीक्षा घेऊन वारल्यावर वैदूर्यदेव झाला नंतर मधुरेच्या श्रीधराभवात तो देव यशोधरा नामे करून जमला तिचे सूर्यनर्ताशी लग्न झाले व त्यांना रश्मिवेग नामक मुलगा झाला यशोधरा अर्जिका होऊन मेल्यानंतर आठव्या कापिट्ट स्वर्गात देवी झाली मधुरेच्या रत्नमालाभवात ही देवी रत्नयुधनामक पुत्र होऊन तिला जमली अयोध्येचा राजा अर्हदास व राणी जिनदत्ता यांच्या पोटी पुढे रत्नयुध मेल्यानंतर विभीषण नावाने जमला हा नारायण मेल्यानंतर दुसऱ्या नरकात गेला तेथून तो अयोध्येचा राजा श्रीवर्मा व राणी सुसामा यांचे पोटी श्रीधाम नावाने जमला दीक्षा घेऊन तो मेल्यानंतर पाचव्या ब्रह्म नामक स्वर्गात देव झाला, वीतशाकपुरचा राजा वैजयंत व राणी सर्वश्री यांच्या पोटी तो देव जयंत नावाने जमला पुढे तो धरणेंद्र झाडा शेवटी हा धरणेंद्र उत्तरमथुरानगरीचा राजा अनंतवीर्य व राणी अमितमती यांच्या पोटी मदर नामे करून जमला व विमलनाथ तीर्थकराचा गणधर बनला याप्रमाणे हे दोन गणधर

मागील मयात साग्र भाऊच होते. वारुणीचा जीव वारा जन्मान-
न्तर मद्र झाला आणि म्धुरेचा जीव आठ जन्मानन्तर मेरु
गणवर झाला.

जातौ सूचयेत तद्रूपं भरतेऽत्र स्वगाद्यपाक् ।

आनीय गन्धमालिन्या नदीपञ्चकसङ्गमे ॥ १३ ॥

वैजयतमुनि वनात प्रतिमायोग धारण करून वसले असता
त्रिबुदष्ट नामक त्रिधाधराने पूर्वजन्मीचे वैर स्मरून त्यांना भरत-
क्षेत्रातील त्रिजयार्द्रपर्ताव्या पूर्वेस गन्धमालिनीदेशात असलेल्या
कुमुमवती, हरिवती, सुवर्णवती, राजवती आणि चडवेगा
या पाच नद्यांच्या संगमातील त्वेल पाण्यात आणून टाकले.

सिंहा प्राग्वैरतो विष्टदृष्टखेटेन मारित ।

खेटैस्तदीहितश्चान्यै सञ्जयन्तः सुधीर्मनिः ॥ १४ ॥

त्याला इतर त्रिधाधरानींहि मदत केली.

तत्कल्याणेऽहिराद्भृतो निदानादागतोऽनुर्ज ।

तस्याङ्गं वीक्ष्य रुष्टोरिं सम्बन्धु हन्तुमुद्यतः ॥ १५ ॥

सजयत मुनीचा भाऊ जयत धरणेद्र आपल्या भावाला झालेली
पीडा पाहून त्रिबुदष्टाला सर्न बाधनासह समुद्रात बुडवून मार लागला.

१ तयोर्मैहमरदयोः २ त्रबूद्धीपापरविदेहस्यविजयार्द्र ३ दक्षिणतः
सकाशादानीय अपाक् शब्दोऽत्राभ्ययः । ४ श्रीभूतिभवे सिंहपुरे सिंहेन रा
जेन बद्धात् । ५ श्रीभूतिचरेण ६ स चामो ईडितस्तदीडित ७ सिंहेन राज
चरः ८ धरणेद्रत्व प्राप्तः ९ जयतनामा १० नागपाशेन बद्ध्या समुद्रेक्षेत् ।

आदित्याभसुरेणांक्त्वा सत्यघोपादिवृत्तकम् ।

वोरितो मन्दराख्योऽभूद्गुणी मेरुश्च स क्रमात् ॥१६॥

रामदत्तेने रत्नमजूरा भद्रमित्र शैठला परत दिली व श्रीभूति उर्फ सत्यवोध मन्वाची लमाडी बाहेर आणल्यावर सिंहसेन राजाने त्याला शिक्षा दिली होती. त्यामुळे तो त्याचा वैरी बनला होता. मेल्यानंतर तो मन्वी अगधन नामक सर्प झाला. मेल्यावर तो तिसऱ्या नरकांत गेला. तेथून चमरहरिण झाला. पुढे कुक्कुट-सर्पयोनीत गेला. नंतर पुन्हा तिसऱ्या नरकांत जाऊन अजगरयोनीत जमला. नंतर तो भिच्छ झाला. तेथून तो भरतक्षेत्रातील भूतरमन नामक घनात गोशृंग तापसी व त्याची बायको सखिया यांच्या पोटी मृगशृंग नावाने जन्मला. त्याने पचास साधन केले व त्रिधाधरैभय पाहून ते निदान केले. त्यामुळे तो वज्रदण्ड व विद्युत्प्रभा या विद्यावर जोडव्यापासून विद्युदण्ड नामेकरून जन्मला. राजा सिंहसन मेल्यानंतर अशनिघोषनामक हत्ती झाला. तो मरून नंतर श्रीधरदेव, रश्मिनेग, अर्द्धप्रभ वगैरे जन्म घेऊन चक्रपुरचा राजा चक्रायुध व राणी चित्रमाला यांच्या पोटी वज्रायुधनामे करून जन्मला. अशनिघोष हत्तीला विद्युदण्डानेच सर्पभावात दश करून मारले हे. ते. राजा वज्रायुध मुनि होऊन प्रतिमा योग धारण करून तपश्चर्या करीत असता विद्युदण्डाने भिच्छ-

१ रत्नदत्ता चरेण २ त्रिपिच्छः ३ आदित्याभसुर मरुमूत् चकाराज-
य तो मदरोऽमूत् ।

भवात् त्याना ठार मारले होते, तेव्हा तो जीव सर्वार्थसिद्धिस्वर्गात्
अहमिंद्र शाला व नतर सजयत शाला अशा रीतीने सजयतमुनि
व विद्युदष्टाचे मनोभंगीचे वेर असन्यामुल्ले निद्युदष्टाने मुनिला वि-
नाकारण सगमात बुडविले असे धरणेंद्राला आदियादेवाने सय-
धोष व सिंहसेन भवापासून इतीवृत्त सांगून समजाविल्यावर तो
स्वस्थ शाला

इति श्रीचिमलनाथधर्मस्वयम्भूमधुवृत्तगर्भसञ्ज
यन्तमेरुमन्दरचरितोत्तरं त्रयोदशम् ॥ १३ ॥

राजा प्राग्घातकीखण्डकच्छकावत्यवास्थितः ।

पुरे पन्नरथोऽरिष्टे य श्रित्वाहृत्स्वयम्भवात् ॥ १ ॥

घातकीखड द्वीपात मेस्पर्वताजगळ कच्छकावती देशात अ-
रिष्ट नामक गावचा राजा पन्नरथ स्वयम्भ तीर्थकराजगळ दीक्षा घेऊन
याचाच आश्रय करता शाला.

तेपो बध्वा तीर्थकृच्च भुक्त्वाच्युतरंमाच्युत ।

साकेते सिंहसेनस्य पुत्रीभूर्यं विरज्य च ॥ २ ॥

वरीच तपधर्या पृरून त्याने तीर्थकरनामकर्म बाधले व
सोळाव्या अच्युतस्वर्गात पुष्पोत्तर निमानात देव शाला तेथून तो
अयोध्येचा राजा सिंहसेन व राणी जयश्यामा याच्या पोटी अन्न
तनाथ नामे करून जमला वरीच वर्षे राय करून त्याने दीक्षा
घेतली

उल्कापातंक्षणाज्जातं केवल्यस्तार्थकृत्सतोम् ॥

प्राग्योऽनन्तम्पदम्प्राप्यात्मनः पायादनन्तजित् ॥३॥

एकदा उल्कापात पाहून त्याला वराम्य उपन्न झाले व दीक्षा घेऊन त्याने तपश्चर्या केली व सर्गज्ञ बनून सगजनांत श्रेष्ठ झाला घर्मतीर्थ प्रसूतित करून जे मोक्षाला गेले ते अनतनाय तीर्थंकर आमचे रक्षण करोत.

वसुपेण पौदनेऽस्मिन्नृपो नन्दास्यं बलुभा ॥

तौ वीक्ष्य मलयाधीशस्तन्मित्रं चण्डशासन ॥ ४ ॥

याच भरत क्षेत्रातील पौदानपुरात राजा वसुपेण व राणी नदा राज्य करीत होती मलयदेशचा राजा चण्डशासन हा सुपेण-राजाचा मित्र होता नदाराणीला पाहून तो मोहित झाला.

कामार्तो हृततद्भर्ता शंकर्तः सन्प्रबाधितै ॥

श्रेयोगणं नृत्य कृत्वा सिंहनि क्रीडित तप ॥ ५ ॥

वामपीडित झालेल्या चण्डशासनाने तिला पळवून नेला तेव्हा राजा वसुपेण पार वधी झाला पण त्याचा निरुपाय होता खणून त्याने जागे होऊन श्रेय नामक गणधराजघट्ट दीक्षा घेतली व सिंहनि क्रीडित नामक धार तप त्याने आचरिले

१ सपुष्पाणा मध्य प्राग्येष्ठ । २ वसुपेणस्य भार्या नदा ३ नदा ४ तस्य वसुपेणस्य ५ उपास्य ता इत्वा स्वपुर गत ६ वसुपेण ७ प्रबाधित जातो यस् सा प्रबाधित ८ नृत्या ।

ततो निदानतोऽगच्छत्सहस्रारं परस्थिति ॥

भाग्विदेहं नन्दनेऽभूत्पुरे राजा महाबलः ॥ ६ ॥

मी पुढील जमान बलिष्ठ राजा व्हावे असे निदान बाधून वसुपेण मुनि मेन्व्यार बाराव्या सहस्रार नामक स्वर्गात देव झाला. विदेहक्षेत्रात नदनपुरात राजा महानल राज्य करीत होता.

सोऽपि तद्वत्तपः कृत्वा प्रजापालार्हदन्तिके ॥

शान्तस्तत्रैवं देवांऽभूत्ततश्च्युत्वाऽभवत्सुतः ॥ ७ ॥

प्रजापाल तीर्थकराजवळ दीक्षा घेऊन त्यानेहि तशीच तप श्रिया केली व बाराव्या सहस्रार नामक स्वर्गात देव झाला.

द्वारावत्यामभूत्सोमप्रभभूपरस्य सुप्रभ ।

वसुपेणचरोऽस्यासीदनुज पुरुषोत्तम ॥ ८ ॥

तेथून तो द्वारावती नगरीचा राजा सोमप्रभ व राणी जयावती याच्या पोटी सुप्रभ नाराने जमला त्याच्या सीताराणीपासून त्याला पुरुषोत्तम नामक मुलगा झाला. ता वसुपेणाचा जीव होय.

तैच्छ्रियं नारदाच्छ्रुत्वा काशीशां मधुमूदनः ।

तौ चण्डशासनंभरौ तेनैवैभंादिककरम् ॥ ९ ॥

काशीनगरीचा राजा मधुमूदन याने नारदापासून पुरुषोत्तम

१ भवन्तरऽलप्य शासन वातो भूयामिति सकल्प २ पर उद्गृह्णा स्थिति अष्टदशममुद्रायु ३ जंबूद्वीपस्थ ४ शातनामा ५ सहस्रारे ६ द्वारावती च स्यात् । ७ तस्य पुरुषोत्तमस्य ८ चण्डशासनचरः ९ प्रचंडाशातःपरी १० नारदेनैवगजरनादिकर ।

व वसुप्रभ याचें वाढतें सामर्थ्य एकेले. तेव्हा त्यानें हत्ती वगैरे कर-
भार बसूळ करण्यासाठीं नारदाला पाठविलें.

प्रातिलोम्यं तयोःश्रुत्वाक्रुद्धस्तौ हन्तुमागतः ।

स हतो विष्णुना सारि क्ष्मांगतोन्त्यां बलंःशिवम् ॥ १०

त्याची उलट उत्तरें ऐकून तो त्यांना मारण्यास गेला. तेव्हा
पुरुषोत्तमानें त्याला मारले. पुढे पुरुषोत्तम मळून सातव्या नरकात
गेला म्हणून सुप्रभला फार दुःख झाले. तेव्हा त्यानें सोमप्रभ तर्पि-
कराजवळ दीक्षा घेऊन कठिन तप केले व तो मोक्षाला गेला.

इति श्री अनन्तसुप्रभपुरुषोत्तममधुसूदनेतिवृत्ताचारं
चतुर्दशम् ॥ १४ ॥

यःसुसीमापुरे पूर्वं धातकीखण्डवत्सगे ।

नृपो दशरथःस्तावैदिन्द्रग्रहणदर्शनात् ॥ १ ॥

धातकीखंडाच्या पूर्वेस मरेपर्वताजवळ त्रिशेक्रेनातील वस-
देशात सुसीमापुरीत दशरथ नामक राजा राज्य करीत होता त्या
ला चंद्रग्रहण पाहून वैराग्य उत्पन्न झाले.

दीक्षितःस्तीर्थकृतपुण्यं बध्वासर्वार्थसिद्धिंशम् ।

भुवत्वाभानुमहाराज तौकी रत्नपुरेऽजनि ॥ २ ॥

दीक्षा घेऊन त्यान गाडशभाजनाचें चित्तपन केले व तर्पिकर
नामकर्म बागले. तेथून तो सगथासीद्धि नामक स्वर्गांत अहर्निद

ज्ञाला, पुढे तो रत्नपुरचा राजा भानु व राणी सुप्रभा याच्या पोटी जन्मला,

वीक्ष्योल्कां यानमारूढः संयमारूढकेवल ।

प्रेरूढधर्मतीर्थोऽसौ धर्मो धर्मं तनोतु नः ॥ ३ ॥

एवढा उल्कापात पाहून धर्मनाथाना वैराग्य उपन्न झालें व त्यानी दीक्षा घेउन तप आचरिले धर्मतीर्थ प्ररूढ करून जे मोक्षाला गेले ते धर्मनाथतीर्थकर आमचें रक्षण करोत.

मेरो प्रेत्यगिह द्वीपे वीतशोकापुरीपतिः ।

नरादिवृषभस्तप्त्वा तपो दमवरान्तिके ॥ ४ ॥

मेरु पर्वताच्या पश्चिमेस याच धातकी खडातील राजगृह नगरीत नरवृषभ नागाचा राजा होता, त्यानें दमवर मुनीजवळ दीक्षा घेउन तप आचरिलें, मरणानंतर तो सहस्रारनामक स्वर्गांत देन झाला

सहस्रार समापास्मिस्तथा राजगृहे नृप ।

सुमित्रो मल्लतादृप्तो राजसिंहेन भूभुजा ॥ ५ ॥

याच राजगृहीचा राजा सुमित्र चागला मल्ल होता व त्यामुळें त्याला गर्भ झाला होता राजसिंह नामक दुसरा एक मल्लराजा राजगृहीस एवढा आला.

निजितो दौर्बुधा कृष्णाचार्यान्ते दुर्धरं तप ।

कृत्वा मृतो निदानेन माहेन्द्रेऽभून्महद्विक ॥ ६ ॥

१ प्ररूढ प्रसिद्ध धर्मतीर्थ यस्य स २ पश्चिम ३ महत्बुद्धन ४ सिंहनि श्रीडितादिक ।

द्वयुद्धात् त्याने सुमित्राला जिकळे तेव्हा तो पार खट्टु झाला व वृष्णाचार्यावरून नाऊन त्याने दीक्षा घेतली मिहनिष्कीडितादि घोर तपे आचरून त्याने निदान रात्रे वी आपण बलिष्ठ राजा व्हावे. मरणा तर तो चौथ्या गार्ह्ये नामक स्वर्गांत महाद्विकडेन झाला.

आद्योऽथ सिंहसेनस्य सूनुःखगपुरेशिनः ।

सीरी सुदर्शनोऽन्योऽभृद्विष्णुःपुरुषसिंहकः ॥ ७ ॥

खगपुरचा राजा सिंहसेन व राणी त्रिजया याच्या पोटी नर-वृषभाचा जीव स्वर्गांतून सुदर्शन नागाने जमला त्याच रात्राला अत्रिकाराणीपासून सुमित्राचा जीव स्वर्गांतून येऊन त्रिष्णु नागाने झाला.

राजसिंहचरो भ्रान्त्वा तैतो हस्तिनपू.पतिः ।

मधुर्ग्रीवाभिधो जज्ञे पार्चमानस्तंत.करम् ॥ ८ ॥

राजसिंहमळाचा जीव अनेक योनीत जमत हस्तिनपुरचा राजा मधुग्रीव नामे करून झाला व त्याने सुदर्शन व त्रिष्णु पुरुष सिंह राजाकडे करभार मागितला

केशवेन हतोऽगच्छद्वधिस्थानमन्वरि ।

धर्मतीर्थवराहव्यवाधिःसिद्धिमगाद्बलः ॥ ९ ॥

तेव्हा त्या दोघानी करभार नाकारल्यावर तो युद्धास आला व त्रिष्णुकडून भारला गेला त्रिष्णुहि नंतर मेला व सातव्या नरकात गेला त्यामुळे सुदर्शनाला वैराग्य वाटून त्याने

१ नरवृषमचर २ सुमित्रचर ३ तदनंतर ४ दडगभारत्यप्रधानमु-
सेन कृत्वा ५ पुरुषसिंहात् ६ पुरुषसिंहेन सह ।

धर्मनाथतीर्थकराजवत्स दीक्षा घेतली व तपश्चर्येनें केरलज्ञान प्राप्त करून घेऊन तो मोक्षाला गेला.

विचित्रपुरंराण्मध्यग्रैवेयकमगात्तपः ।

तप्त्वा नरपतिर्वासुपूज्यान्ते कोशलापतेः ॥ १० ॥

मघवा यः सुमित्रस्य पुत्रो भूत्वा स चक्रिताम् ॥

भुक्त्वापाभयघोपाख्यकेवल्यन्ते परं पदम् ॥ ११ ॥

विचित्रपुरचा राजा नरपति नामक होता. त्यानें तप आचरून मध्यम ग्रैवेयक नामक स्वर्गांत अहमिंद्रपद मिळविलें, तेथून तो अयोध्येचा राजा सुमित्र व राणी भद्रा याच्या पोटीं मघवान नाथाने जन्मला. तो चक्रवर्ती होता. वरेंच वैभ्र भोगल्यानतर त्याला उपरति झाली व त्यानें अभयघोष जिनेद्राची राणी ऐकून दीक्षा घेतली. वरीच तपश्चर्या करून तो मोक्षाला गेला.

अयाच्युतादित्य सूर्यवंशजोऽनन्तवीर्यजः ॥

चक्री सनत्कुमारोऽभूत्साकेतेऽत्यन्तरूपवान् ॥ १२ ॥

अयोध्येचा सूर्यवंशी राजा अनन्तवीर्य व राणी सहदेवी याच्या पोटीं अच्युतनामक सोळाव्या स्वर्गातील देवाने सनत्कुमार नाथाने जन्म घेतला. हा मुलगा रूपान असून चक्रवर्ती होता.

सौधर्मेन्द्रस्तुतं श्रुत्वा तद्रूप वीक्ष्य संसदि ।

द्वौ देवावूचतुस्तं भौ चक्रिन् ! श्रुणु यथाश्रुतम् ॥ १३ ॥

१ विचित्राख्यनगरस्य नाथो नरपतिनामा । २ सुमित्रस्य । ३

स्य रूप ।

सौधर्मेन्द्राच्या सभेत सनत्कुमाराच्या रूपाची स्तुति केलेली ऐकून दोन देव ते प्रत्यक्ष पाहण्यास आले व खूप होऊन लपाले.

रूपं तथैव ते हेतुर्न्यूनमद्येक्षणान्मनाक् ।

श्रुत्वेति चक्री निर्विद्य दीक्षितो वितर्पश्चरन् ॥१४॥

हे चक्रवर्ति, तुझे रूप असामान्य आहे खरें पण आज आझी प्रथम पाहिल्या पेक्षा आता तें थोडेसे कमी झालें आहे. तें ऐकून त्याला वैराग्य उत्पन्न झालें व दीक्षा घेऊन त्यानें तपश्चर्या केली.

प्राप्तद्धिः प्रसहर्न्व्याधीन्सौधर्मेण पुन स्तुतः ।

वेपीभूयामरैः कश्चित्तं पराक्षितुमागतः ॥ १५ ॥

तपश्चर्यत तो दुःख न मानतां अनेक व्याधि सहन करू लागला झणून सौधर्मेन्द्रानें त्याची पुन्हा स्तुति झाली. ती ऐकून एक देव वैद्याचा वेष घेऊन त्याची परीक्षा करण्यासाठीं आला.

भां मुने ! हन्मि ते व्याधीनित्युक्तस्तेन सोऽयदत् ॥

शरीरस्पर्शमात्रेण पश्य शाम्यन्ति मे गदाः ॥ १६ ॥

हे मुने, मी तुझी व्याधि नाहीशी करतो असें देवानें झटलें तेव्हा शरीराचा स्वतः स्पर्श करून मुनीनीं आपलें सर्व रोग नाहीसें केले.

१ कारण किंतु वर्तते २ इंपत् ३ विशिष्ट ४ सद्गुरु विना सहमान ५ वैद्यवेष भूत्वा ६ हस्तस्पर्शेन स्वव्याधि प्रशमय्य प्रत्यय उत्यादित ।

हर जन्मजरादीश्वेदासि वैद्य इतीरितेः ।

त स्तुत्वागर्हसं गां सोऽपि इत्वा कर्माण्यकायतांम् १७

व ते न्यास क्षणाले कीं तू वैद्य आह्वेस तर जमजरा-
दिव्याधीचै निवारण कर तें ऐकून देन स्वर्गाला परत गेला व
चक्रवर्ती सर्ग कर्मांचा उच्छेद करून अशरीरी बनला क्षणजे मो-
क्षाला गेला.

इति श्रीधर्मनाथस्तुदर्शनपुरुषसिंहमधुकीडमघव

सनत्कुमारचरित पञ्चदशम् ॥१५॥

श्रीपेणो मलये योऽभूदेशे रत्नपुरे नृपः ।

ईन्द्रोपेन्द्रौ सुतौ सिंहनन्दितानिन्दितारख्ययौः ॥१॥

मलय देशातील रत्नपुरत श्रीपेण नामक राजा होता. त्याला
सिंहनदिता व अनिदिता नामक दोन राण्या होत्या पहिलीचा
मुलगा इद्रसेन २ दुसरीचा उपद्रसेन

पत्न्यो सोऽजीजनद्विप्रस्तत्प्रियां सत्यभामिका ।

संपञ्चाश्वैर्यमादित्यगत्यरिञ्जयचारणौ ॥ २ ॥

१ कथित २ देव ३ स्वर्गम् ४ चकी ५ सिद्धत्वमगात् ६
इद्र इद्रमन सिंहनदितापुत्र उपेन्द्र उपेन्द्रसेनाऽनिदितापुत्र ७ पत्न्यो-
भार्य्याविप्रधरणीजटसत्कदासीपुत्रस्य कपिलाख्यस्य पत्नी १० राजा ११
रत्नवृष्टि, पुष्पवृष्टि, सुरदुदामिनि स्वर्न, सुवात, साधुवादश्चेति दानस्या
श्वर्यपत्रक पचात्स्वर्यसाहित ।

८, मगधदेशातील अचलगामचा ब्राह्मण धरणीवट व ब्राह्मणी अमिला याच्या पोर्ण इद्रभूति व अग्निभूति नामक दोन पुत्र जमले. त्या ब्राह्मणाचा कर्षिल नामक एक दासीपुत्र होता रनपुरच्या सत्यक ब्राह्मणानें जवू ग्राहणीपासून झालेली सत्यभामा कपिलाला दिली तो श्रीपेण राजाच्या दरबारी काही दिवस होता पण याचें हीनकुल कळल्यावर त्याला हाकून देण्यात आलें रनपुरत एकदा आदित्यगति व अरिंजय नामक चारणमुनि आले याना राजानें आहार दान केल्यामुळें पाच आश्वर्यांची वृष्टि झाली (रनवृष्टि, पुष्यवृष्टि, मुरदुदभीनिनाद, सुगधीवारा, व जयजय कार हीं पांच आश्वर्ये होत)

सन्तर्प्यान्न सोऽश्वेध्नात्पुण्य तांश्चानुमोद्य तर्तु ।

पुत्रावनन्तर्पंतियुद्धग्नाशावन्तु सोऽयदा ॥ ३ ॥

मुनीला आहारदान केल्यामुळ श्रीपेण राजाला व त्याला अनुमोदन दिल्यामुळें सिंहनदिता, आनृता व सत्यभामा या तीरीना उत्तर कुरूभोगभूमीतील आयुष्याचें रथन झालें काशावीनगरीचा राजा महायल व राणी श्रीमती याची मुलगी श्रीकाता इद्रसेनाग दिली होती निव्यावरोवर अनतमती नायार्च। दासी पाठराखीण आली हर्ती तिच्याशी उपेंद्रसेनाचा सवध घडला

१, राजा २ तिस्र अवधनन् ३ दायमान दान ४ इद्रसेनपत्या श्रीकाताया त्रिलामिन्यै अनतमतिनाम्यै युधि मन्ना आश यकाम्यां ते निमर्त्तयन्त्य

रतुं गतो वने घात्वा विषंपुष्पं मृतःसमम् ।

ताभिश्च घातकीखण्डप्रोहमेरुदक्कुरावभूत् ॥ ४ ॥

त्यामुळें इद्रसेन चिडला व दोघाचें युद्ध जुपले त्यांना आन-
रण्यासाठी राजा दोन राण्या व सयभामेसह गेला असता त्यांनीं
एक विषारी छत्र हुगले व ते चौवे तेंथें मेले घातकीखंडात मेह
पर्वताजवळ उत्तरकुरु नामक भोगभूमीत राजा व सिहनदिता
आणि अनिदिता व सयभामा या चार जीवंची दोन आर्य
जोडपी जमली.

सिहनन्दितया भोगान्भुक्त्वा तत्रार्ययाथं स ।

सौधर्मेऽभूत्सत्यभामापत्नीकोऽनिन्दितौचर ॥ ५ ॥

त्या उत्तरकुरुभोगभूमीत सिहनदितेसह बराच काळपर्यंत
भोग भोगून श्रीपेण सौधर्मस्वर्गांत देव झाले. अनिदितेचा जत्र
आर्य व सयभामेचा जत्र आर्य झाला होता. हे जोडपेहि सौधर्म
स्वर्गांत गेले

आर्योऽपि तौ मिथःप्रीतौ श्रीपेणार्यचरोऽमरः ।

अत्रामितादितेजस्का द्विश्रणीद्वत्त्रिययाप्यभूत् ॥ ६ ॥

१ उदक्कुरो २ पत्नीभूतया ३ अनिदितासाठी तत्रार्योऽभूत् सत्यभा
मा च तस्य पत्नी । ४ श्रीपेणेश्वरदेव श्रीपेणामा भानिलये विमाने
जात । श्वरेश्वरी च विन्दुव्यमाला सिहनदिताचाचरो । तथा अनिदिता
चचरो देव विमलप्रभात्ये विमाने जात । तस्यर्णी च शुद्धयभात्या सत्य
भामापत्नी सिहनदिताचरी ज्योति प्रभा जाता । सत्यभामाचरी मुक्ता
ज्योति । ५ अस्मिन् भरतसेने विद्वदाददादिगभेष्या रघुपुरचक्रवालपुरे
६ ज्योति प्रभा ।

हीं आर्य जोडपी परस्परान्न फार प्रेम करीत श्रियेणाच्चा जीव श्रीनित्यप्रिमानात श्रीप्रभनामक देव शाला व सिद्धनदिता त्रिपुप्रभानामक देवी शाली अनिदितेचा जीव निमलप्रभानामक प्रिमानात देव शाला व सयभामेचा जीव सुतारादेवी शाली चक्र यालरथनूपुरचा राजा ज्वलनजट्टी त्रिधाधर व राणी वायुवेगा याना स्वयप्रभानामक पुत्री शाली सुरम्यदेशातलि पोदनपुरचा राजा प्रजापति व राणी मृगावती याच्या उदरी त्रिपृष्ट जमला याला स्वयप्रभा िली

त्रिपृष्टविष्णुमंत्रेत्ये स्वयम्भभावृतत्सुखम् ।

सुतारा तत्स्वसौ श्यालीभूत श्रीविजयार्ह्यम् ॥ ७ ॥

पोदनपुरच्या प्रजापती राजास भद्रागणी पामून विजय जमला त्रिपृष्ट विष्णुग स्वयप्रभेपासून ज्योतिप्रभा नामक मुलगी शाली व विजयभद्र आणि श्रीविजयनामक दोन मुलगे झाले, स्वय प्रभेला अर्ककीर्तिनामक भाऊ होता त्याची पत्नी ज्योतिर्माला, त्याना अमिततेज नामक पुत्र व सुतारानामक पुत्री शाली योतिः प्रभा अमिततेजाला देण्यात आली व सुतारा श्रीविजयाग देण्यात आली.

तौ हतां भागभवमेच्छाऽऽनिघोपखगेशिना ।

प्रत्यानीयाह्वादेशसयम विजयार्हत ॥ ८ ॥

१ अत्र भूमौ पिया सहाय्य २ सुख यथा भवति ३ अमिततेज्ज्वा
मगिनी ४ विमन्प्रभचर ५ सुतारा ६ सयाम विधाय ७ गरीत्वा ।

चमरचचापुरचा राजा इद्राशनि व राणी आसुरिका याव्य
पोटी अशनिघोषनामक विद्याधर पुत्र जमला, त्यानें सुतारला पाहून
ताच तो मोहित होऊन तिला पळवून नेली, एक मायामृग निर्माण
करून त्याच्या मागे त्यानें श्रीविजयला लावले होते वैताळनामक
विधेला सुतारेचे खोटे रूप देऊन बसविले होते, श्रीविजय शिका
रीहून परत आल्याबरोबर साप चामल्याचें डोंग करून वैताली
मरून पडली सुताराच मेला असें मानून श्रीविजय शोक करीत
होता इतक्यात एका विद्याधरानें अशनिघोषाशीं लढून तिला आणून
पोहोंचविली, विजय अरिहताजगळ अशनिघोषानें दीक्षा घेतली,
अमिततेज श्रीविजयाच्या मदतीस आला यानेहि देशसयम स्वीकारला

सं गृहीत्वा चिर तप्त्वा मासायुःप्रायतो मृत ।

कृत्वाष्टाहमह सरुंयामानतेऽभून्निर्दानिनौ ॥ ९ ॥

देशसयम घेऊन यानीं अष्टाहिक पूजा केली एकम
हिना आयुष्य उरले असता यानें नदनमुनीजगळ दीक्षा घेतली
व अमिततेज तेराव्या आनत स्वर्गांत नघानर्त विमानात मणिचूळ
नामक देव झाला आणि श्रीविजयहि त्याच स्वर्गांत स्वास्तिक
विमानात मणिचूळनामक देव झाला,

ततोऽत्र वत्सकावत्या प्रभाकर्या बलाच्छुर्ता ।

स्त स्मापराजितानन्तवीर्यो स्तमितसागरौ ॥ १० ॥

१ अमिततेज २ सन्यासात् ३ अष्टाहिक कृत्वा द्वाविंशतिदिन
सन्यासेन ४ श्रीविजयेन सह ५ अमरगुष्मनितो विश्वनादिभवादि ६ त्रि
पृथग्विध भुत्वा कृगविष्णुलक्ष्मीनिदानेन ६ स्तिमितसागरनृपपुत्रौ

जमुद्वीपांत पूर्वविदेहक्षेत्रात् वसकावती देशार्तात् प्रभाकरी
नगरींते राजा स्तिमितसागर व राणी वसुधरा यांच्या पोटी रविचूळदेव
अपराजित नामें करून जमला व त्याच राजाच्या वसुमती राणीस
मणिचूळदेव अनतवीर्य नावानें जमला.

सिद्धविद्यां नर्तकीप्सुं दमितार्यर्द्धचक्रिणम् ।

हत्वा तत्र हरिर्भुवत्वा महीं घामोऽहसोऽजनि ॥११॥

हे दोवे भाऊ परस्परान्न प्रेम करीत राग्य करीत. बर्मा व
चिंतातिका या दोन नर्तिकाचें नृत्य त्यांना फार आवडे शिवमंदिर
नगराचा राजा दमितारि याला त्या नर्तकीचा मोह पडला, त्यानें
त्या मागविन्या. पण वरील दोघा भावानी त्यांना पाठविलें नाहीं व
स्वतःच विद्यादेवीच्या साहाय्यानें त्या नर्तकीचा वेध घेऊन गेले व
राजाला सतुष्ट केले. या वेधधारी दोन नर्तकी जवळ राजकन्या
कनकश्रीला नर्तन शिकण्यास ठेवले. तेव्हा हे दोवे भाऊ तिला
पळवून घेऊन गेले. दमितारीला सर्व प्रकार कळल्यावर तो प्रभा-
करी नगरीवर चाल करून गेला अपराजित व दमितारीची लढाई
जुपली. अनतवीर्यानें त्याला ठार मारलें. अनतवीर्यानागयण मरून
रत्नप्रभा नामक पहिन्या नरकात गेला.

रामोऽन्युतेन्द्रस्तपसा ततोऽहीन्द्रभुवा दसा ।

खगेंद्रभूतं तपः प्राप्यं तं निन्यं सं प्रतीन्द्रताम् ॥१२॥

१ पानेन धर्माया जात २ अजनि ३ उत्पन्न भग्यरूपेन ४ अनंत
वीर्यवर ५ अन्युतेन्द्र ।

त्यामुळे अपराजित बलदेवास फार दु ख झाले. त्याने यशो धर मुनीजगळ दीक्षा घेतली. अग्निज्ञान उत्पन्न झाल्यावर एक महिनाभर अनशनव्रत आचरून तो अच्युतस्वर्गात इद्र झाला. स्तिमितसागर मेऱ्यावर धरणेद्र झाला होता. त्याने अनतरीर्याच्या जीवास बोध केल्यावर पहिल्या नरकांतून निघून तो मेघनाद त्रिधा- धर झाला. पुढे मुनि बनून मेल्यानंतर अच्युतस्वर्गात प्रतींद्र झाला.

द्युत्वंद्रो मङ्गलावत्या चक्री वज्रायुधोऽभवत् ।

युवराजोऽन्यःसहस्रायुध क्षेमङ्करीपतेः ॥ १३ ॥

अपराजिताचा जीव स्वर्गांतून याच द्वीपात मंगलावती देशा तीळ रत्नसचयपुत्राचा राजा क्षेमकर व राणी कनकचित्रा याच्या पोटी वज्रायुध नावाने जमला अनतरीर्याचा जीवहि स्वर्गांतून येऊन त्याच राजाला लक्ष्मीमती राणी पासून सहस्रायुधनामें करून झाला

शुद्धहृक्सांबधिश्चक्री तपसापाहमिन्द्रैताम् ।

सानुज पुष्कलावत्यामथासौ पुण्डरीकिणीद् ॥ १४ ॥

सम्यग्दर्शन प्राप्त करून घेऊन वज्रायुधानें क्षेमकर अरिहता

१ प्रतीन्द्र २ इशानेंद्रस्तुल दशनविशुद्धिस्तच्छ्रवणादायातेन कृत वादेन विचित्रभूतदेवेन पूजितस्तथा विचद्रुष्टरसेटकृतोपसर्ग भुक्त्वा ग्रामचक्रभीरव अनुगाम्यवधिपुन । ३ उपरिमथैषेयकाधोविमाने सौमन साल्ये ।

जमळ जाऊन भामामुलासह दीक्षा घेतली व ते दोघे ऊर्ध्वप्रवेक स्वर्गातील सौमनस नामक विमानात अहमिद्र झाले. पुष्कलावती देशातील पुडरीकिणी नगरीत राजा घनरथ व राणी मनोहरा यांच्या पोटी यज्ञायुध अहमिद्र मेघरथ नामे करून जन्मला.

जज्ञे पानरंथिर्मेघरथो दृढरथोऽपरः ।

प्रबोध्य कुवकुदौ गृध्रकपोतौ चाप्य वन्यताम् ॥१५॥

अहमिद्र सहस्रायुधहि राजा घनरथालाच मनोरमा राणी-पासून दृढरथ नामेकरून झाला, दोन कोंबड्याची झुज दोन दासीनीं लायली व कोंबडे मेले त्याची भगवली मेघरथाने अशी सांगितली. हे दोन कोंबडे भद्र व धन्य नामक सखे भाऊ होते. आपापसात लडून मेल्यावर श्वेतवर्ण व नामवर्ण नामक हत्ती झाले. तेथे परस्पर लडून मेल्यावर ते जीव अशोष्यच्या गरज्याचे घरी रेडे झाले. तेथे झुज खेळून मेल्यावर दोन मेंढे झाले व टक्कर खेळून मेले आणि या भगवत कोंबडे झाले. मेघरथाच्या आश्रयास एकदा एक कबूतर आले व पाठोपाठ गृध्रपक्षीहि आला व आपण क्षुत्पीडित असल्यामुळे कबूतर खाण्यास द्या म्हणाला, तेव्हा त्या दोघाची भगवली त्याने सांगितली. पूर्वभगवत हे दोघे धनमित्र व नदिपेण नामक याणी होते व लडून मेले आणि गृध्रकपोत झाले. गृध्रकपोत मेल्यावर अनुक्रमे सुरूप व अतिरूप नामक व्यतर देव झाले.

१ घनरथाख्यस्तीर्थकरपुत्र २ द्वितीय ।

दत्तीज्याव्रतशीलासपुण्यादपिस्तप श्रितः ।

पितुस्तीर्थकृतां वदतीर्थकृत्व.सहानुज ॥ १६ ॥

मुनीना आहारदान, उपवास, तीर्थकरपूजन वगैरे व्रते
आचरून मेघस्थाने घनरथाजयल दीक्षा घेतरी एकादशागाचे
अध्ययन करून त्याने तीर्थकरनामकर्म बाधले दृढस्थानेहि
दीक्षा घेतली

सर्वार्थसिद्धौ प्राप्त श भुक्त्वास्मिन् विश्वसनतुक् ।

काम. शान्तिरभूच्चक्री तीर्थकृच्चानुजानुजः ॥ १७ ॥

कुरुजागृदेशातील हस्तिनापुरात राजा अजितसेन व राणी
प्रियदर्शना याच्या पोटी जमलेला विश्वसेन नामे करून राजा राज्य
कारत होता गंधारदेशात गंधार नगरचा राजा अजितनय व राणी
अजिता याची मुळगी ऐरा विश्वसेनास दण्यात आली याच्या पोटी
मेघस्थ स्वर्गातून येऊन शातिनाथ तीर्थकर जमले दृढस्थ चक्रायुद्ध
होऊन जमला

चक्रायुधा गणेशर्थे जात्वीश स्व विभूपयन् ।

दृष्ट्वादर्शे निजच्छायाद्वयमुद्भूतमधिक ॥ १८ ॥

अनिन्ताराणी, विमळप्रभद्वय श्रीविजय, देव, अनतरीथ
नारायण, नारकी मेघनाद, प्रतींद्र सहसायुध अहमिंद्र दृढस्थ,
अहमिंद्र इतक्या भगवान् आल्या तो दृढस्थाचा जीव चक्रायुध

१ पुण्येन ऋषय राजर्षिजात २ पुत्र ऐरागर्भे ३ पृथमनुज इदानी
मपि अनुजदचक्रायुध ४ भावनि भूतवदुपचार ।

नगरीत राजा सिंहस्थ राज्य करीत होता. एकदा दिवसा झालेला उल्कापात पाहून त्याला वैराग्य प्राप्त झाले व वृषभमुनीच्या जवळ दीक्षा घेऊन त्याने तप आचरिले. पौडश भाजनाचे चिंतन करून त्याने तीर्थकारनामकर्म बागले.

वद्भतीर्थकरत्वांशगादन्त्यां दिवसतःसुतः ।

यो भूत्वा सूरसेनस्य कुरुराजस्य हस्तिने ॥२॥

शेतटी समाधिमरण साधून तो सर्गार्थसिद्धि विमानात अहमिंद्र झाला. तेथून कुरुराजाल देशातील हस्तिनापुरचा राजा सूरसेन व राणी श्रीवाता याच्या पोटी तो कुशुनाथ नामेकरून जमला.

प्राप्य चक्रिश्चियं जातु रन्त्वागच्छन्वनान्मुनिम् ।

दृष्ट्वा तपस्यं भुक्त्वेन्द्रर्षिकित्वं एष मोक्षयन्तः ॥ ३ ॥

त्याला चक्रवर्तिन प्राप्त झाले. एकदा तो मंत्र्यासह वनक्रीडा करून येत असता त्याने एक तपस्वी गटिला. असे तप केले असता चक्रवर्तीचे धर्म्य प्राप्त होते व मोक्षहि मिळतो असे कुशुनाथाने सांगितले.

इत्येव मन्त्रिणा पृष्टो दृष्टपूर्वभवस्तपः ।

कृत्वाइन्त्यं गतश्चक्रे तीर्थं कन्धुं नमामि तम् ॥ ४ ॥

मंत्र्याने प्रिचारलेल्या प्रश्नास वरील उत्तर देऊन कुशुनाथाना पूर्वभगदून केलेल्या तपधर्मेचे स्मरण झाले. नंतर दीक्षा घेऊन त्यानी

१ सर्गार्थसिद्धि २ श्रीकातागर्भे ३ क्वचिदातपयोगस्य ४ चेत्कदाचि दस्मिन्मवे न मोक्षयते तर्हि इद्रचषित्वे भुक्त्वा मोक्ष यास्यति ।

तप आचरुन केरलज्ञान मिळविलें व धर्मतीर्थ सुरू करुन मोशा-
ला गेले त्या कुथुनाथाना मी नमस्कार करतो.

इति श्रीकुन्धुनाथस्य सप्तदशम् ॥ १७ ॥

कच्छाक्षेमपुरे तद्व्याघ्रभृद्भनपतिर्नृपः ।

नन्दतीर्थकरात्प्रामसंयमोर्जिततीर्थकृत् ॥ १ ॥

कच्छ देशातील क्षेमपुरात धनपतिनामक राजा राज्य करित
होता. त्यानें नदतीर्थकराची बोववाणी ऐकून दीक्षा घेतली व तप-
श्चरण करुन तीर्थकर नामकर्म बाधलें.

गत्या जयन्तमागत्य हस्तिनेशात्सुदर्शनात् ।

प्राप्तजन्मात्रचक्रथ्रीः शरन्मेघक्षयंक्षणात् ॥ २ ॥

तेथून तो जयत नामक विमानात अहमिंद्र शाला व पुढें
हस्तिनापुरचा राजा सुदर्शन व राणी मित्रसेना याच्या पोटी जन्मला.
अरनाथाना चक्रवर्तीपद प्राप्त झाले तरीच वर्षे ऐश्वर्य भोगण्यावर
त्याना शरदृतीळ ढग पडम त्रिलयाळा गेलेले पाहून वैराग्य
उत्पन्न झाले.

आदाय समय लब्ध्वा केवलं धर्मदेशनात् ।

विश्वमुद्धृत्य यःसिद्ध स्मरापि तपर मभुम् ॥ ३ ॥

दीक्षा घेत पारत त्याना केरलज्ञान प्राप्त झालें धर्मतीर्थ प्रव-

१ अवुडीपत्र त्विदहे २ ऊर्जित पाठ ऊर्जितमुपात्रि ३ मित्रसेनागर्भे

४ चक्रवर्तिस्य स शास्त्रनामा ।

तिन करून त्यानीं भव्य-नीनाचा उद्धार केला व मोक्षपद मिळविलें
त्या अरनाथाचें मीं स्मरण करतों

भूपालारयां नृपोऽनासीज्जितो युद्धेऽरिभिस्तपः ।

सम्भतान्ते स कृत्वागान्महाशुन निदानवान् ॥४॥

याच भरतक्षेत्रांत भूपाल नामक राजा होता एका युद्धात
त्याचा पत्नीज शाल्यामुळे लिन होऊन याने सभूतमुनीजवळ दीक्षा
घेतली व सूत्र तपश्चर्या करून यानें निदान केलें कीं आपणाला
चक्रवर्तिपद प्राप्त व्हायें. समाप्तिमरण सांगल्यानंतर तो महाशुन ना-
मक दहाव्या स्वर्गांत देन शाला

सहस्रबाहुरिक्वातुः साकते ऽ जनि तत्रिया ।

जाता चित्रमति कन्याकुब्जराष्ट्रपारतात्मजा ॥५॥

कौशल देशातल अयोध्यानगरीत इक्ष्वाकु राजाचा महेशबाहु
राजा राज्य करीत होता त्याच्या राणीचें नांव चित्रमति ती कुब्ज
देशाच्या पारत नामक राजाचा मुलगा होती

तत्पुत्रं कृतवीर्यं तापसस्तत्पितृव्यैज ।

जमदग्निर्दृढग्रहादिहरिशर्मचरामरां ॥ ६ ॥

त्यांना कृतवीर नामक पुत्र शाला राजा सहस्रबाहूचे काका
जमदग्नि यांना पारत राजाचा बहिण श्रामता दिली होता.

१ एकामृतबहुशत्रुभि २ भूयाने चक्रिस्वमिति ३ परतत्रपत्य
पुत्री चित्रमति ४ सहस्रबाहुशत्रुस्य ५ सहस्रबाहो पितृव्य इति चित्रमति
भार्या भीमानी सा पारतम् भगिनी तस्या भीमत्या पुत्रं जमदग्नि

त्याना जमदग्नि नामाचा पुत्र झाला वालपणीच त्याची आई मेन्या-
वर त्याने दीक्षा घेतली व तपश्चरण केलें दृढप्राहा राजा व हरि
शर्मा या नागाचा ब्राम्हण ह् दोषे मित्र होते

अपुत्रस्यं गतिर्नास्तीत्यापेप्या कीचकाकृती ।

परिणाधितन्तो त रेणुंतीं पारताङ्गाजाम् ॥७॥

दृढप्राहाने निनदीना घतर्गा हरिशर्मा तपस्वी होऊन मेन्या
नतर ज्योतिषी देव ज्ञान तपस्याचें तप अगुद्ध असतें व जैन
मुनींचेंच तप खरें ही गोष्ट ज्योतिषदेवाला दाखवून देण्यासाठीं
सौवर्गदेवानें दोननाही चिमणीचें रूप देऊन जमदग्नीच्या दाढी
मिशात नाऊन वास्तव्य केलें निपुत्रिणाग शुभगति नाही
असें त्या चिमण्या आपसात बोद्ध लागल्या तें ऐवून जमदग्नि
तपश्चर्या सोडून कन्याशु ३ देशाच्या रात्राकडे गेला तो
रात्रा त्याचा मामा होता त्याला आपली लग्न करण्याची
इच्छा जमदग्नीने सांगितली पण कान्यकुब्ज देशाच्या राजानें
त्याचा वि कार केला तरी पण आपली मुलगी रेणुना त्याला दिली.
हा प्रकार पाहून चिमणीच्या ज्योतिषदेवाची खारी झाली कीं तप
र्याचें तप अगुद्ध अमने.

सा कामरेनुपरशू स्राग्रजरिंजयान्मुनेः ।

स्वाकृताशुभता लभ ज्ञात्वा यार्त स्वमाश्रमम् ॥ ८ ॥

१ द्वी जमदग्निं पाल्नाशिवनी २ पुराणेषु ३ आमर्यादाया पञ्चवि
शेषमिपुनभूतौ ४ चित्रमतिभगिनी । ५ द्वे वित्रे लभ ६ आगत ।

रेणुकेचा भाऊ अरिजयमुनि एकदा तिला भेटाययाम आला असता तिने त्याच्यापासून सम्यग्दर्शनासह अणुव्रतें प्राप्त करून घेतली. जाताना त्याने कामधेनु व परशु भेट देऊन तो स्वस्थानी परत गेला.

राजां सनाभिःसमुतो भोजितो जमदग्निना ।

तं हत्वा कामधेनुं तां लात्वायातः फलादिकम् ॥९॥

एकदा सहस्रबाहुराजा आपले भाऊबद व कृतवीर नामक मुलासह जमदग्नीच्या आश्रनास आला असता राजागव्यातहि दुर्मिळ असे त्याचे आदरातिथ्य करण्यात आले कामधेनुमुळे तो ते करू शकला. राजाने ती कामधेनु मागितली. जमदग्नि देईना म्हणून त्याला ठार मारून ती घेऊन गेला

आहृत्यायानिन्द्रराम सानुजस्तन्मुते क्रुधा ।

हत्वा त्रिःसप्तकृत्वान्यान्क्षत्रियांश्चाभुनग्भुवम् ॥१०॥

जमदग्नीच्या इन्द्रराम व श्वेतराम अस दोन पुत्र होते. ते फळे गोळा करण्यास गेले होते. परत आल्यावर ते दृश्य पाहून ते रागावले. ते दोघे अयोयेत जाऊन सहस्रबाहु व कृतवीराची उदळे आणि सहस्रबाहूस ठार मरून कामधेनु परत घेऊन आले. नंतर त्यानी रागाने एकनीस पेठ्या पृथ्वी नि क्षत्रिय केली व स्वतः पृथ्वीचे राज्य भोगले

१ सहस्रबाहु २ गत ३ आहृत्य पृथ्वी ४ जमदग्निपुत्र ५ पालयमान ।

हृत्वा तद्विधुरं चित्रमतिं प्राग्देवगर्भिणीम् ।

शाण्डिल्यस्तापसोऽन्यस्य सुमन्धुमुनिसन्निधौ ॥११॥

भूपाल राजाचा जीव महाशुभ्र नामक दहादा रत्नांत होता तो सप्तबाहुची राणी चित्रमती इच्या पोटात होता. चित्रमतीचा भाऊ शाण्डिन्य नामक तपस्व्याला ही गोष्ट कळताच त्याने तिचा मुबधु मुनीजगळ नेऊन ठेविली.

तदग्रजः सारयितुं जगाम स्वमठी तदा ।

वनदेवीभिरीशत्वाप्रांतं सुतममृत सा ॥ १२ ॥

जानेव्या मठाचे रक्षण करण्यानाठी शाण्डिन्य परत निवून गेला. इतडे चित्रमती माळतीला शर्पा व वनदेवताही ती पुत्र चक्रवर्ती होणार असायामुळे त्याचे रक्षण केले.

पोढशस्त्रे ह्ययं भार्या चर्त्रीह मत्पय शृणु ।

साग्निचुर्लागतस्थूलदिलोसघृतमयमान् ॥१३॥

उष्णानूपानादाय भक्षयिष्यत्यय शिशु ।

इति संतोऽसान्त्वयेत्पृष्टो निर्ग्रन्थस्ता मुदुःखिताम् १४

सुमधुमुनीना तिने मुडाचे भरिय विचारले असता ते झणाले की सोडावे वरी हा चक्रवर्ती होणार आहे. याचे लक्षण हे

१ गृहीता २ महस्तबाहुमरणसु ३ भूपालवरमहाशुभ्रामरण गर्भ-

गणन ४ मत्पय ५ चित्रमतिज्येष्ठभ्राता शाण्डिन्य ६ स्वमठसभात्पर-

भार्य ७ शर्पा ८ आग्निभास्त्रे ९ विष्वाश्रवना १० कटाह ११ सुबधुमुद

१२ सान्त्वयितव्यम् ।

की, जळ्या चुटीवरीळ उचळते तूप असलेल्या कढईतून दाताने पुण्या काढून घेऊन तो तशाच कढत कढत खाईल. झगून निधित रहा. असे सागून निर्ग्रंथ मुनीने त्या दु पित मातेचे सासन केले.

तनःप्रत्येत्यं शाण्डिल्यस्तां नीतिरा समुता मर्षाम् ।

सुभौमनाम्ना शस्त्रस्तत्प्रयोगश्चायुजत्सुतम् १५ ॥

नतर शाण्डिल्याने परत येऊन मुळामह आपल्या बहिणीला मठान नेले. त्याच नाव सुभौम ठेऊन शस्त्राचे सप्रयोग शिक्षण त्याला देण्यास सुरवात केली

रामो यस्याश्नतोऽर्चास्त्रियुःक्षत्रदन्ताःस ते रिपुः ।

जातो यतस्वेष्टुर्हितो निमित्तज्ञेन निर्ममो ॥ १६ ॥

इकडे परशुरामाचा निमित्तज्ञाने सांगितला की तुझी मण्टेल्या राजाचे दांत त्याच्या प्रभावाने जेवात असताना भातामारखे होतोच तो तुमचा शत्रु समजा. नेहा आपल हित इच्छिणाऱ्या परशुरामाने भोजनशाळा घातली.

सत्र वहिरयोध्यायास्त परित्राजभाकृतिम् ।

तन्नाश्नन्त सं निश्चिन्त्य तथैवोच्छेत्तुमुग्रत ॥ १७ ॥

१ पश्चादागरे २ शाभना मुनिपादवशिवा भूमिनाश्रित्य जात इति सुम् भौ भव । ३ भोजन पुर्वत यस्य पुम ४ कठमात्र भानु ५ स्वश्रित्तक्षत्रियदत्ता ६ आमनो हितवाचक ७ निमित्तकुशलाख्येन रामो भणित ८ सत्र अन्नदानशासन निष्पादनामान ९ निश्चिन्त्यविवेक पधारिण १० स नामो न अभन्त तन्नाभत ११ राम १२ मारितु ।

अयोव्यानगरीच्या बाहेर त्याने घातलेल्या भोजनशाळेत
एकदा परित्राजकाच्या वेधात असलेला सुभौम आग व त्यानें भात
झाले ते दात खाल्ले नाहींत परशुरामाला हे वृत्त कळल्यापरोर तो
त्याला ठार मारण्यास उद्युक्त झाला

तत्कालसिद्धचक्रेण हतस्तेनेभवंतिना ।

तपसा क्रौतचक्रिश्चरिसास्वादनलम्पट ॥ १८ ॥

तकाळ तेथें गंधनारण हत्ती आला व चक्राहे निर्माण झाले
त्या हत्तीवर घमून सुभोमाने त्या तपश्चर्येनें प्राप्त करून घेतलेल्या
चक्रवर्ती पद्मचें वैभवं भोगण्यास चटारलेल्या परशुरामासह चक्रानें
उढण्यास सुरवात केली व त्याला ठार मारल.

स सूपकारमन्यद्युर्दत्तवन्त मुदाम्लिकाम् ।

रसायनाच्छां तद्वैरिर्वोपितोऽघातयत्कुधीः ॥ १९ ॥

पुढे एकदा अमृतरसायन नामक आचार्याने रसायन नागाची
अम्लिका (एक भोज्य पदार्थ) सुभामाला ग्याण्यास दिली असता
स्वयंपाक्याच्या शत्रूंनीं विधरिण्यामुळे रागाचे भरात त्याने व्यास
ठार केले

इमं वध्यासमित्यात्तशल्योऽसौ पुण्यलेशतः ।

ज्योतिर्लोकेऽमरो वैरात्कुशानी ज्योतिषोऽजनिः ॥ २० ॥

याला मी ठार मारिन असें निदान करून तो आचारी मेला
व थोडे पुण्य बाकी असल्यामुळे ज्योतिर्लोकात ज्योतिष देव झाला.

१ स नक्षीकालस्तकाळ २ गंधगजारूदन ३ नाम्नी ४ सूपकारशत्रु

दिव्यैःफलैःप्रवेश्याब्धि पोतेनामारयत्स्वय ।

प्राग्जन्माकृतिमादर्श्य वैरं चोक्त्वाक्षिपेन्मुने ॥२१॥

ज्योतिपदेन वैश्यरूपाने काही दिवस दिव्य फळे पुढे सुभौमाला

आणून देऊ लागला. राजाला त्याची चटक लागली पण आता ती मिळणे शक्य नाही तरी तुझी मजबुरीवर वनात चला ह्मणजे अधिक मिळतील. राजा फलाच्या आशेने त्याचेर विश्वास ठेवून निगाला जहाजातून जात असता आपले पूर्वाचे आचार्याचे रूप देवाने दाखवून सुभौमाला ठार मारले.

सुतो रामो जामदग्नी रौद्रध्यानाद्दधोऽगमत् ।

सहस्रबाहुस्तैःपुत्रो लोभात्तिर्यग्गतिं गतौ ॥ २२ ॥

याप्रमाणे जमदग्नि मुनीचे मुलगे इद्रराम व परशुराम रौद्रध्या-
नाने नरकान पडले व सहस्रबाहु आपल्या पुत्रासह लोभकषायामुळे
तिर्यच गतीत जमले.

राजपुत्रस्तपोऽत्रैरुश्वकाराशयैश्ल्यवान् ।

सुकतोः प्राप्य सौधर्मं च्युतौ चक्रपुरेशिनः ॥ २३ ॥

सुकेतु राजाच्या आश्रयाने पुडलाकाचा जीव निदानपूर्वक
तप आचरून सौधर्म नामक पहिल्या स्वर्गात देव झाला व तेथून
तो भरतक्षेत्रात चक्रपुरच्या इक्ष्वाकुनशाचा राजा वरसेन व राणी
लक्ष्मीमती याच्या पोटी पुडलीक नामाने जन्मला.

१ परशुवचोभिस्तरस्फुर्वन् २ जमदग्ने पुत्र ३ कृतवीर ४ जबुद्धी
पभरत ५ चित्ते श्ल्यवान् ६ मिश्रवर्ममुदर्शनचरो ।

इक्ष्वाकोर्वरसेनस्य तावभूता सुताविह ।

नन्दिपेणो बलः पूर्व पुंडलीको हरि परः ॥ २४ ॥

त्याच राजाच्या वैज्यती राणीपामून नन्दिपेण बलदेव जमजा
न पुडरीक वासुदेव होता

पद्मावतीमिन्द्रपुराधीश्वरंपेद्रसेनजाम् ।

तेमूढवन्तमारण्यं सुकेतुर्चक्रभृत् ॥ २५ ॥

इद्रपुरचा राजा उपेद्रसेन यानें आपली मुलगी पद्मावती
पुडरीकाला दिली या लग्नाचें वृन णेकून सुकेतूचा नांव जो निशुभ
नामें करून चक्रपुरचा राजा शाग होता, पार सतापला.

निशुम्भारयः क्रुधा युर्ध्वन्हतस्तेनापं सद्विपन्नं ।

हरिस्तयःप्रंभां रामश्चिरघोषाच्छिरं गतः ॥ २६ ॥

तो पुडरीकाशी लडण्यास गेला व त्याच्याकडून मारला जाऊन
तम प्रभा नरकात गेला पुष्कळ वर्षे रायसेभन भोगून पुडरीकही
त्याच नरकात गेला त्याच्या त्रियोगामुळे नन्दिपेणाला वैराग्य प्राप्त
झाटें, तो दीभा घेऊन तपश्चरण केल्यावर मोक्षाग गेला

इति श्रीअरनाथसुभौमचक्रिनान्दिपेणबलपुंडली

काविष्णुतच्छत्रुनिशुम्भवृत्तोत्तरमष्टादशम् ॥ १८ ॥

प्राङ्मेरो कच्छकावत्या वीतशोरुपुरेऽधिराद् ।

योऽत्र वैश्रवणो जज्ञे स सुगुप्तगुरोर्गिरा ॥ १ ॥

१ पुडरीक २ परिणीतवत ३ अद्रचक्री चक्रपुरणोपकक्ष ४ बुद्ध
वर्तन् सन् - पुडरीकेण ६ सन् ७ दृष्टनरक गत ८ जशुक्षीपपूर्वमदरस्य ।

जवूदीपात मेरुपर्जिताच्या पूर्वेस कच्छकावती देशातील वीतशो-
कपुरात वैश्रवणनामक राजा राज्य वरीत होता सुगुप्ताचार्याकडून
त्याने अणुव्रतें घेतलीं होती.

उपात्तार्णुव्रतोऽभ्यस्तरत्नत्रयविधानक ।

जातु वर्षागमं द्रष्टुं यन्त्रेणीं व्रजन्वटम् ॥ २ ॥

तो रत्नत्रयत्रयपारी होता एकदा पात्रसाळ्याचे प्राग्ग्मी वन
शोभा पाहण्यास तो गेला असता त्यानें एक वटवृक्ष पाहिला

पृथदरौन्नतं दृष्ट्वा नानापद्मिबुलाकुलम् ।

प्रशस्याग्रवन गत्वा रन्त्यागच्छन्निरीक्ष्य तम् ॥ ३ ॥

त्यावटवृक्षाग व्याच मिर्तीर्ण फळा होया व बुधा फार
मोठा होता यानर अनेक जातीच्या पश्याच धरें होते वनशोभा
प आत तसाच तो पुढे गेला. परतताना याने ते वटवृक्ष पुन्हा
पाहिला.

विद्युता भस्मित प्राप्तैरग्नयोऽनुचरंस्तप ।

श्रीनागयतिसान्निभ्य तीर्थकृत्स्वपुपार्ज च ॥ ४ ॥

यानर राज पडून तो छिनभिच्छिन्न ज्ञान, यामुद्र याला
वैराग्य झाल याने श्रीनागमुनान व द्रीक्षा घेउन तपश्चरण
केले व तीर्थकर नाम कर्म वापले

६ उपात्त सुगुप्ताचार्याचा रहीं अणुव्रत येन । ७ ननुह
र्याप्त ।

प्राप्तोऽपराजित तस्माच्च्युतोऽत्रे मिथिलापते ।

वेङ्गो कुम्भस्य पुत्रोऽभूदिक्ष्वाको. स्वर्रग्रह ॥ ५ ॥

समाधिभरण साधल्यानतर तो अपराजित नामक अनुत्तर निर्मो-
नात अहमिंद्र शाला पुढें याच भरतखडात वगदेशात मिथिला
नगरीचा इश्वरकुमराचा राजा कुम व राणी प्रजावती याच्या पोर्णी
महिनाथ नामें करून तो नमला

पुरापशाभा दृष्ट्वासौ श्रिय स्मृत्वापराजिताम् ।

विरक्तस्तपसाहन्त्य प्राप्ता महि पुनातु न ॥ ६ ॥

आपल्या लग्नासाठीं शृंगारेल्ले नगर पाहून व अपराजित स्वर्गां
तात्र वैभन आठवू महिनाथाना वराग्य उपन्न शालें व दाक्षा वेळ
न धर्मतर्था प्रवर्तित कन्यावर यानीं अर्हाद मिळविठें ते महिनाथ
तीर्थकर आमच रक्षण कराते

श्रीपुरऽभूत्सुरुच्छाया प्रजापालोऽत्र सश्रित ।

उल्कापाताच्छैवगुप्त तपो भुक्त्वान्युतन्द्रताम् ॥ ७ ॥

याच जबूद्धापात सुकच्छा देशातील श्रीपुरचा प्रजापाल नामक
राजा होता एकटा उल्कापात पाहून त्याला वैराग्य उपन्न शालें
शिवगुप्त जिनराजाचढल त्यानें दीक्षा वेतली व बरीच तपश्चर्या
करून तो अच्युत स्वर्गांत देव शाला

१ भारते २ वगदश ३ प्रजावतीगिमें ४ त्रिभुवनराजक ५ व
विवाहं सति । ६ दने ६ शिवगुप्ताचरणे प्राक्त शैवगुप्त

काशींश्च पद्मनाभस्य पुत्रांऽस्यं तृतीयेऽजनि ।

चक्री पद्मोऽर्द्धविलयान्सयमेच्छुः सुकेतुना ॥ ८ ॥

तंयून तिसरा जम यान काशीचा राजा पद्मनाभाचे पोरी पद्म
नाभने घेतग तो चक्रवर्ती झाला पुष्कळपै रायभन भोगल्या
वर एकदा आलेले दग एकाणकी नाहीसे झालेले पाहून त्याग वरा
म्य उपन झाले तेव्हा सुकेतुन याग पुष्कळ नास्तिक विचार
सांगून परावृत्त करण्याचा प्रयत्न केला

उल्लवृद्धेन चार्त्तारुमतनक्त प्रयोभ्य तम् ।

सुकेत्वादिनृपै सर्वा तपस्तपे शिरोऽभवत् ॥ ९ ॥

पण पद्म चक्रवर्तीन चानाकादि नास्तिक मताचे एतदन कळून
समाधिगुप्त नामक तिनराजानळ सुकेतु गेरे राजासह दाक्षा
घेतगी आणि तो बराच तपश्चथा वग्न मुक्त झाला

वीरोऽयोध्याधिपाऽमात्याद्विरर्म्यतत्सुताविर्मा ।

श्रीयोग्याविति ता त्यक्त्वा स्नेहन स्वानुजाय स* १०

अयोध्येच्या राजास दोन पुत्र होणे पण या यानर राजाक प्रेम
नसल्यामुळे त्यान आपल्या भागाला युरराजपदावर वसविते

यावराज्यपद प्रादात्ततर्स्ता कुपितो भृशम् ।

मन्निणानेन तत्राया निपिद्धावित्यत श्रितो ॥ ११ ॥

१ कागादृपस्य २ भवे ३ मय ४ चावाक्यमतत्यागानंतर सह ५
सिद्धा मुक्तमाभवत् ६ विगुनाम्न ।

शिवगुप्ताद्धमतीर्थे तप साधर्ममापतु ।

तत्रायोऽग्निशिखेर्क्ष्वाकृमाशशिशोऽभूत्सुतो बलः ॥१२॥

हे कृत्य धामायाचेंच आहे अशी राजपुत्राची ठाम समजूत होऊन त्यानी त्याच्याशी भैर वागळे. पुढें त्यानी शिवगुप्त मुनि-जवळ दीक्षा घेऊन तपश्चरण के आणि समाप्तिमरण साधून साधर्म स्वर्गांत सुप्रिशाल नामक त्रिमान त देव झाले. तेथून काशीचा राजा अग्निशिख्याला अपराधिताराणी पामून एक व केदारानी राणी पामून एक असे दोन पुत्रा झाले.

नंदिमित्रो हरिर्दत्त श्रीन्जोऽन्यो मंदिरं पुरं ।

मंती श्वद्रो बलन्द्रान्य सोऽभूत्क्षीरोदसंज्ञकम् १३

नंदमित्र बलदेव झाला व दत्त रामुदेव झाला. आमात्याचा जीव त्रिजयार्थ परतार मंदर नामक नगराचा बलीदानाक राजा झाला.

याचमाने गजं लब्धमहाविंशत मानुंलात् ।

दत्तनाभाद्धत सोऽन्त्यं श्वभ्रं सारिर्दलोऽपृष्टिमं

नंदिमित्रात्क्षीरोद नामक हत्ती होता. तो बलीदाने मागविला. तुमच्या दोन मुनी आम्हाला धाट तर हत्ती देण्याचें पाटू असें उत्तर त्यानी पाटीनेच्यामुळ नंदींद्र रागावला व तो लढण्यास आला. दत्त रामुदेवाची आई नंदरानी राणीचा भाऊवेसरी

१ श्रीधर्मनाथमतान २ आगगायनाम्नो वृषस्य । ३ त्रिगुणमीश्वर

४ दक्षिणश्रेणीशुक्लनारसुराधिपाद् ५ मुनि ।

प्रित्रम नामाद्या सुरकाता नगरीचा राजा होता. या मामापामून सिंहवाहिनी व गरुडवाहिनी या दोन विद्या त्यांना मिळाल्या व याचे जोरावर दत्तानें त्या नळोंद्राग टार मारलें नंतर दळि नेला व तो नातल्या नरकात गेला. त्या मुळे पित होउन नदिमिनांदि समूत भगवानानवल दीक्षा घेतली व तपश्चरण करून मोक्षाग गेला.

इति श्रीमद्विनाथनीश्वरपद्मचरानिंदानिन्नरामदत्ता
न्यकेशवतच्छुक्लींद्रचरितानसानमेकोनविंशम् १९.

हरिवर्मात्र चम्प्यत्र सर्वज्ञानन्तर्वार्यतः ।

तत्रं शुत्वास्त्रसङ्गोऽभृद्भ्राणतेन्द्रोऽन्त्यनामयुः ॥ १ ॥

अग्देशानाल चपापुरति हरिमा नामाचा राजा हेता. अनंतार्थ मुनिराजापा न गोर उउन यान नी.। पेली पौडश-
नायनाचें चितन करून त्याने नाथकर नामकम यात्रले समाधि
मरण सावल्यानतर तो प्राणत नामक चौगव्या रगांत इर झाला.

हरिशे सुमित्रम्य पुंो राजगृहेऽशिनः ।

स भृत्वा क्षमाभचन्मगजितात्स वनस्मृतेः ॥ २ ॥

राजगृह नगरीत हरिशेचा राजा सुमित्र रा य करीत होता.
त्याच्या पडराणाचें नात्र सोमा ति या पोटी मुनिसुतनाथ जमास
आले. एकदा मेवाचा गडगटा सुरू झाल्य तेव्हा जगलाचें मरण
होउन राजवाल्यातळ हत्तीन पागपिणें सोडून दिले.

गजं ग्रासमगृण्णन्त श्रावयित्वा पुराभवम् ।

आसीत्तालपुरेशस्त्व नाम्ना नरपतिर्दृषः ॥ ३ ॥

कुधी कुपात्रदानेन जातो हस्ती वन स्मरेः ।

न प्राग्मृत्तमिति प्राप्यं श्रावन्त्व विरक्तवान् ॥ ४ ॥

ते वृत्त एतन् मुनिसुव्रतनाथ नीं पुरंभयारली सागितली हे हत्ती

तू तात्पुरचा नरपति नामक राचा होतास कुपाणी दान दिल्यामुळें

या वनीं गज झ लास यनाचें स्मरण तुज होत आहे, पण पुर्न-

जन्म जाणित नाहींस तेहा आता श्रान्नाची वनें घे. तेव्हा गजानें

ती वने घेतली.

प्रपद्य साम्य केवल्य लब्धा तार्थ व्यधादसा ।

मुनिसुव्रतनाथोनःसुव्रताय प्रसीदतान् ॥ ५ ॥

मुनिसुव्रतनाथानाहि हर्ताच्या व्रतप्रहणामुळें पराग्य प्राप्त झाले

वरेंच तपधरण केव्यावर त्याना केवळज्ञान झालें धर्मनीर्ष प्रसन्नित

करून व मोक्षार्थ गेले ते मुनिसुव्रतनाथ सुव्रतामाठी आमच्या

घर प्रसन्न होवोत

नराभिर्लोभेऽनतार्थीय नरपुरेश्वरः ।

सनत्कुमार तपसा प्राप्य भोगपुर प्रभो ॥ ६ ॥

अनतनाथ तीर्थेऽराच्या येव्ही नरनरनगराचा रागा असलज्ज

जीव समाभिमरण साधून सनत्कुमार नामक निमग्या स्वर्गात मुनि

झाल विमानात देव झाला तेथून भागपुरचा रागा पद्मनाभ व राणी

ऐरा याच्या पोटी तो जीव हरिषेण नागानें जन्मला

इक्ष्वाकोःपद्मनाभस्य हरिपेणोऽभवत्सुतः ।

तत्पितानन्तर्वीर्यशायति सं श्रावकाऽप्यभूत् ॥ ७ ॥

अनन्तवीर्य भगवान् मनोहर उद्यानात आले असता त्य च्य
जयळ पद्मनाभ राजाने दीक्षा घेतली व हरिपेणाने श्रावकव्रते
घेतली.

चक्रादीन्यसिधस्तस्य पितुःकेवलसम्भवे ।

त प्राच्यार्चितचक्रोऽसौ चिद्रत्नान्यापसप्त च ॥ ८ ॥

पद्मनाभाला जेव्हा केवलज्ञान ज्ञाले तेव्हा हरिपेण चक्रवर्ती
च्या आयुःशालेत चक्र, छत्र, तलवार व दड आणि कोठारात
काकिर्णा, चर्म व मणि अशी एकदर सात अजीवरने निर्माण झाली
व सात सत्त्वरनेहि प्राप्त झाली.

निधीनदीमुखोत्थाश्च गणपद्धामरापितान् ।

भुवतश्रीजतिवसौ राजा कृतनन्दीश्वरार्चनः ॥ ९ ॥

गणपद्ध नामक देव नदीच्या मुखानील नऊनिधि सपत्ति घेउन
आले या सर्प देणग्याचा स्त्रीकार करून चक्रवर्तीपदाचा उपभोग
घेतला व नदीश्वराचे पूजन करता झाला

अन्तेऽद्भु पोपित सौधतलस्थो ग्रहण विधो ।

दृष्ट्वात्तर्दाक्ष.श्रीनागात्तपसान्त्या दिव गतः॥

अनशन व्रत करून गच्छीर बसला असता चद्रग्रहण पाहून
पाहून त्याला वैराग्य उपन्न झाले. सीमत पर्वतावरील श्रीनागमुनि

१ यतिभून् २ हरिपेणचकी ३ सवार्थसिद्धि ॥

जमळ दीक्षा घेऊन तपश्चरण केव्यावर तो सार्थसिद्धि स्वर्गाळी गेला.

जातो दाशरथी रामलक्ष्मणा बलकेशवा ।

तद्दृत्तं बहुवक्तव्यमित्यतःपृथगुच्यते ॥ ११ ॥

दशरथ राजाला राम व लक्ष्मण नामक बळदेव व रामुदेव झाले. तें वृत्त फार मोठे आहे ह्मणून ते रत्नत्रयणें सांगितलें जात आहे.

॥ अथ रामायणम् ॥

जातोऽत्रान्त्यतनी रत्नपुरे राज्ञःप्रजापतेः ।

तुष्यचन्द्रचूलस्तन्मित्रं विजयाख्यश्च, ५न्त्रितुक् ॥ १२ ॥

याच भरत क्षेत्रांनील मळयदेशांत रत्नपुरचा प्रजापति व राणी गुणकाता यानां चंद्रचूल नामक मुलगा झाला. त्याचे प्रेम सचिवाच्या विजय नामक पुत्रावर फार होले.

विवाह्यमानां कौबेरेऽश्रिद्विसेनातिनायिनीम् ।

कुबेरदत्तां श्रुत्वासां समिन्नो लानुभुञ्जतः ॥ १३ ॥

रत्नपुरचा नगरशेट कुबेराने आपली मुलगी कुबेरदत्ता म्याच नगरांनील वैश्रवणगेठ व गौतमा याच्या मुलगा श्रुदित्त याला देण्याचे ठरविलें. ती फार सुंदर असल्यामुळे तिला पळवून अणण्यासाठी विजय नामक मित्रासह चंद्रचूल निघाला.

१ चरमशरीरस्य राजः अंत भवा अंताननुवस्य सः २ कौबेरस्य वं-
गितनुत्री ३ गौतमावैश्रवण पुत्रेण ४ महापापिष्ठ स्वानुचरान् ५ स्वतान्कर्तुं ।

वणिक्पूत्कारतो राज्ञादिष्टेन पुररक्षिणा ।

जिघांसितः स्वयं हन्तुं तं जित्वा मन्त्रिणो नृपम् १४

वर्ध्यावेवेति संरब्धं महाप्रलगणेशिना ।

संयमे लान्ततरतीमं तपस्यन्पुरुषोत्तमम् ॥ १५ ॥

सर्वे वाण्यानी राजाकडे तत्रार केव्यार राजाने प्रामरक्षकास
त्या दोघा युवकाचा वत्र करण्याची आज्ञा दिली. पण प्रामरक्षकाने
त्यांना जिंकून राजाकडे आणले. प्रधानाने त्या दोघा युवकाना
महाप्रलगणेशिनाकडे नेले. महाप्रलगणेशिनाकडे ते दोघे मारले गेले
अर्थात् त्यांना दीक्षा दिली. दीक्षेनंतर ते खडतर तपश्चरण करू
छागले.

जित्वा दिश स्वनगर विशन्तं वीक्ष्य केशवम् ।

ईदृग्भूयामितीष्टृश्रीस्तृताय कल्पमापिवान् ॥ १६ ॥

तेथील सोमप्रभ नामक राजाला सुदर्शना राणीपासून सुप्रभ
व सातारार्णपासून पुरुषोत्तम असे पुत्र होते ते दोघे प्रतिनाराय-
णाला मारून आले हाते त्या केशव पुरुषोत्तमाला दिग्गिण्य करून
येताना पाहून चद्रचूलमुनाने आपणहि अस व्हावे असे निदान
वाचल मेव्यार ता सनत्कुमारनामक स्वमात कनकप्रभ विमानात
त्रिनयनामकदेव झाला व त्रिनय मुनि मेव्यार त्याच स्वर्गातील
मणिप्रभविमानात मणिचूलनामक देव झाला

१ हनु वाछित २ कुमार ३ मरितौ गणेशिना ४ प्रयत्नादिश यथा
भरति तथा ५ सम्यग्यमभूमिं श्मशान ६ सयमभूमिं घारत्र प्राति ६
तप कुर्वन् चद्रचूल । ७ अनतीव्रनतीये वीश्य ८ इष्ट भीषत्य ।

ततःकाश्या सुबालाया देव्यां दशरथाद्बल ।

रामोऽभूद्विजयाकोऽन्यै, केकय्यां लक्ष्मणो हरि ॥१७

पुढें काशी नगरीचा राजा दशरथ व राणी सुबाला पाष्या पोटी मत्रिपुत्र विजयचा जीव रामनामें करून जन्मला. त्याच राजाला केकयीराणीपासून राजपुत्राचा जीव लक्ष्मण नावानें झाला राम बलदेव होता व लक्ष्मण वासुदेव

महाकालामुरीभूतस्तपसा मधुपिङ्गल ।

जज्ञेऽहन्मुलसावेरात्सामात्य सगरं द्विजैः ॥ १८ ॥

पूजा चक्रवर्ती हस्तिपेण तपानें सगर्थिसिद्धिमार्गें जन्म पावत हजार वर्षांनी अयायानगरींत सगर नामें राजा झाला. सुलसा देवीच्या स्वयंवरगम तो गेला असता मधुपिङ्गल नामक एक सुंदर कुमार तेथें आग होता तेहा मत्सरप्रस्त होऊन त्याला त्यामें दूषित लक्षणाचा क्षत्र्ते होतें त्यामुळें चिहून मधुपिङ्गल स्वयंवरमंडपातून चालता झाला व यामें खट्टु होऊन दीक्षा घेतली मेघानंतर तो महाकाल नामक व्यतर देव झाला तो सगराच्या वशाचा अमायासह नाश करण्यास सज्ज झाला व्यतरदेव ब्राह्मणाचा त्रेप उरून सगराकडे येऊन क्षणाला तुझ्या शत्रूचा नाश व्हावा व पादलक्ष्मी वाढवानी अर्शा तुझी इच्छा अमेळ तर तू यज्ञ कर मी व होऊन सगरानें यज्ञ केला व नरकान पडला

१ शूनी व ११२ चंद्रचूल ३ द्विजवपधारी महाकालामुर स्वयं
ब्रह्मा भूया परत ४ चक्रवर्ती वा शत्रुच्छेदलक्ष्मानीमित्तयज्ञे इतिस्म ।

अस्मत्पुरी पुरेत्येत्य सतुम्द्रशरथोऽवसत् ।

आयोध्यां भरत देव्यां शत्रुघ्न जात्वजीजनत् ॥१९॥

राजाने काशी सोडून आपल्या वशाच्या अयोध्येत वास्तव्य
केले त्याला एका राणीपासून भरत नामक पुत्र झाला व दुसऱ्या
एका राणीपासून शत्रुघ्न झाला.

भारते धातकीखण्डे प्राचि सारसमुच्चये ।

देशे नाकपुरे राजा नरदेवो वृषंश्रुतेः ॥ २० ॥

वातकीखंडात भरतक्षेत्रातील सारसमुच्चय देशात नाकपुरचा
राजा नग्देव नामक होता. याने धर्मोपदेश ऐकून अनंत
गणधराजमळ दीक्षा घेतली

प्रज्योग्र तपः कुर्वन्स्वगेदचपलवेगतः ।

कृत्वा निदान सौधर्म गत्वाऽतोऽजनि रावण ॥२१॥

त्याने उग्र तप केले पण चपलप्रेम विद्याभरात पाहून त्याचे
वैभवं आपणाला असंग्रहे असे निदान केले व मेळ्यानंतर सौधर्म
स्वर्गात देव झाला तोच पुढे रावण झाला

पौलस्त्य सप्तियो रन्तु सोऽगाद्रूप्याद्रिमानने ।

विद्यासिध्युग्रता तत्रालकेशामितवेगजाम् ॥ २२ ॥

जबुद्धीपात भरतक्षेत्रात मिजयार् पर्यताच्या दक्षिणश्रेणीत
मेघकूट नामक नगर आहे तेथे विनिर्माच्या वगानीळ सहस्रजीव

१ पुरा पूर्वे एषा पुरी अस्मत्पथा इति कारणादेव आगत्य २ पूर्व
मदर ३ अनतारयगगशा ४ पुलस्त्यस्य अपत्य मेघप्रिया ।

त्या दुष्ट दशाननाने तिला कोठे तरी नेऊन सोडण्याची आ-
ज्ञा केली. एका पेटीत पुष्कळ द्रव्य व पत्रासह तिला ठेऊन मारी-
चान नेगी व मिथिलानात दूर नेऊन ती पेटी पुरली

कर्पद्भिस्तद्भुवं सारं सारंयानीय दान्तिताम् ॥

उद्गम्य जनको लेखाज्ज्ञाततत्त्वां ददा मुदा ॥ २६ ॥

द्वैवयोगाने त्याच जागी घर बांधण्यासाठी एक जमीन ना-
गरू लागले असता त्यांना ती पेटी सापडली व त्यांनी ती जनक
राजाक नेऊन दिली. पेटी उघडल्यावर पत्रावरून ननकाला सर्वा
कळले

सीतारया वसुधादव्यं पण्डिता सा पुपाप ताम् ॥

सोपि भूगहगं प्रेम्ला गुणयन्ती कला कला ॥ २७ ॥

याने आनदाने ती मुळगी वसुधाराणाच म्वाधीन केली तिचे
नाम सीता ठेऊन तिचे ती सन्धन करून घाली व त्या बरोबर ति
च्या कलाहि वाढू लागल्या

तां यावनोह्यासतुङ्गा याचमानपु भूरिपु ।

इष्टवमा जनकोऽन्यद्युःसदस्युच्ये चम्पतिम् ॥ २८ ॥

तारण्याच्या उन्हासाने जाढत चालण्याच्या तिला पाहून बरेच
जण तिच्या मागणी घाळू लागले. पाहून सभेत राजा दुःखलमतीला
म्हणाय

१ हतै २ आवागनिमित्त ३ मारिचि मारिणी मुक्ता ४ पण्डिता ५
यया यवणा न वेति ६ मनाहरा ७ दुःखलमति सज्ञ ।

यज्ञे हुता मारुसुलसावाजीभसगरादयः ।

सदेहा सूर्ययुरिति श्रूयते तत्रज्ञियेत सः ॥ २९ ॥

पूर्वीं यनांत सगर, सुलसा, हर्ती, घोडे, हुत केले म्हणून ते सदह स्वर्गाळा गेठे असें ऐकियात आहे म्हणून तो यज्ञ कराना.

तच्छ्रुत्वाख्यत्स साभ्वेतत्कित्वेष विधिराष्टुर ।

विहन्यते नागैखगैर्गुव शङ्कान्न रावणात् ॥ ३० ॥

रानाचे गेलण ऐकून कुशलमति म्हणाला हा विचार चागला आहे. हा यज्ञ महानागामुराने सांगितला आहे त्याचा नाग, खग यगैरे यज्ञाचे छेद न रावण निघस करील अशी शका आहे.

सीता रामाय दास्याम इत्युक्त्वा गमलक्ष्मणा ।

तद्रक्षार्यं तदानीयां मिथिलेशस्तदान्मृणोत् ॥ ३१ ॥

रामाग जाण । साता देऊ जसे सामून रामलक्ष्मणाना यज्ञ रक्षणासाठी पाणान. कुशलमतीचे हें बोलणें जनकानें मान्य केरें.

दूतात्तदुक्त श्रुत्वाप्तैः कोशलेशो व्यचारयत् ।

तं च श्रेयांऽनुबन्धित्वात्तदापुंर्वुर्धुभजन्मंसम् ॥ ३२ ॥

कोशल देशाला दून आमन्त्रणामाठी पाठनिण्यात आला. दशरथ राजानं सद्दामसूत केठी सयांची समानि मिळान्यानतर त्याना पाठनिण्याचे ठारें

१ महाकालानुरेण प्राप्त २ इवन्ते ३ विनशासनरक्षरतीयेनांगै खगैर्नायानुग्रहस्मर्तृनाद् ४ चनूपनिवाक्यमभ्युपगच्छतिस्म ५ जल्क सदह ६ पुसाहितमयिप्रनुचे सह ७ दशरथ ८ आता ९ रामलक्ष्मणयार्यजरक्षार्य मीयलयां प्रयाण १० मन्वत स्म. ११ व्याचपुराणानार्थविभागेन

वैराग्यक्षान्त्यनशनै कामक्रोधोदराग्निषु ।

हुतात्मयज्ञं निर्वाणन्ति वनस्थाःश्रमणा इति ॥३३॥

काम अग्नि, क्रोधाग्नि व उदरार्गामध्ये वनात् राणारे श्रमण अनुक्रमाने वैराग्य, क्षाति व अनशन या आहुती देजन आत्मयज्ञ करतात व मुक्त होतात हा आर्पयज्ञ होय.

आर्षानार्पःस यत्रार्हद्रौणिकेवलिवर्षणाम् ।

संस्काराग्निषु गन्धादीन्हुत्वा सिध्यन्ति गंहिनः ॥३४॥

तीर्थकर, गणधर व इतर केजलीच्या शरीराच्या संस्काराधीत गन्धादिके करून गृहस्थ यज्ञ करून सिद्ध होतात हा अनार्प यज्ञ होय. असे हे यज्ञाचे आर्प व अनार्प नामक दोन प्रकार आहेत.

हिंसायागन्तु सगरविश्वभवादिद्विषां व्यधात् ।

दुर्गत्यै पर्वतमुरेनासुरस्तत्स दुष्यताम् ॥३५॥

राजा सगर त्याचा मंत्री विश्वभू वगैरेचा द्वेषा महाकाल नामक व्यनरदेवाने त्यांना दुर्गति प्राप्त व्हावी म्हणून पर्वताच्या द्वारे हिंसात्मक यज्ञ सुरू केले ते दुर्गतिलाच कारण होतात, क्षरिकदव ब्राह्मणाजनळ त्याचा मुलगा पर्वत, नारद नामक परदेशी विद्यार्थी व राजपुत्र बसु विद्यापारंगत झाले. पर्वत शब्दाचे अर्थ विपरीत करित असे त्यामुळे तो टीकेस पात्र होई

१ नृलोके सिद्धाः सिद्धयति सेत्स्यन्ति. २ तीर्थकरगणेश्वरतरसर्वज्ञ शरीराणा हुत्वा विधिवद्युज्य सिद्धयति क्रमेण मुच्यत ३ सगरमन्त्रिमदो-
दरप्रिमुख ४ अभद्रदेयतया रामस्वोपदिश्यता ।

अंजैर्होतव्यमित्यत्र नारैदन तिरस्कृतं ।

पर्वतांऽमुरतो यज्ञे तार्थे सोऽघ्यातयत्पशून् ॥ ३६ ॥

तीन वर्षांच्या जुन्या यज्ञान्यानें यज्ञ कराना कारण त्या य-
जाना अदुर पुढत नाहीत व क्षणून ते हिमैत कारण होत नाही असा
नारदानें अर्थ केला. अज ह्यणजे यज्ञ नमून यज्ञा हाय व होमात
त्याचा बळा घाना असा पर्वतानें अर्थ केला व तो यज्ञात पशूचा
घान करू लागला त्यामुळे पर्वत सर्वांकडून तिरस्कारला गेला

महासायश्चतुःषष्टिसहस्रासुरराद्भूत ।

त कृत्वाध्यापयत्षष्टिमृत्सहस्राण्यथर्वणि ॥ ३७ ॥

महासाय व्यनरदेनाने अथर्ववेदान साठ हजार ऋचा बनवून
पर्वताला पढविल्या.

यसुःश्वभ्रमर्जश्छडागैरिति साक्ष्यां सपर्वतः ।

सर्वार्थनिर्दिष्टं चाहिंसाधर्मण नारदोऽगमत् ॥ ३८ ॥

यसु रानानें मोडून होऊन पर्वताच्या मतामच रकार दिला.
ते सर्व नरकान गेले. अहिंसाधर्मानुळे नारद मात्र सर्वार्थसिद्धिनामक
स्वर्गाला गेला.

रामोऽथ सर्वसामश्यापिनाद्रिष्टःसन्क्षमणः ।

गत्वा विदेहास्तर्द्धर्तुं व्रतुं निष्ठाप्य तत्सुताम् ॥ ३९ ॥

१ यज्ञवीत च विद्युत्प्रमत्तमित्यभिधीयते । तद्विकरणं सत्तार्थिमुख
देशार्चनं विदुः २ धीरजदबापाप्यापशिष्येण दशान्तरायतन ३ शिष्टमभाष्यं
परिसमस्तं प्रमाणबलेन निश्चयितं । ४ त पवन पाठयति स्म ५ साक्षीदानेन
६ जनकर ।

दशरथाच्या आज्ञेवरून सर्प सामग्रांसह रामहि लक्ष्मणाला वसेर घेऊन विदेह देशाला गेला. तेथील जनक रामाला यज्ञात मदत करून त्याच्या मुर्गशी लग्न करून आला.

त्रिवाह्याद्धश्रियं प्राप्त साकेतं परिणायितः ।

तातेनान्या राजकन्याःसप्त पादत्र लक्ष्मण ॥ ४० ॥

लग्नानंतर राम अयोध्येला परत आला तेहा वसतऋतु सुरु झाला. दशरथाने आणर्षी सात कन्याशी रामाचे लग्न लावले व सोळा कन्याशी लक्ष्मणाचे लग्न लावले.

देवोदितोदितं कार्यं गत्वा पुनरित सानुजः ।

इति रामेण विज्ञप्तोऽमृच्चतुर्कृत्योदित पुन ॥ ४१ ॥

लक्ष्मणासह रामाने क्षत्रियोचिन देवकार्य केले. वार्शित राय स्थापण्यासाठी जाण्यास रामाने परवानगी मागितगी असता प्रथम मोहाने दशरथाने ती नाकारली पण सुकर्त न समजाविण्यात आले.

राज्येऽभिपिन्य सं तातो यावराज्ये च लक्ष्मणम् ।

विभूतत्तावधिष्ठायं नार्शामत्पुदितो भृशम् ॥ ४२ ॥

दशरथाने रामाला राज्याभिषेक केला व लक्ष्मणाला युवराज-पद दिले. आणि आता वार्शित राज्य स्थापना करून दशरथाने त्यांना सांगितले. तेथे त्यांची अनिग्रय उन्नति झाली.

गत्वा नन्दनवच्चिनहृदाख्यं जातु तदने ।

क्रीडित्वा प्रेयसीयुक्ता स्थिताविन्द्रप्रतीन्द्रवत् ॥ ४३ ॥

१ गुह्यरसराशतकाये २ क्षत्रिरथर्मादिसमर्थनान्न्या ३ तत्तस्मद्
द्राज्याभिषेकानंतर ४ अरिश्य कास्यामभिधान व्यमवेति सकल्प्य ।

काशीत राज्य स्थापून नदनवना प्रमाणें सुदर चित्रकूट ।

वनात राण्यामह इद्र व प्रतीक्षाप्रमाणें रामलक्ष्मण व्रीडा करते झाले.

नारदस्ती तथा दृष्ट्वा चरणैपी प्राप्य रावणम् ।

प्रलोभ्य सीतारूपोक्त्या चक्रे तं हर्तुमुत्सुकम् ॥४४॥

कलहप्रिय नारदानें त्यांना तसें आनंदमग्न पाहिले व रावणाकडे जाऊन सीतेच्या रूपाची त्याच्यापुढे इतकी स्तुति केली की तो लोभाग्रिष्ट होऊन तिचें हरण करण्यास उत्सुक झाला.

मुक्तया मूर्षणखया घृद्धयान्त्रीक्ष्यंनोधिताम् ।

सीतां हृतां सभारीचःपुष्पेरुणासदत्स खे ॥ ४५ ॥

त्यानें मारीचाशी चर्चा केवी व शूर्पणखेला सीताहरणाचें कानावर पाठविले. त्या म्हातान्या शूर्पणखेनें सीतेला शोधून काढली. ती रामावर पूर्ण अनुरक्त अमून शीळनती आहे असें तिनें रावणास सांगितलें. तेव्हा तो स्वतः चिडून पुष्पक विमानान वमून मारीचासह निघाला.

तेन मारीचहर्षणात्ता रामेण वियोजिता ।

तद्रूपेणाश्वगतं स्वं नित्या शिबिकया वनम् ॥ ४६ ॥

मारीचानें हेममृगाचें रूप घेउन रामाला सीतेपामून मृगयामिथानें दूर नेळें आणि रावणानं रामाच्या रूपानें येऊन पाळखींलून सीतेला नेळें.

१ मारीचेन सह मप्रयित्वा धेपिदया २ पतिव्रतात्वेन परीक्ष्य संवापिता सीता तद्वचनविरात्ता ।

तद्वृत्तं श्राविता शोफान्मूर्च्छितोन्मूर्च्छर्य लीभितार् ॥
स्वगीभिरुज्जवागुवर्ता रामक्षेमश्रवावधि ॥ ४७ ॥

लकेंत आल्यानर रागणाने रामरूप सोडले. तेव्हा त्याला पाहून ती मूर्च्छित झाली. ती शुद्धीनर आल्यानर विधाधर खिना तिची सम-
जूत घालू लागल्या. पण रामाचे दुःखळ कळेपर्यंत मी काही बोल-
णार नाही असे म्हणून तिने मान धारण केले.

तदोत्पातोदयादानैशासतः पध्यमाक्षिर्पत् ।

शस्त्रशालां द्विचक्रा नाज्ञासीत्स द्विगुणोदय ॥४८॥

तेव्हा लकेंत सर्वत्र उपात होऊ ल गळे रागणाच्या आयुध
शाळेत उत्पात करणारे चक्रान्त निर्माण झाले त्या चक्राचे फळ त्याला
माहीत नव्हते त्या सतिचा स्वीकार करू इच्छिणाऱ्या रवणाला
तिला सोडून देणेच पध्यकर आहे म्हणून सुज्ञाना सगितले.

गृहीत्वा रोहिणीं राहां गतेऽभ्राम्यच्छशीत्यहम् ।

स्वप्नेऽद्राक्षनिति मश्नाद्रहीन्वा जानकी गते ॥ ४९ ॥

इकडे मायामृग नाहीसा झाल्याच राम चित्रमृटननात परत
आले व साता तेथे नाही अस पाहून दुःखी झाले. त्या रात्री
दशरथाला स्वप्न पडले की राहून रोहिणीला नेण्यानर चंद्र उगाच

१ चतना पाप्य २ प्रराचनावाक्ये स्वराग्यादिक प्रतिदर्शिलोभ

सा अधोमुखी ३ त्यसगीर्जाता मनेन ग्थिता ४ अह उक्ता भवाभि राम
कुशलवार्ताश्रवणानतर अह ब्रुवे नायथा ५ ग्रहण । सीतास्वीकराकृतयस्य
६ प्राह । ७ द्वितीय स्थान तस्यात्वातभूत न जानाति स्म ॥

भटकत होता या स्वप्नावबन् जानकीला घेऊन रागण गेला
असे समजले

रागणे राघवो वाराणस्या दिष्टं पुरोधसा ।

पित्रा प्रस्थापिताल्लेखादाश्वस्त सौऽरूपद्विषे ॥ ५० ॥

पुरोहिताने रामला काशीत तें स्वप्न सांगितलें, पित्यानें
उल्लेखिलेल्या स्वप्नाच्या अर्थावरून रागणाने साता नेली हें नकी
कळल्यामुळे शत्रुवर राम खूब रागावला.

अथैत्य नमतुः खेटां तं तत्रैऽश्वदत्प्रभो ।

सुग्रीवोऽहं सुहृन्मेऽयं विक्रान्तोऽमितवेगवाक् ॥५१॥

इतक्यांत दोन दिवाधर्तनी घेऊन रामाग नमस्कार केला.
त्यापेकी एक म्हणाला, हे प्रभो ! मी सुग्रीव व हा माझा पराक्रमी
मित्र अमितवेग.

खगात्रपाकूलकिलं रामवर्ती सद्माग्रजः ।

पुरे क्रमागताश्रयराज्यात्तेनाहतो गतः ॥ ५२ ॥

त्रिनयार्थ पर्यताच्या दक्षिणेस असलेल्या किगकिल नामक
नगरात बलीक दिवावर रागण करीत होता. त्याला प्रियमूसुदरी
राणीपामून बला व सुग्रीव नामक दोन पुत्र ज्ञाने त्याने राग्य
सोडताना गालीला गादीवर बसून मठा युवराजपद दिलें पण
वाडीनें तेहि छिन्न घेऊन मला हाकडून दिले

सम्पेद ससरवा प्राच्यं जिनार्चास्तत्र नारदात् ।

ज्ञात्वा पदार्पितं त्वत्प्रैपादत्रागां तत्प्रतीद भो ॥५३॥

एकदा मी मित्रासह सम्भेदशिखरास गेलो अमता जिनभूजन केलें. तेथें नारदानडून कळलें कीं रामचद्रापासून आम्हाला स्वप्न-प्राप्त होईल म्हणून आम्ही सेंपसाठी हजार झालो आहोत तर महाराज आमच्यावर कृपा करा.

प्रेषो मभेस्याद्रिशचनं प्रियां मे गोपय ।

तदुक्तो हनुमान्लङ्कां गत्वा भूत्वालिभ्रमत् ॥५४॥

तर मग मी तुझाला पाठवितो. माझ्या प्रियेचा शोभ करा असे रामानें सांगितल्यावर हनुमान लकेला गेला व तेथे भृगाच्या रूपानें फिरू लागला.

वनेऽथतां शिशपाधोऽद्राक्षीद्रामोक्तलक्षणां ॥

सप्तमंऽन्हि तद्रात्रत्य प्रदोषे मञ्जरीमिरा ॥ ५५ ॥

तेहा त्यानें रामानें सांगितलेल्या लक्षणानीं युक्त अशी सीता शिसरीच्या झाडाखालीं वसलेली पाहिली सीतेला आगून मात दिसत झाले होते म्हणून तिचे मन पाळट्ये कीं नाहीं ते पाहण्या साठीं राणानें मन्ग्रीनामक दामाला सायकाळीं पाठविलें

स्वयं चाभ्यर्थितां सीतामनिच्छन्तां रुधा स्वगद् ।

तां निधांसुनिपिडोऽगान्मन्दोदर्या दुराग्रैही ॥ ५६ ॥

मन्ग्रीनें सनिंग समचारिले कीं रावणाच्या पाच हजार राण्यां अमून तुला तो चाहतो व तो तुला पन्नासा करील. आता रामाची

१ कशादिना ताडितुनिच्छु । २ स्वस्थान गत ३ संत' भगना-
भ्येनेतिमहाविष्ट ।

आशा सोड. तिचें तिनें ऐकळें नाहीं हणून क्रुद्ध होऊन रागण स्वतः आला व हणाला कीं, तू न मानशील तर तुला मी बटाक बनवीन व टार मारीन. तरीहि ती वरा होईना. तेव्हा तिला मारण्याचें ठरविलें. पण मदोदरीनें त्याचा निषेध केला. तेव्हा तो दुराप्रही रागण निघून गेला.

साथो चेतया जनन्या सतीधुर्ये प्रसीद माम् ।

भुवश्च रक्ष वपुःपत्या युवश्चेत्युक्तपि नाव्रवीत् ५७

हे सतीशिरोमणे माझ्यावर प्रसन्न हो. आपल्या देहाचें रक्षण करून घे व आहार घे तुझी रामचद्राशी भेट होईल असें पुष्कळ निमंत्रिणें ती ती बोलली नाहीं. मदोदरीनें त्याला तिला रामाकडे पाठीन असाच सडा दिला.

माता त्वेषा ममत्यास्थचिन्तयती ममदृकम् ।

तनान्येष्वपि यातेषु वानरीभूय रक्षकान् ॥ ५८ ॥

मदोदरीला आपल्या मुलीची आठवण झाली व रागणाच्या मुलावर आलेली ती मुलगाच ही सीता तर नसेउ अमा तिला सशय आला. ही मठा आईसारखाच वाटते असा विचार करित सीता बसली असता व मदोदरी निघून गेल्यावर वानरी निघेनें वानर बनून व द्वारपाळकानां दूर हानून हनुमान सीतेजवळ गेला.

दूरीकृत्यांशुमान्नत्वा श्रीवत्सात्कुरुण्डकम् ।

मुनत्वाग्रे कुशली राम इत्युचे तामदश्छलम् ॥५९॥

१ मदोदर्या २ रामेणैतच्छरीरं योच्य ३ परिवारज्जोषु ४ प्रसरे-
णुमान्गानकरणा स्वर्ग्येदंसागुमसज ।

सर्प अडथळे दूर करून व नमन करून हनुमानानें श्रीरत्ना-
करण्डक तिच्यापुढें ठेवला. व रामकुशल आहे असें त्यानें
सांगितलें.

न वेत्युद्धात्र्य तद्रामनामाङ्कां वीक्ष्य मुद्रिकाम् ।

स्वैकगम्यं च पत्रार्थं निश्चित्यासौ मुदालपत् ॥ ६० ॥

हा रूपांतर करून आलेला रावण तर नव्हे अशी सीतेला
शका आली. पण रामनामाकितमुद्रिका पाहून व पत्रातील आशय
जाणून तिची खात्री झाली व ती हणाली—

मे त्व पितेति सोऽवादीन्नैवं त्वं स्वामिनी मम ।

शक्नोम्ययैव नेतुं त्वां परं नाज्ञात्र मे प्रभो ॥ ६१ ॥

तू मला वडिलासारखा आहेस. तेव्हा हनुमान हणाला. नाही.
तू माझी धनीण आहेस. आजहि मी तुला नेऊ शकतो. पण रामा-
ची मला तशी आज्ञा नाही.

इत्वारिं नेप्यतांशिस्तां तच्छ्रियाभोज्यमन्ध तत् ।

ॐत्युक्त्वा तया भुवैतःप्रगेद्रौत्य स प्रभुम् ॥ ६२ ॥

तो शत्रुचा नाश करूनच त्याच्या सपत्नीसह सती अशा तुल
घेऊन जाईल व त्यामुळे त्याची कीर्ति होईल हणून हे माते १ तू
आहार सेवन कर. तिने त्याचे हणणें मान्य केले व तिचा निरोप
घेऊन सकाळीं हनुमान रामाकडे आला.

१ आत्मनैव शत्रु योग्य । २ प्रशस्ता त्वा ३ अगो कृत्य ४
विवर्जित ५ प्रथम प्रभाते ।

सीता द्रष्टेति पृच्छन्तं नत्वा दृष्टेत्युवाच सः ।

तस्मै सेनापत्यमधिपराज्यं चेन्द्रतुंजे ददौ ॥ ६३ ॥

सीता पाहिलीम कय क्षणून रामाने विचास्ताच होय पाहिली क्षणून हनुमानाने उत्तर दिले व सत्र समाचार मागितला. तेव्हा रामाने त्याला आपले सेनापति पद देऊन सुग्रीवाला आप्रिपति पद दिले.

सोऽमुक्त्वौगदमत्रत्वं सीतां यान्योऽनुकृत्य सः ।

प्रिभीषणन भोज्याच संत्युक्त्वा संखगेद् भटम् ॥६४

अगद म्हणाला की, सामद्रामादि मार्गाने प्रथम सीतेला मिळविण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. लक्षा प्रिभीषणची आहे. त्याच्याकडून रावणाला समजविणे पाहिजे. तेव्हा विजय, कुमुद, रविगति मनोवेग वगैरे सह तो विद्यावर हनुमान रामाकडून पाठविला गेला.

गत्वांरिम्नेन साम्नोक्तो योग्यं पे सोऽप्येगम्यमाम् ।

स्त्रीरत्नं स्त्रीचक्रैरतु मां जित्तैतन्नयत्स्वितु ॥६५॥

शत्रू उरळ जाऊन तो माप्ननातिने प्राच्याशी बोलला. पण रावण क्षणाला की, हे रत्न माझ्याच माटा आहे. क्षणून मी हरण करून आणले आहे. रामाला मग त्रिकूनच तिला न्यावे लागेल. एवढी मी त्याग करण्यास तयार नाहीं.

१ सुग्रीवाय २ अगुमान ३ पुन. प्रदीत ४ भवान् रावणानुजा वि मीन्द्रग ५ लक्षा भवना भविषा ६ मनावगादि विद्याधरभ चतुष्टयकुल रावण प्रति गत्वा ७ रावण ८ राम म शब्दा स्त्रीरत्न स्त्रीचक्र तर्हि एतु आगच्छतु राम ९ स्त्रीरत्न ।

ध्रुवं श्वा क्षिप्त उत्कुप्य भर्तृनिर्वासितोऽमुना ।

मुक्तो विभीषणेनार्यो पारयित्वा तथैत्य सः ॥६६॥

हनुमानाने राणाला यथेच्छ निरस्कारिले व धिक्कारिले, तेव्हा रागावून राणाने त्यास धक्के मारित ह्याकडून दिले. पण विभीषणाने हनुमानाचे सातपन केले. हनुमानाने मदोदरी तर्फे सीतेला आहार घेण्यास लावले. मग तो रामाकडे पग्त आला.

तद्विष्टेऽद्रुह्यद्रामं प्रस्थायाथ शरद्यसां ।

निर्मूल्य वालिं नीत्वात्र सुग्रीवं तत्पदे व्यंघात् ॥६७॥

हनुमानानीं सांगितलेले हे वर्तमान ऐकून राणणाचा बहिर्भेद करण्यासाठीं रामाने सेना सज्ज केली व शरद्रुह्यत तो निघाला सुग्रीवाला युवराजपदावरून व हनुमानाला सेना-निपदावरून काढा. मी तुझाला सर्व मदत करतो असें वालीचे आलेले पण अमाय करून रामाने त्याला ठार मारून सुग्रीवाला माद्रीवर बसविले.

सिद्धप्रज्ञोप्तिना सोऽपि भर्तृविद्यैःखगैर्व्रत ।

सर्जजभूखेचरचैययोऽधृष्यैः शत्रुमध्यगात् ॥ ६८ ॥

१ हनुमता भेददडवाग्निस्तिरस्कृत शुनकवत् २ उत्कृष्ट मुग्धा । ३ सभाया. सगलप्रद नि काशित ४ समाश्रास्य विसृष्ट ५ सीता ६ अश्वदिने मदोदर्या कृत्वा पाण्णा पारयित्वा ७ दडैकसाप्यो रावण. ८ रामस्य प्रयाण कारयित्वा ९ खदिरवने हत्वा १० बलिराज्ये. ११ तत्कालसाधितप्रज्ञति विद्येन सुग्रीवेण १२ तत्तज्जणाराधितपूर्यसिद्धविद्यायै १३ कोटिचतुरशीति लक्षा सत्यै भृंगोच्चै , अर्धाष्टकोटिसत्यैश्च खेचैरवलैर्नृत् १४ राम ।

प्रज्ञमिनामक विद्या ज्याला साव्य आहे असा सुग्रीव, निरनिरा-
ळ्या विद्या ज्यानीं हस्तगत केल्या आहेत अशा अनेक विद्याधरा-
सह आणि पायदळ चार कोठी श्याशीलक्ष सेना घेऊन रामाबरोबर
निघाला व ते सर्व शत्रूचळ आले.

नानिच्छन्तीम्भजेयान्यां स्त्रीमित्येकव्रतस्य ते ।

सीता सुताग्रवंशस्य युक्तात्मीया न वाञ्छितुम् ॥६९॥

नाखूप असलेल्या परत्रींचा मी अगिबार करणार नाही असे
व्रत असलेल्या तुला हे राव ॥ आपली मुलगी सीता भोगण्याची
इच्छा धरणे परे नव्हे ०।पल्या सुवशाला हे शोभत नाही असे
रावणाला विभीषण ह्मणावा.

तद्रामायार्ष्यतां नीत्वेत्याचक्षाणःसुहृत् कुधा ।

भ्रात्रा निर्वासितोऽभ्येत्य श्रितां रामं विभीषिण ७०

हणून निडा रामाकडे नेऊन दे असा त्यानें सड्या दिला.
त्यामुळे रागातून रावणाने विभीषणाला हाकडून दिले. हणून त्यानें हि
रामाचा आश्रय घेतला.

अधोपाधिनिविष्टेन रामर्णानुमतोऽणुमान् ।

वपिसैन्ययानं भक्त्या दग्ध्वायातो वहिःपुरम् ॥७१॥

समुद्रानचळ आल्यानंतर रामाच्या आज्ञेवरून हनुमान वानर
सेनेकडून वन तोडून व लफा पेटवून आला.

१ भावमात्रः २ भ्राता ३ वागलगे ४ देवाह गत्वो परिमशामीनि
शतः ५ वहिरिका लका ।

तत्सुग्रीवाप्तविद्यां तल्लंघितां वधी बलासुतौ ।

आवास्यापपुरं वीरेण द्विषां सिद्धिमास्थताम् ॥७२॥

सुग्रीवाकड्डन प्राण शालेल्या विद्याबलाने समुद्र तरून जाऊन राम व लक्ष्मण शत्रुनगरीजवळ आले. हनुमानामुळे त्यांना या कामात यश आले.

ततोऽरिणो कृता सद्यरणेनेत्याक्षिर्पत्क्रुधा ।

चक्रमादाय तच्छीर्षं चिच्छेद लक्ष्मणोऽनुं तत् ॥७३॥

रामलक्ष्मणांनी रावणाबरोबर घनघोर युद्ध केले. तेव्हा रावणाने रागाने सोडलेले चक्रच घेऊन लक्ष्मणाने त्याच्यावर फेकले. व त्याचा शिरच्छेद केला.

प्रत्याप्तयोजितो रामः सीतयारिपदे न्यधात् ।

विभीषणं सुरैर्गाईर्गरंभिपिक्तश्च लक्ष्मण ॥ ७४ ॥

रामाला त्याची सीता त्याच्या आप्तजनांनी भेटविली. रावणाच्या राज्यावर विभीषणाला बसविले व लक्ष्मणाला देगनी त्रिन्य शार्धशिपदार अभिपेक केला.

कोटिकारव्यशिलोद्धृत्या तृष्टांदिव्यासिमोप सः ।

स्वानन्दात्साग्रजो जित्वा दिशोऽज्योध्यां श्रितोऽतपत् ७५

१ ताभ्या सुग्रीवहनुमद्रया मजसिकृतविमानेनावतरितसमुद्रौ २ रामलक्ष्मणौ ३ सैन्य बहिर्मुक्त्वा ४ सुभटेन शत्रूणा द्विषा हनुमता कृत्वा ५ रावणेन ६ क्षिप्त ७ चक्र ८ सुग्रीवविभीषणादिभि ९ गगाजल १० हर्षं प्राप्तात् ११ सौनदनामान ।

कोटिका नामक शिशु लक्ष्मणाने उचळला तेव्हा सुनदना-
मक यक्षाने सतुष्ट होऊन सौन्द नागाचा खास तळवार लक्ष्मणाला
दिली तेथून ते अयोध्येकडे जाऊन राज्य करू लागले

एकदा सपरिवार शिशुगुप्तजिनाद्वल* ।

धर्म श्रुत्वा सानुजोऽभृदिष्टिमौप्य प्रभायुत. ॥ ७६ ॥

त्यानी मनोहर नामक जनात शिशुगुप्त जिनराजापासून सद्द
मीचे श्रयण केले निवृत्तपण उदर करून ते तेनस्वी बनले

तत कतिपयाद्धान्ते सासतऽन्योनुर्जा प्रभू ।

कृत्वा कारी गता पुत्रपौत्रार्थस्ता ननन्दतुः ॥ ७७ ॥

भरत व शत्रुघ्न या बंधूंसह अयोध्येत का १ वर्षे रायभय
भोगून व त्यांना राय देऊन रामलक्ष्मण काशीला गेले व तेथे
पुत्रपौत्रांसह आनदात राहिले

दृष्टस्वप्नया मृत्या महारागण लक्ष्मणः ।

गता रावणवच्छुभ्र तच्छाकान्त प्रमुद्धर्षी ॥ ७८ ॥

एकदा लक्ष्मणाला तीन स्वप्ने पडली मस्ती आलेल्या हत्तीन
मोग वटवृक्ष पाडला हे एक राहून प्रासलेग सूर्य रसातलाला गेला
हे दुसरे दका चुनेगवी राजवाद्याचा एक भाग पडला हे तिसरे

* सर्वाणामुप्रावदियुक्त २ राम दृष्टिमात्र प्रमया तज्जया युनोऽ
भव ३ भरतगुप्ता ४ श्यामिनी ५ हरिनी ६ मत्तम भगवता, राहुमस्तान्दो
भूपात, प्राणदैवदशभगभादन लक्ष्मणस्य महारोगण मरण द्विनाग्नि
श्लोच जिनास तृतीयेन रामप्रत्या च पुताहितेन रस्तुत ।

पहिल्या स्वप्नाचें फल झणून लक्ष्मणाला असाध्य रोग झाड्या, दुस-
ऱ्या स्वप्नामुळें वैभय नष्ट होईल व तिसऱ्या स्वप्नाचें फल झणून
रामचंद्र दीक्षा घेईल. त्याप्रमाणेच घडलें. रावणाप्रमाणे लक्ष्मण मेळ्या
व त्याच्या शोकांमुळें प्रगल्भवुद्धीच्या रामानें दाक्षा धेतली.

लक्ष्मणौ पृथिवीचन्द्रे राज्यं न्यस्याञ्जितंजये ।

सीतात्मजेष्टमे यौवराज्यञ्च मिथिलैदयवत् ॥ ७९ ॥

लक्ष्मणाचा मुलगा पृथ्वीचंद्र याला गादीवर बसविण्यात आणें

सीतेच्या सर्वांत लहान अर्जितजय नामक आठव्या पुत्राला युवराज
पद देण्यात आलें. मिथिलादेशहि त्याच्याच बांध्याला आला.

साकेतमेत्य सिद्धार्थवने श्रित्वा रत्नसप ।

शिवगुप्तजिनात्सिद्धः सम्मदेषुमटादियुक्त ॥ ८० ॥

नंतर रामचंद्र अयोध्यला गेले व शिवगुप्त जिनराजापासून

दीक्षा घेऊन त्यानी खूब तपश्चर्या केली व मम्मदेशिखरार ते
मोक्षाला गेले. हनुमान परीरहि तेथच मुक्त झाल

विभीषणादयश्चानुदिश चयुस्तपोरलात् ।

सीताच्युत गतान्य तु यथास्व स्वर्गमासदन् ॥ ८१ ॥

विभीषण, हनुमान, सुर्मादि आपआपल्या तपाबलाप्रमाणे

१ लक्ष्मणस्य अपत्य लक्ष्मणिस्तस्मिन् २ मिथिलाधिपत्ययुक्तं ३
देव्यो राजान कुमारश्च सह दाक्षिता द्व पुन श्रावकीभूतौ शिवगुप्त जिनेन
रामे प्रातचोषिते गृहीतसयमौ पृथिवीचन्द्राजितजयी ।

अनुदिश स्वर्गाळा गेले. सीता अच्युत नामक स्वर्गांत गेली व इतरीष्ट आपापल्या कर्मानुसार स्वर्गाळा गेले,

इति श्रीमुनिसुव्रततीर्थकरहरिपेणचाक्रिरामलक्ष्मण
रावणचरितोत्तरंविंशम् ॥ २० ॥

देशेभूदत्र कौशल्यां सिद्धार्थं श्रावकोत्तमः ।

श्रुत्वा स्वतातसंन्यासं महाबलजिनादसौ ॥ १ ॥

संन्यस्य बध्वा नामान्त्यं भुक्त्वा शर्मापराजिते ।

मिथिलेशस्यै भूर्त्वाह विजयाख्यस्य तुग्महम् ॥ २ ॥

जम्बूद्वीपात, भरतक्षेपात, वसदेशातीळ कौशवी नगरात राजा पार्थिव व राणी सुदरा पोटी सिद्धार्थ नामक राजा होता. तां उन्नम श्रावक होता. पार्थिवाने महाबलजिनाजवळ दीक्षा घेतली. व तो समाभिमरण साधून मरण पावला हें ऐकून सिद्धार्थ राजाने मुनिर नामक अगधिज्ञानी साधूजवळ दीक्षा घेतली व एकादशाग्राचे अध्ययन व षोडश भावनाचे चिंतन करून तीर्थकरनामकर्म वाउले आणि तो अपराजित नामक उत्तम अनुत्तरिमानात अहमिद्र जाला. वगदशातीळ मिथिलानगरीत राजा विजय व राणी बपिला याच्या पोटी नमिनाथ तीर्थकर होऊन तो अहमिद्र जमला

भुक्त्वा मैथागमे रन्तुं गजारूढो वनं व्रजन् ।

नत्वा सौधर्मदेवाभ्यां नमःस्थाभ्यामितीरितः ॥३॥

१ भरते २ राजा ३ वगदशे ४ अह शब्दस्य अहमिन्द्र एव ५ बपिला गमे ६ जन्मतो द्वितीयदिने ममवसरण गताभ्या ।

त्यानीं बराच वर्षे राज्यत्रैभर भोगलें. एरुदा वर्षत्रिदतूच प्रारभीं हत्तींरून ते वनश्री पाहण्यास गेले असता, सौधर्म स्वर्गांतील दोन देव आले व वदन करून लणाले,

आवाभ्यां वत्सकावत्यामिहांहर्दपराजितात् ।

श्रुत्वाद्य भावितार्थेशं देवं त्वां द्रष्टुमागतौ ॥ ४ ॥

जबुद्वीपाच्या पूर्वादिदेह क्षेत्रातील वत्सकावती देशात सुसीमा नगरीत अपराजित निमानातून अपराजित नामक तीर्थंकर उत्पन्न झाले आहेत. त्याच्या दर्शनास सर्ग देव गेले होते. तेथे असं ऐकले कीं, अपराजित स्वर्गांतूनच मिथिला नगरीत जन्मलेले नमिनाथ भानी तीर्थंकर आहेत. लणून आम्ही आपल्या वदनास आलों.

तच्छ्रुत्वा त्यक्तराज्योऽसां तपसा प्राप केवलम् ।

तीर्थं प्रवर्तयामास नमिधेनं नमाम्यहम् ॥ ५ ॥

तें ऐकून शहरात परत आल्यावर त्यानीं त्रैराग्ययुक्त होऊन राज्य सोडलें व दीक्षा घेऊन तपध्वरण केले. आणि ज्यानीं धर्मतीर्थं प्रवर्तित केलें त्या नमिनाथ तीर्थकराना भी नमस्कार करतो

द्वीपेऽत्रैरावते जात श्रीपुरेशो वसुन्धरः ।

पद्मावतीप्रियामृत्युर्वरवर्मजिनान्तिके ॥ ६ ॥

जबुद्वीपाच्या उत्तरेस महारैरावत क्षेत्रातील श्रीपुरचा राजा वसुन्धर व राणी पद्मावती याना निनयधर नामक पुत्र होता. पद्मावती

राणी मारल्यामुळे राजा फार कठी झाला व त्याने वररम नामक सर्वज्ञदेवाजकळ दीक्षा घेऊन वरीच तपश्चर्या केली.

स संयम्य महाशुक्रं गतः कोशाम्ब्यधीशिन ।

त्रिजयस्य सुतो जातो जयसेनो रथाद्गघृत् ॥ ७ ॥

शेवटी समाधिमरण साधून तो महाशुक्रनामक विमानातील देव झाला. तेथून तो वसत्रिजय देशातील काशिग्री नगरीचा राजा त्रिजय व राणी प्रभाकरी यांच्या पोटी जयसेन चक्रवर्ती होऊन जमला.

सांघाग्रस्थ सशद्वोल्कापातं तप्त्वा तपो जिगत् ।

वरदत्ताज्जयन्तेऽ भूदेवः प्रौयोपवेशन ॥ ८ ॥

पुष्कळ वर्षे रागव्रैभर भोगन्यावर एकदां तो गच्चीवर बसला असता मेघ गडगटासह उल्कापात झाला तेव्हा त्याला वैराग्य प्राप्त होऊन वरदत्तनामक केवळीभगवानाजकळ त्याने दीक्षा घेतली आणि वरीच तपश्चर्या करून समाधिमरण साधल्यानंतर तो जयत नामक अनुत्तर विमानात अमृत पिशाच अहमिंद्र झाला.

इति श्रीनमिनाथजयसेनचक्रिचरितावसानमेकविंशम्

विन्ध्येऽत्र मगधे जातो भिल्लो भार्यास्य वागुरा

विमलामलजुद्धचारयौ चारणी मारयंस्तदा ॥ १ ॥

भवतोऽनयो राजगृहे श्रेष्ठी वृषभदत्तक ।

तयेत्युक्त्वा निपिद्धोऽसौ जातो तौ श्रावकावृभी ॥ २ ॥

जबुद्वीपात, भरतक्षेत्रात मगधदेशात, विंध्यपर्तानर एक भिड्ड रगत होता. त्याच्या वायकोचे नाव वागुरा होते. त्रिमलबुद्धि व अमलबुद्धि नामक दोन चारण मुनीना त्या भिड्डानें ठार करण्याचा विचार वेळा पण या चारणमुनीचा वृषभदत्त नामक एक भक्त राजगृहनगरीत आहे असे वागुरेनें त्याला सांगितलें व मुनिवधा पामूनतिनें परावृत्त केलें. उपदेशामुळे तें भिड्डरापत्य पश्चत्ताप पावून श्रानरु बनले.

वल्मीके तुम्भकफलं गृण्हन्दष्टांऽहिनान्यदा ।

निदानेन मृतः सांऽभूत्स्यैव श्रेष्ठिनोऽङ्गजः ॥ ३ ॥

सापाच्या वारळातील तुम्भक फल घेत असताना त्या भिड्डाला साप चावला व तो मेल्या. मरताना शुभनिदान वागल्यामुळे तो त्याच श्रेष्ठीच्या पोटी जमला.

इभ्यकेतुःस कनकप्रभा तन्नृपजा भजन् ।

तद्रुतो दत्तद्राज्यं नाकुक्षिप्तुरुस श्रुंचा ॥ ४ ॥

त्याचें नाव इभ्यकेतु. राजगृहीच्या अतिशत्रु राजानें आपली मुलगी कनकप्रभा त्याला दिली. पुढे राजानें दीक्षा घेऊन राग्यहि त्याला दिलें. वागुरेचा पती मेभ्यामुळे ती कष्टी झाली व साप चावून मेली.

१ अितशत्रुनाम्नो राजगृह नृपस्य पुत्री परिणीत २ तथा स्वयं वरीकृत्य कृत. ३ अितशत्रुराजेन प्रव्रजत मगधाधिपत्य दत्त भजन् ४ ना कुर्वन्मीक ५ भर्तृधियागशोके वागुरा ।

वागुराथाहिना दष्ट्या मृत्वा तत्संचिवोऽभवत् ।

त्रयोऽपि तपसां जातास्ते सौधर्मे सुरोत्तमाः ॥ ५ ॥

वागुरा मेल्यावर इन्धकेतुची सचिव म्हणून जमली. हे दोघे व श्रेष्ठी मेन्यानतर सौधर्म स्वर्गांत देव झाले.

पुष्करार्धापरे प्रत्यग्गन्धिलायां ततोऽभवत् ।

खगा पुदवतटे सूर्यप्रभेद् सूर्यप्रभात्मजो ॥ ६ ॥

पुष्करार्धापात, पश्चिमनिदेहक्षेत्रात, गधिलदेशातील सूर्यप्रभ नगराचा राजा सूर्यप्रभ व राणी धारणी याना तीन पुत्र झाले.

चिन्तामनश्चपलगत्याख्या वेगपंगे जिताम् ।

तप श्रिता प्रीतिमतीमनु तेऽथ तपोऽभजन् ॥ ७ ॥

चिंतागति, मनोगति व चपलगति असे ते तीन पुत्र होत. त्याच गधिल देशातील अरिंदम नगरीचा राजा अरिजय व राणी अजितसेना याना प्रीतिमती नामाची मुलगी झाला. ती मेळपरी ताला प्रदक्षिणा घालण्याच्या शर्यतींत चिंतागती तिच्याहून श्रेष्ठ ठरला झणून त्याला परमाळा घालण्यास तयार झाली पण याने ती आपल्या लहान मामाना घालण्यास सांगितले यामुळे तिला खेद होऊन तिने निवृत्तानामक अर्चिकेवरुळ दाशा घेतली तेव्हा

१ इन्धकेतुमत्री २ मदिरस्थीवराचार्योर्लूवमंत्रं श्रुवा एहीतिन तपला

३ सूर्यप्रमनगरस्य राणा सूर्यप्रमन्स्य राणा धारिणी तस्या । इन्धकेतुकन कप्रभामात्रिचरा क्रमेण चिंतागनिमनोगनिचपलगतया जाता ५ प्रतिज्ञाया सर्वेषु विद्याधरेषु जितेषु चिंतागनिनेव ता जितां दृष्ट्वा त निमित्तीकृत्य ।

बरीळ तीन्ही भायनींहि दमवर नामक मुनीजवळ दीक्षा घेऊन तप आचरिलें.

सामानिकास्तु माहेन्द्रे चिन्तागतिपुरस्तरा ।

द्वीपेऽत्रगन्धिलासिंहपुरेऽजातोऽपराजितः ॥ ८ ॥

तेथून ते चौथ्या स्वर्गांत सामानिक देव झाले पुढें मनोगति व चयलगति, जयुद्वीपांत, पूर्वदिशेहक्षेत्रांत पुष्कळापती देशातील गगनपल्लभ नगरीचा राजा गगनचंद्र व राणी गगनसुंदरी याच्या पोटी अमिन्गति व अमिततेज नानानें जमले चिन्तामतिहि सिंहपुरचा राजा अपराजित नांवे करून जमला.

श्रुत्वान्यदा सम पित्रां सिद्ध विमलवाहनम् ।

ता तदर्थं वीक्ष्य भोक्ष्ययित्यागू सश्रितो नृपः ॥ ९ ॥

त्याच्या त्रापाचें नांव अर्हदास व आईचे नांव जिनदत्ता एकदा मनोहर नामक उद्यानांत प्रियवाहन तीर्थंकर आले असता त्याचा बोन ऐकून त्यानें दीक्षा घेतली. पुढें बरीच तपश्चर्या करून तीर्थकरासह तो मोक्षाला गेला यामुळे अपराजित फार कष्टी झाला व पुढा मला दर्शन दिल्याशिवाय मी अन्न ग्रहण करणार नाहीं अस व्रत घेऊन तो बसला आठ दिवस उपोषण घडल्यावर यक्षपतीने त्याची कृत्रिम रूपें दाखवून त्याला दर्शन दिलें त्याने त्याचें पूजन करून उपवास सोडला.

१ यूय वय च जाता २ भवान् ३ फाल्गुननदीश्वरपर्वणि ४ अर्हदासेन सह ५ तयोरर्हदासविमलवाहनयार्मुर्लिम् ।

तत्र शत्रुघ्नया यक्षपतिर्विमलवाहनम् ।

तस्य सन्दर्शयामास साक्षात्कृत्वा महाशुभः ॥ १० ॥

नन्दीश्वरान्हिक कृत्वा धर्म स्वान्त.पुर द्रुयन् ।

चैत्यालयऽनुजसुरा स्वर्गीभूतौ तप श्रितौ ॥ ११ ॥

नदीश्वरपूजन याने केले. इतक्यात दाला चैत्यालयात दोन चारण मुनी णिळे ते अमितमति व अमितनेज हाने यानी दीक्षा घेतला होती

चारणावागतां दृष्ट्वामितादिगतितेजसां ।

प्राच्यं दृष्ट्वा युवा कार्पात्युन्तयानादिमां गणी ॥ १२ ॥

या अमितमति व अनिततन चारणमुनीना पाहून व पुजन अपराजित क्षणाला की, तुम्हाग मी काठे तरी पाहिले आहे तेन्हा अमितमति चरणमुनि क्षणाले

प्रागुन्त पासमात्रायुरथ सश्रावित्ताऽर्हत ।

इष्ट्वा द्वाविंशतिनिःकृतमायापयान ॥ १३ ॥

राग, तुझ आयुष्य आग एव न्हिना उगठ आहे जाली पूर्वतमीच तुव भाऊच आहान व शत्रिग्या मयासमरणानतर आली दीप्ता घतगी ते एका जप गिताने आठ णिम त्रिनेश्वर पूजन कठे व वारीन णिम प्राणोपयोग वरान समाप्तरण साध

जतिाऽच्युतन्द्राऽथ नृप सुमतिष्ठोऽन हास्तिन ।

यज्ञाधरपितृनासपश्चात्थय श्रितमनप ॥ १४ ॥

१ मनागत्रिचरगनिकरो । २ स्वपदभाष्यदृष्टशरकग कथित ३ भवान्मासमानायु ४ श्रिता • अष्ट दिनानि त्रिनायूत्रयिना ।

तेथून तो राजा सोळाव्या स्वर्गांत पुष्पोत्तर प्रिमानात
अच्युतेन्द्र झाला. पुढे तो कुरजागळ देशातील हस्तिनापुरचा राजा
श्रीचंद्र व राणी श्रीमती याना सुप्रतिष्ठित नागने पुत्र झाला. त्याने
यशोवर्मुनीना आहारदान दिव्यामुळे त्याला पचाश्वर्याची प्राप्ति
झाली.

सुमन्दिराजिनादुल्हापाते ख्यातोन्त्यनामयुक् ।

मृत्वा समाधिना चाभूज्जयन्त लवसैत्तमः ॥ १५ ॥

पुष्कळ रायवैभव भोगन्यावर एकादा तो गचीवर वसला
असता उल्कापात पाहून त्याला वैराग्य उत्पन्न झाले व याने सुमंदर
नामक तीर्थकराजवळ दीक्षा घेऊन एकादशाग राचले व पौडश-
भाजनाचे चिंतन केले. त्यामुळे तार्थकरनामकर्म बाधून तो समा-
धिमरण साधल्यावर जयत नामक अनुत्तरप्रिमानात अहमिंद्र झाला.

हरिवंशेश्चकवृष्णेर्माऋण्डेयान्वयेऽग्रतुर्क ।

समुद्रविजय सूर्यपुरंदनेमे सतै त्सुतः ॥ १६ ॥

भरतक्षत्रात हरिर्षदेशातील भोगपूरचा राजा प्रभजन व
राणी मृकडू याना सिंहकेत नागाचा पुत्र झाला. त्याचे लग्न त्रिभु-
न्मालेशी झाले. त्याच्या वशात हरिगिरी, हेमगिरी, वसुगिरी वगैरे
राजे होऊन गेले. कुशार्थ देशाच्या शौर्यपुरचे राजा सूरसेनाला
शूरवीर नामक मुलगा होता. त्याच्या भायेंचे नाव धारिणी. हिच्या-

१ सति २ प्रनिद्ध ३ देवात्तम ४ दशाना पुत्राणा आद्या दशार्हः
५ शिवाद व्यामभूत्.

पासून त्याला अपकवृष्णि र नरवृष्णि असे दोन पुत्र झाले. जवक-
वृष्णीला सुभद्राराणीपासून दहा मुलगे व दोन मुली झाल्या. पहिला
मुलगा समुद्रविजय, त्याला शिशदेवीपासून अपराजिताचा जीव
अहमिंद्र, नेमिनाथ तीर्थंकर झाला

द्वारवत्यामभूत्पाणिग्रहे बुद्धो मृगेक्षणात् ।

तं प्रव्रज्याप्तकवलयं कृततीर्थं नुमःशिवम् ॥ १७ ॥

द्वारवती नगरीत रात्रमभीच्या पाणिग्रहणाचे वेळी मासाहाराच्या
मेचरानीकरिता आणलेले हरिण पाहून नेमिनाथाना धैर्याप उपन्न
झाले. व त्यानी दीक्षा घेऊन आणि वटोर तप करून धर्मतीर्थ
प्रवर्तित केले. नंतर जे मोक्षाळा गेले त्या कन्याणवारक नेमिनाथ
तीर्थकराना आक्षी नमस्कार करतो.

भिष्टेभ्यकंतुसौधर्मदवचिन्तागतीष्टमाहेंद्र ।

अपराजितोऽथाच्युतेद्रःसुप्रतिष्ठो जयन्तजो नेमि ॥१८॥

भिष्ट, इम्यभेतु, सौधर्मदेन, चित्तागति विचार, चौथ्या
स्वर्गातीलदेन, अपराजित, सोळाव्या स्वर्गातील अच्युतेद्र, सुप्रतिष्ठित
व जयत विमानातील अहमिंद्र इतक्या भगवतींजून नेमिनाथ झाले.

शैले छायेक्षणाद्वाभ्या नीतो भाविंपिता तप ।

सशस्त्रःसर्वनिर्नामा स्वयम्भूदर्शनात्कृत ॥ १९ ॥

बुरुदेशातील पलाशकूट गाऱत सोमशर्मा नामक एक ब्राह्मण

१ माहेंद्रेण इव २ नदिनामा द्विज ३ विमल्वीर्ये स्वयभू नाम्ना
वासुदेवस्य दर्शनान् कृतनिदान ।

होता. त्याच्या मुलाचें नांव नंदी. त्याला मामाची मुलगी लग्नासाठीं न मिळाल्यामुळे व त्याच्या अशक्ततेबद्दल लोकांत टीका झाल्यामुळे वैतागून त्यानें आत्महत्या करण्याचा निश्चय केला. शैलपर्वतावर आत्महत्येसाठीं तो गेला पण त्याची छाती होईना. तेथें निर्नामक व शख अशा दोन शिष्यांसह द्रुमपेण नामक मुनिराज विहार करून आले होते. शखानें नदीला योग्य वीर करून दीक्षा घेवविली. पुढील दुसऱ्या जन्मात नदीचा जीव शख व निर्नामकाचा बाप होणार असें त्यानीं द्रुमपेण मुनिराजापासून ऐकलें.

निदानस्तपसा प्राप्तो महाशुक्रं ततो बल ।

पद्म-शंखचरः सूर्यपुरेऽभूद्वसुदेवत. ॥ २० ॥

शखानें शुभनिदान बाधले व निर्नाम्यानें अशुभनिदान बाधलें. नदीसह हे दोघे तपश्चर्येनंतर समाधिमरण साधून महाशुक्र विमानातील देव झाले. नंदीचा जीव स्वर्गांतून च्यवून वसुदेव झाला. सौरीपुरात वसुदेवापासून देवकीला निर्नाम्याचा जीव कृष्णचक्रवर्ती झणून झाला व त्यालाच रोहिणीपासून शखाचा जीव बलभद्र नामे करून झाला.

रोहिण्यां कृष्णो देवक्यां मधुरायां हरिर्बभौ ।

तद्विवासीञ्जरासन्धो ब्रह्मदत्तोऽथ चक्रभृत् ॥ २१ ॥

कृष्ण व बलराम याचा शत्रु जरासन्ध अर्थात् तो प्रतिनारायण होता. नऊ नारायणानंतर ब्रह्मदत्त नामक चक्रवर्ती होऊन गेला.

कौशाभ्यामुद्धतो जातः कुमारोऽन्यतुजो रुजन् ।

निर्वासितः पत्तिवत्या वसुदेवमसेवत ॥ ५ ॥

कौशात्री नगरांत मंशोदरीने त्याचें पालन पोषण केलें. पण तो लोकांच्या मुलांना हाणमार करी म्हणून त्याला तिनें घराबाहेर घातलें. तो श्रीपूरला गेला व तेथे वसुदेवाचा नोकर बनला.

जरासन्धेन राज्यार्द्धतरां जीवद्यशाभिधाम् ।

दातुं मेतां जितवतेजयेयं सिंहरथं रिपुम् ॥ ६ ॥

पोदनपुरचा राजा सिंहरथाला जो कोणी जिवंत धरून आणून देईल त्याला अर्धे राज्य व कलिंदसेनेपासून मला झालेली जीवद्यशा नामक मुलगी मी देईन असें जरासंधानें जाहीर केलें.

माँदिसोर्वसुदेवथ यक्षियतां दुष्टलक्षणाम् ।

जितो मत्पत्तिनानेन स कंसेनेति बोधितः ॥ ७ ॥

वसुदेवानें पराक्रम गाजवून सिंहरथाला पकडलें व जरासंधाच्या स्वाधीन त्याला केलें. तेव्हा त्यानें अर्धे राज्य व जीवद्यशा त्याला देऊं केली. त्या मुलीची वैधव्य प्राप्तीची लक्षणे पाहून कंस नामक या माझ्या नोकरानें सिंहरथाला धरून आणले आहे ह्मणून त्यालाच ती मुलगी द्या असें वसुदेव ह्मणाला.

तेनमन्दोदरीप्राप्तमञ्जूपापत्रवाचनात् ।

ज्ञातवंशस्य द्रवितस्यै स राज्यार्द्धा भुतामदात् ॥ ८ ॥

१ परपुत्रान २ चपेटामुष्टिदण्डाधिः । ३ राज्यार्द्धेन कृत्वा तरा सांति-
शयां ४ प्रतिशता ५ दिग्भवावशेषे आत्मना जेतुमशक्यं ६ पोदनेशं
७ जरासंधस्य कन्या दानुमिच्छो सिंहरथ मर्षयामास ८ बाधजातास्ये-
तिवाधितः बद्ध इत्यर्थः ९ जरासंधेन ।

कंसाच्या कुलाची चौकरी करण्यात आला तेव्हा मदोरीने पेंठी पत्रासह हजर केली. त्यामुळे कुलाचा उलगाडा होऊन अगदी खुपीने जरासधाने आपर्ण मुलगी व अर्धे राज्य कसाळा दिले.

गृह्णात्वा मधुरां वध्वा प्रक्षेपाद्रिक्त वैरतः ।

पितरौ गोपुरे न्यस्य कृत्वा सूर्यपुरात्मभुम् ॥ ९ ॥

मला जमत च माता पियानी यमुनेत सोडले ह्यापून रागारागाने कस तसाच मधुरेला गेला ती आपल्या ताव्यात घेतली व त्याने मातापितराना वेशीवर टागले टागून तो वसुदेवाला बरोबर घेऊन गेला

वसुदेव देवसनी देवकीमनुजा निजाम् ।

स्वीकार्य भूत्याया मुदास्ताशापना दर्दा ॥ १० ॥

देवसन रानाची मुलगी देवकी, जापली चुलत वहीण वसुदेवाला त्याने दिली व त्रिहाहविधीने तिचा स्वाकार वसुदेवाने केला.

अतिमुक्तमुनिर्जातु भिक्षार्थं गृहमागत ।

देवकी तेऽनुजा साधो! पुष्पजानेन वाससा ॥ ११ ॥

एवढा अतिमुक्त मुनि भिक्षेसाठी आले असता जीनबसा त्या मुनीला ह्याणाली, ही पहा तुमची वहीण कामभोगवखाने तुमच्याकडे अभिजापाने पहात आहे.

१ यमुनाया बालक्षेपाधिक्य २ विवाह विधिना प्राहित्वा ।

स्वैहां व्यनक्त्यनेनेति तत्पत्न्यां नर्मणोदित ।

तामूचेऽस्याः सुतां रण्डांत्यां कर्तेति निशम्य तत् १२
तिने अशी आपली चेष्टा केलेली ऐकून मुनीनीं शाप दिला
की, हिचा मुलगा तुला भिन्ना करील.

तत्र छिन्ने तथैतेन कर्ताप्यपितृकामिति ।

तच्छ्रुत्वामर्दिते पद्भ्यां तत्रैतेन महीमिमाम् ॥ १३ ॥

तेव्हा तिने रागावून त्या भोगनलाचे तुफडे तुफडे केले. तेव्हा
मुनीनीं पुहा शाप दिला की तुझ्या वापालाहि मारून तो तुला
जनाय कील. मग तिने ते तुफडेहि पायाखालीं तुडविले तेव्हा
मुनि हाणाचे की, तो देवकीपुत्र तुझ्या भावांचेहि राज्य घेऊन
चक्रवर्ती होई ३.

भोक्ता त्रिखण्डामिति तच्छ्रुत्वाकसेन तन्मुखान् ।

देवक्या स्वगृहे मूर्तिं याचितोऽमस्त तत्पतिः ॥ १४ ॥

तो त्रिखण्डपृथ्वीचा शास्ता होईल हें मुनिचर्चन कळल्यावर
कसानें देवकी माहेरीच बाळत होऊ दे असें वसुदेवास कळविलें
व त्यानें तें मान्य केल.

देवकीवसुदेवाभ्यां भोजयित्वान्यदा मुनिः ।

दीक्षां नां स्यान्न वैत्युक्त सोऽनोचत्सप्त वां सुता ॥ १५ ॥

१ आत्मवेश २ कस मायेया ३ देवक्या ४ तस्मिन्बले ५ मुनिवचन
भुक्त्वा ६ जीवद्यशस ७ वसुदेव ८ आवयो ९ सुवयो ।

पुढे एकदा वसुदेव देवकीने अत्रिमुक्त मुनीना आहारदान करून आक्षीहि दीक्षा घेऊ की नाही लगून विचारलें. वेळ्या त्यानी उत्तर दिलें की तुम्हाला सात पुत्र होतील.

भवितारो यमस्तेऽत्र त्रयोऽन्यत्रातिवर्धिताः ।

सेत्स्यन्ति पत्रिमशार्धचक्री भावीति भावर्षित ॥१६॥

पहिली सहा तीनदा जुळी होतील व ती दुसरीकडेच वाढतील. शेवटला मात्र अर्धचक्री होईल असें भावित त्या भविष्यनेत्या मुनी नीं सांगितलें.

अलनाभद्रिलश्रेष्ठीत्रियमनैगमर्षिणा ।

सद्योजातमृतेरिन्द्रादेशन परिवर्तनार्ध ॥ १७ ॥

भद्रिल नगरातील वैश्यपुत्री अलका त्याचवेळीं पालत होत जाईल. इद्रा या भ्रेरणेनें नेगमर्षिदेव त्या जुळ्याची आदलायदल करीज.

त्रीनस्वर्त्स्त्रियमनैकसःशिलायां सोऽवधीत्क्रमात् ।

सप्तमं मास्यतांऽज्ञात कृष्णोऽथ स्वगृहेऽजनि ॥१८॥

तीन खेपेच्या सहा पुत्रांना कसानें शीलेवर आपटून ठार म्हरले. चौथ्या खेपेस ती माहेरी वाळत न होना घरीं झाली वसुदेवा पत्ता न लगावा असा बदोत्रस्त करण्यात आला.

पोप्टुं नन्द्रगृहं कृष्ण हरन्सीरीवरन्पिता ।

छत्रं गोभूताप्तदेवीशृङ्गोद्यन्मणिदीपिका ॥ १९ ॥

१ युगला २ चित्तशो मुनि ३ नाम्ना दवेन ४ देवक्या अग्र अज्ञान सुतान्मृतान्मुक्त्वा देवकीपुत्रान् जयीतोळकाग्रे स्थापनात् । ५ मणिनीपुत्रान् ६ द्वी द्वी पुत्रौ जाते सत्र शिलापदेनाघालयन् ७ कृष्णभाकरेण प्राप्त ।

बलराम आणि वसुदेवानें वृष्णाला नद गमल्याच्या घरीं जतन करुण्याम पाठगारे असे ठरविलें. रातारात मुलाला त्यानी पोहोचते केलें. वसुदेवाने त्याचेर उा धरले होत. प्रलदेवानें त्याला हानात धरले होते नगरांतें गायीचे रुप घेऊन मणिमय शिगाना उने-उ पाडला होना

यान्तौ निशीथे तत्यादस्पर्शोद्ग्राहितगोरुरौ ।

सम्भ्रन्तोक्तदधोग्रसेनार्शर्वादिमोदितौ ॥ २ ॥

मसुरेच्या पेशी मुलाच्या पादस्पर्शान एकदम उचडल्या. उग्र सेनाला त्याच बेशीर टागले होते त्याला रात्री दरवाने उघडलेले पाहून आश्चर्य वाटलें त्याला सर्ग हकीकत कळल्यावर त्यानें त्याला आशीर्वाद दिले

यगुनादत्तपन्यानां सद्योजातात्मजार्पणम् ।

नन्ददृष्ट्वाभ्ययान्त पृष्ट्वाज्ञाततदर्थं कां ॥ २१ ॥

यमुनेनें दभग होऊन त्याना वाट करून दिली. नुकतीच जैमलेली कन्या घेऊन नद येत असलेला त्याना वाटेंत भेटला. देवतेनें मला ही कन्या आज रातारात आपणाकडे पोडोंचण्यास दिली आहे असें त्याने सांगितल्यावर त्याना आशय कळला.

तस्मै दत्त्वा स्वडिम्भं त डिम्भा लात्वागतां गृहम् ।

तदत्य कसस्ता वीक्ष्य भुग्ननांसां व्यधाद्वलात् ॥२२॥

१ अतर्कितापवनगुपुरोद्घाट्यसुकितोक्त २ वक्रनासा ।

ती मुलगी घेऊन व आपला मुलगा त्याच्या खात्रीन देऊन
ते दोघे घरी परत आले. तेव्हा वस आला न त्याने तिचे नाक
दाबून तिला नकटे केले

सा तपःस्था स्थिता विनये व्याधजग्धोऽगमद्विबम् ।
हस्ताङ्गुलीत्रयी तस्या कृत्वाङ्गोर्विन्ध्यवासिनी ॥२३॥

तिला गुप्त तळघरात बाढविली व मोठी झाल्यानर बाहेर बाढ-
ली. आपले निवृत्त स्वरूप पाहून ती लाजली व सुव्रतानामक अजि
केजतळ दीक्षा घेऊन तिने त्रिपरीतानर राहून तपश्चर्या चागविली
शेनटी तिला घाताने खाळे. तीन बोटे पडलेली होती. ती पाहून
तेथील जगली लोकाना जाधर्य बाटले व त्यानी विन्ध्यवासी देवी
म्हणून त्या बोटाची पूजा सुरू केली.

पृष्टो दृष्ट्वा महात्पातात्कंसेन वरणोऽवर्षित् ।

जातस्तेऽरिरिति श्रुत्वा तं ध्यायन्पतनादिभि ॥२४॥

एकदा मथुरेत वरचे उत्पात झाले. तेव्हा वरण नामक ज्योति-
ष्यानी त्याचा सांगितले की, तुझा शत्रु निर्माण झाला आहे. तें ऐ-
कून पूतना वगैरे देवताना त्याच्या तपासण्यासाठी त्याने पाठविले.

माकंसिद्धाभिस्तद्भवेष्टफलाभिःसप्ताभि थितः ।

स तद्विरो विभङ्गेन तं ज्ञात्वाथ विकृत्यं ताः ॥२५॥

१ उद्भक्तयोत्सर्गेण स्थिता २ भाषिता ३ व्याधजनपदेदेवतोनिभ-
णित्वार्चिता ४ अरिचितपन्कष. ५ पूर्वजन्म ६ वस ७ वसवचनेन ८
मित्यावाधिना ९ विक्रिया प्राप्ताः ।

त्यानें पूर्वीच्या जग्मी प्रसन्न करून घेतलेल्या व या जग्मात इष्ट फळ देणाऱ्या याच देवता होत. त्या सात देवतांनी मायारूपे धारण केली. विभगज्ञानाने कृष्णाला मात्र ओळखले.

मात्रेण ककुभद्वन्द्वतालरासभिकार्विताः ।

जिघांसन्त्यस्वाशक्तिं वंसमूचिरे ॥ २६ ॥

या सात देवानी माता, गाडी अर्जुन वृक्षाची जोडी, ताळ-वृक्ष, गाढव, व घोडा अशी क्रमाने रूपे धारण करून कृष्णाला मारण्याचा प्रयत्न केला. पण त्यात त्या असमर्थ ठरल्या. त्यांनी ५ सास येऊन तसे सांगितले.

द्रष्टुं म्वन्निक्रमं हन्तुं रात्रकृष्णवृषाकृते ।

आयातोऽरिष्टदेवस्य जातु ग्रीवां वभञ्ज सः ॥ २७ ॥

आपण पराक्रम दागविण्यासाठी अरिष्टदेव काळ्या बैराचे रूप घेऊन कृष्णाग मारण्यास आला. पण कृष्णाने त्याची मान मोडून टाकली.

तच्छत्र्या गोमुग्दीनामोपवासउग्रनाय तम् ।

पितरो स्मार्चतां सिञ्चद्वलक्षाम्बा क्षरत्तुचाम् ॥ २८ ॥

देवकीसमुदेवानी त्याच्या पराक्रमाच्या गर्वाऐवून गोमुग्दी उपवास केल्याच्या निषाने गरज्याचे घरी ते आले. तेथे त्यांनी त्याची

१ यशाशरूपेण विपस्तीनी माता २ त हनुमतामर्ष्यमरमाक ३ हरि पराक्रम ४ वृषमीशभजन ।

पूजा केली. तेव्हा देवकीच्या स्तनातून आपोआप दुग्धधारा पडल्या.

गोवर्धनमहावृष्टौ छत्रीचक्रेऽथदा गवाम् ।

सोऽहिशय्याधनु शंखान्पूर्वदेवगेहजान्स्वयम् ॥२९॥

एकदा अतिवृष्टि झाली असता कृष्णाने गोवर्धन पर्वताचीच छत्री करून गायीचे रक्षण केले. मथुरेतील प्राचीन जिनालयाजवळीच ग्रामदेवतच्या मंदिरात अहिशय्या, धनुष्य व शंख ही तीन रत्ने वृष्णाला दिसली.

दृष्ट्वा साध्यान्ददाम्येषां साधयित्रे मृतामिति ।

कंस तद्वोपितेऽसौ तान्मान्वनोऽसाधयन्महान् ॥३०॥

त्या अहिशय्येवर चढून जो कोणी धनुष्याला बाण लागील व शंख वाजवील त्याला मी माझी मुलगी देईन. तेव्हा स्वर्भानु राजाचा मुलगा भानु याचें नावानें कृष्णाने त्या तीही गोष्टी केल्या. ज्यानी प्रयत्न पाहिले होते ते लष्णू लागले की हें भानूचे काम नसून दुसऱ्या कुमाराचें आहे. तेव्हा कंसान त्या कुमाराला शोधून आणण्याची आज्ञा केली.

तत कसभयान्नष्टे गोष्ठे केनाप्यनुद्धतम् ।

तत्रोद्धृत्य हरिःशैलस्तंभं लेभे जनाशिप ॥ ३१ ॥

त्या आश्रमालें भिऊन नदगवळीं गाव सोडून गेला ज्यागारी ते जाऊन राहिले तेथे एक दगडी खान होता तो कोणीहि उचलू शकत नव्हते. तो कृष्णानें उचलला व सर्गीची शाखासकी मिळविली.

१ मथुरास्थापनार्थं जिनालयात् पूवदिशि पुरदेवतायै समुत्पन्नान् ।

प्रत्यागते व्रजे भवत्वा महानांगं पितृर्गिरा ॥

कंसं सहस्रपत्राणि ससरोजान्युपाहरत् ॥ ३२ ॥

काही दिनसानी नदगनळी स्वग्रामी परत आला. तेव्हा त्याला उळण्यासाठी कालिपसर्प ज्याची राखण करतो तें सहस्रकमळ आणून दे अशी आज्ञा कसाने केली नदाच्या आज्ञेने कृष्णने नागास जिंकून तेहि आणून दिले.

अथाहृतो वृषेणामामर्दुर्नन्दो व्रजन्नाजम् ।

भवत्तोत्खातरदाहृत्य कृष्णेनोक्तत्रयो द्युतम् ॥ ३३ ॥

आपल्या मल्लामह एका कुस्तीसाठी येण्यास नदगनळ्याला कसाने आज्ञा केली त्याप्रमाणे काही मळ व कृष्णासह तो मजुरेत प्रवेश करित असता त्याच्यावर मद्रो मत्त हत्ती सोडण्यात आला. कृष्णाने त्याला त्याचाच दात उण्टून त्या दातनेच मारलें.

गत्वासभा नियुद्धेऽर्सा त प्रायुंक्त वृषाज्ञया ।

सांऽपि रद्गं प्रविश्यर्द्धा चाणूरं कंसमप्यहन् ॥ ३४ ॥

मल्लाचे आग्राट्यात ते गेले. चाणूराशी कृष्णाची कुस्ती जुपली. एका क्षणात त्याने त्याला चीत्त केलें. तेव्हा स्वतः कस इद्रयुद्धास सज्ज झाला. कृष्णाने त्याला कुस्तीत टार मारून टाळले.

स नाकिमुन्तपुष्पांघोषिपाश्र्वं यपित्तरो वरं ।

नम्रैर्नृपैर्वृतं प्रीतःस्वैश्च सूर्यपुरं ययौ ॥ ३५ ॥

१ कालीयनाग २ नीतवान्कस प्रति ३ दत्तेन ४ व्यक्त इति वा ५ नाकिभिरेवै ६ वचन शिवा ७ स्वजातिभि ।

सर्वं देवानां त्यायामर पुष्पवृष्टि केली. त्याने आपल्या माता-
पिताना बधमुक्त केलें. अनेक माटलिक राजे व आपल्या नातलग्ना-
सह तो मूर्यपुराम गेला.

तर्ज्जीवचशसःश्रुत्वा दुर्वैतान्कृन्तुं यदून्सुतान् ।

ज्ञात्वा चक्री जितान्कालयवन प्राहिणोत्स्रजम् ३६

जीव्यशेने जरासंधाला कसमधाची हकीगत माहितली तेव्हा
त्याने अपरानिताय व आपल्या मुलाना भारी सेनेसह पाठविले पण
पराजित झाला असे ऐकून कायलवनला यानें पाठविले

श्रुत्वायान्तमजग्यं त गत्वावर्धा यादवाःस्ताः ।

प्रदीप्याग्निं पृथु वास्थान्मागे तत्कुलदेवताः॥३७॥

कालयवन चाटून येत आहे असे ऐकून सर्व यादव सूरीपुर
हस्तिनापुर, मथुरा बगरे गांवे सोडून समुद्रकिनारी गेले कालयवन
याच्या मागे लागला तेव्हा यादवाच्या कुलदेवतेन ह्यातारीचे रूप
घेऊन खूब दान ल घेविले आणि ती ह्यातांग माटतच बसली
कालयवनानें हा काय प्रकार आहे ह्मणून विचारयामर तुझ्या
भीतीने माझ्या यादवपुत्रांनी ग्रामयाग करून स्वतःला जाळून
घेतले आहे. त्याचा हा दानल आहे अस उत्तर दिले

वृद्धा मत्पुत्रयर्दव प्रविश्याग्निं भयान्मृता

इत्युक्तोऽग्निस्तयाहर्षुर्गत्वा तात तथावदत् ॥ ३८ ॥

१ कसमधाधिक प्राहितान् २ पुत्र ३ वृद्धा आहे मत्पुत्रा यादवांश्च
अथवा हे मत्पुत्र हे कालयवन ध विघटयति स्म ।

क्षातारीच्या त्या बोलण्यावर निश्चास ठेवून कालयवन परतला व जरासंधाला त्यानें अभिमानानें आपल्या दराऱ्याचें वर्तमान सांगितले.

कृष्णःकृताष्ट्रोपवासो वासायोपाधिर्नगमम् ।

आख्याश्वावृत्तिमेनं सिन्धुं सोऽखण्डयत्सुरेद् ॥३९॥

कृष्णानें समुद्रकाठीं आठ दिऱ्साचें अनगनव्रत आचरलें तेव्हा नैगमदेवानें येऊन त्याला सांगितले कीं, घोड्याच्या आकाराचा एक देव येईल त्यावर वसून तू समुद्रान वारा योजनें जा. तुझ्यासाठीं तेथें एक नगरीं बनेल. त्याप्रमाणें अस्वरूपी देव आल्यावर कृष्ण त्यावर स्वार होऊन समुद्रातून गेला. त्व मुळें समुद्र दुभगून एक बेट बनलें.

तत्र शक्राज्ञया यक्षश्रेष्ठे द्वारवती पुरीम् ।

वसतस्तत्र कृष्णादीन्नेमिकल्याणिकोर्जितान् ॥४०॥

इद्राच्या आज्ञेवरून कुबेरानें त्या बेटावर द्वाऱकानगरी वसविली. तेथें कृष्णादि यक्षद्वय रहात असताना नेमिनाथ तीर्थकराची गर्भ व जन्म कल्याणिकें झालीं.

कुम्भंशं हस्तिनेशाज्जातां व्यास पराशरात् ।

तत्पुत्रो धृतराष्ट्राऽन्यः पाण्डुश्च विदुरोऽपरः ॥४१॥

हस्तिनापुरात कुरुनशाचा शक्ति नामक राजा राज्य करीत होता. त्याला शतकी नामक राणांपामून पराशर नामक मुलगा

शाला, त्याचा मुलगा व्यास, व्यासाला सुभद्रा नामक स्त्रीपासून धृतराष्ट्र पांडु व विदुर असे तीन पुत्र झाले.

धृतराष्ट्रो नरपतिवृष्णिपुत्र्यो शत सुतान् ।

दुर्योधनादीन्गान्धोर्या ख्यातैर्वीर्यानिर्जीजनत् ॥४२॥

वृष्णि राजाची मुलगी गांधारीपासून धृतराष्ट्र राजाला दुर्योधनादि शंभर मुलगे झाले.

काममुद्राधरे पाण्डो कन्यां कुन्ती गते रहः ॥

जातमुद्धृत्य कालिन्द्याः कर्णे चम्पाधिपोऽपुपत् ॥४३॥

यज्ञभाली नामक विद्याधर हस्तिनापुराजवळ वनक्रीडा करीत असतां आंगठी हरवली व ती पाडूला सापडली. पांडूने त्याला ती दिली. तेव्हा ही आंगठी जवळ असली छणजे वाटेला तेव्हा गुप्त होतां येते असे विद्याधराने त्याला मागितले. तिचा उ.योग करून कुंतीनामक कुमारीशी पांडू अदृश्यपणे सभोग करून आला. मुलगा जन्मल्यावर त्याच्या कानात कुंडल घातून पेटित पत्रामुह ठेऊन ती यमुना नदीत सोडून देण्यांत आली. चंपापुरचा राजा आदित्य यास ती पेटी सापडली. त्या बाळकाचे पालनपोषण केले.

युधिष्ठिरादीन्सोऽनृद्वा तामेवान्धकवृष्णिजाम् ।

त्रान्कुन्त्यां मद्यां नकुलःसहदेवस्तुजोऽसृजत् ॥ ४४ ॥

१ व्यासस्य पुत्राः सुभद्रागर्भजः २ गांधारीनाम्न्या ३ उग्रसेन-
देवसेनमहासेनानुजाया । ४ उपभुक्तवान् ५ कुंडलरत्नकवचलेखपत्र युक्त
मगूसाया शिशु कुंतीपरिजनैः ६ राधाकर्णमहणादादित्येन चंपाधिपेन कृत
कर्णे संभ्रं चापुपत् राधाख्यायै स्वपत्न्यै दत्त्वाऽपुपत् ७ पुमानेवं पच असृजत्
अर्जीजनत् ।

पुढें पंडु राजाचा विवाह त्याच अन्धकवृष्णीच्या कुतीनामक मुलीबरोबर झाला. व तिच्यापासून त्याला युधिष्ठिर, अर्जुन व भीम असे तीन आणि कुनीपामून नकुळ व सहदेव झाले.

दुर्योधनादयो व्याजं जरासघमथाभजन् ।

युधिष्ठिरादय कृष्णं विपक्षक्षपगोघतम् ॥ ४५ ॥

दुर्योधनादिकानीं कपटी जरासगाचा पक्ष घेतला व युधिष्ठिरादिकानीं शत्रूचा नाश करण्यास उद्युक्त झालेल्या कृष्णाचा पक्ष घेतला.

मार्गधःसन्मणिराजगृहे वक्ष्योपदर्शितान् ।

ते चक्रिणैते क माता इति पृष्ट्वा जगुःप्रभं ॥ ४६ ॥

मगधदेशातील काही मंड्य समुद्रमार्गाने व्यापार करीत असता द्वाक्रेम आले व तेथील वैभवं पाहून चकित झाले. तेथे त्यांनी रत्नमणिमाची खरेदा केडी व स्वदेशी परत गेले, जरामन्धरानाला ती रत्ने त्या व्यापाऱ्यानी दाखविली व ही कोणत्या देशातील आहेत अस त्यानें विचारलें असता ते म्हणाले,

मध्येऽविधद्वारप्रत्यास्ने दिव्या यदुसभर्तुमा ।

तत्र वायुवशात्प्राप्तं दृष्ट्वास्माभिरर्थार्जिता ॥ ४७ ॥

आम्ही नेहमीच्या मार्गाने प्रवास करीत असता वाऱ्यानें मळतीकडे नेऊ गेलों. तेव्हा आम्ही द्वारवती घेटास लागलों. हें घेट राजा

१ मगधदेशे आचार्ये. २ यदुना हरिणा अभूतंका सनाथा ।
३ अर्थी ।

कृष्णाने सनाथ केले आहे. ते फार भरभराटीत आहे तेथून आम्ही ही रत्ने आणली.

श्रुत्वंतत्प्रभृशं क्रुद्धो युष्मान्प्रत्याह दर्भदानं ।

इति नारदाचारोक्त्या ज्ञात्वा यातं निष्पदितुम् ॥ ४८

यादवाचे नाम ऐकल्याप्ररोवर जरासध चिडला व ते वैभवा शाली वर्णन एकून भर त्याचा नाश करण्यासाठी एकदम निघाला. नारदानी तो चाडून येत असल्याचे वर्तमान कृष्णाला सांगितले. माझ्या जाण्याला मारून पळून जाऊन लपून बसलेले असून वैभवाचा डौल मिरविणारे मत्तगळ हे यादव आहेत असे जरासध ह्याणान्याचेहि नारदाने कृष्णाला सांगितले

यामोऽरिं त्वं पुरामिता रक्षेति स्वयचैःस्मृते ।

ॐ मित्तुक्तवतःस्मित्वा नेमेर्ज्ञात्वा जय ग्मितात् ४९

या नगरीवर शत्रु चाडून येत आहे, तू तिच रक्षण कर असे श्रुतिष्ण नेमिनाथाना ह्याणाले तेव्हा ते ओम् म्हणून हसले. त्यानरून आपणाला-जय मिळणार असे त्यांना घाटले

कुरुक्षेत्र गत क्षिप्रं स्वर्बलरपररारिम् ।

हत्वा तन्मुपेतचक्रेण गितारिरविशत्पुरीम् ॥ ५० ॥

आपले व मित्रराजाच सैन्य एकत्रित करून कृष्ण कुरुक्षेत्राला गला. तेथे घनघोर युद्ध झाले. जरासधाने सोडलेल्या चक्रानेच

१ मज्जमातर हत्वा प्रपलाय्या भगोपने स्थितत्वान्मिध्यागार्दिग चर्की इत्यादि २ हत ३ त्वस्पर्शाने भांग ४ पाडवादिभैरव्यै ५ जरासधनुक्तचक्रेण

त्याला कृष्णानें मारलें. याप्रमाणें जय-मिळवून त्याने नगरींत प्रवेश केला.

चक्र शक्तिगदाशङ्खधनुर्दण्डासयो हरेः

रक्मिण्याद्यष्टदेवीष्टस्त्रीसहस्राणि षोडश ॥ ५१ ॥

चक्र, शक्ति, गदा, शङ्ख, धनुष्य, दड, तलवार वर्गरे श्रीकृष्णाची दिव्य अस्त्रे होती ऋक्मिणी त्याची पत्न्याणी असून त्याला सोळाहजार स्त्रिया होत्या.

रत्नमालागदासीरमुशलान्यथ सस्मितः ।

देव्यश्वासन्यलस्येयाष्टौ मिथ प्रीता सुख स्थिता ॥ ५२ ॥

रत्नमाला, गदा, नागर, मुसळ, ही रत्नदेवाची आयुधे हे ती त्याला आठ हजार स्त्रिया होत्या. ते सुखानें एकमेकांवर प्रेम करीत काळ घालीत हे ते

जात्वद्धान्ते जलश्रीडामनोहरसरावर ।

सडब्रान्तेर्याऽवै ऋं तत्राभून्निमिभामयोः ॥ ५३ ॥

एकदा सर्प यादव मनोहर सरोवरात जलश्रीडा करण्यास गेल. तेथें नैमिनाथ व सत्यभामा यांचा मनोहर सनाद झाला.

सल पःसेचनादंने लाहीद क्षालयेति वार्ह ।

सत्यभामा प्रतिस्नानवस्त्रं नमि स्वमक्षिपत् ॥ ५४ ॥

१ अथ महादेव्य इष्टा पूजिष्या वा २ बलमद्वरपाथी सहस्राणि ३ शरत्काल ४ नामैतत् ५ जलश्रीडावसाने ६ उक्त्वा ।

पोष्यप्सकृष्णः अन्यद्युःस्वराज्ये नाशशङ्कया ।

मृगानारुह्य वृत्त्या ता शिक्षयित्वा स रक्षकान् ॥ ५८ ॥

पाणिप्रहणाचे वेळीं दुसरे दिवशीं कृष्णाळा अशी शंका आली कीं, नेमिनाथ आपन्ना राज्याचे वाटकरी होतील. वृष्णून शिवाय्याकडून पुष्कळ पशु मेजमानीच्या भासासाठीं त्यानें आणविले ही हिंसा पाहून नेमिनाथ मयास घर्ताळ अशी त्याला खात्री होती. पशु कशाच्या आणठे वृष्णून त्यानीं विचारल्यास मारून त्याच्या मासाची उग्नानिनि मेजमानी देण्यासाठीं ते आणले आहेत असे स्पष्ट उत्तर देण्यास कृष्णाने रक्षकाना शिकवून ठरिलें

रक्षकवाहे व्यर्थाकर्तुं कृष्णनेते इति ।

नैः प्रत्यालापयन्नपि यातैमालोकितु दिशः ॥ ५९ ॥

दिशांनयेकनासाठीं नेमिनाथ पाटखीत प्रमून चालले असता ते हरिण पाहून यानीं विचारले व कृष्णाने शिकविल्याप्रमाणें रक्षकांनीं उत्तर दिलें

ज्ञात्वा तच्छय निर्विद्य सस्मृत्य स्वपुराभवान् ।

शोभातर्पयिन्नामुक्त्वा स राजर्षतिराजकः ॥ ६० ॥

कृष्णाचे कपड नेमिनाथांनीं ओळखले व प्रेम्या पावून स्वतःचा पूर्ण ज्ञानाचें स्मरण केले. वृष्णी मानेला उपदेश करून राजी-

मति रडत आहे असे पाहून तिलाहि बरोबर घेतलें व हजारो राज-
पुत्रासह दीक्षा घेतली.

सहस्राभ्रवनं श्रित्वा तप पद् पञ्चवासरान् ।

नित्वोर्जयन्ते कैवल्यं प्राप्य मोहं विहृत्य सः ॥६१॥

ते सहस्राभ्रवनात जाऊन राहिले व पासष्ट दिवस त्यानीं
अनशन व्रत आचरले, पारणें केल्यावर त्यांना केवल्यज्ञान झालें,
यांनीं मोहाचा नाश केला.

प्राप्तां रैवतकउद्यानं कृष्णं तत्त्वमधुबुधत् ।

देवकीसत्यभामाद्या गणोडिष्टां कथां निजाम् ॥६२॥

रैवतकउद्यानात येऊन त्यानीं कृष्णाला तत्वोपदेश केला.
देवकी, सत्यभामा रगैरे ब्रियानांदि येऊन गणधराना त्यानीं
आपापली भगवती विचारली.

प्रद्युम्नादि भवान्पृष्ट्वा ज्ञात्वा पृष्टो हर क्रियत् ।

राज्यं भावीतितत्प्रेम्लयां सीरिणा नेमिरव्रवीत् ॥६३॥

प्रद्युम्नाची भगवती विचारून ऐकल्यावर हराच्या प्रेमने
चलदेवानें नेमिनाथाना प्रश्न विचारला कीं हें हरीचें राज्यप्रभव
किती दिवस टिकेल. तेव्हा ते झणाले.

द्वीपायनस्तपो स्यात्वा प्रेष्यं प्रत्यंत्यधक्ष्यति ।

द्वारकां द्वादशान्दान्ते मत्तयादवरोपित ॥ ६४ ॥

बारायर्षान्तर मद्यपानाने मद्येन्मत्त शालेभ्या यादवाकहन
राज्य नष्ट होईल. द्वीपायन तप आचरून यादवामुळे मोहित
होऊन द्वारकानगरी जावून टाकील.

हरिं जरत्सुमारोऽपि कौशान्भीगहनान्तरे ।

सुप्तं वृषार्ते वनेण भ्रान्त्या सद्यो हनिष्यति ॥६५॥

कौशाम्बी जमळील गाढ काननात वृष्ण ताहेने व्याजुळ हो-
ऊन निजला अमता जंगली हरिण समजून जरत्सुमार ताकाळ त्या-
ला ठार मारील.

एतच्छ्रुत्वाप्तनिर्वेदा विद्वांसः स्वाम्यनुज्ञया ।

प्रद्युम्नरुक्मिणीसुरया मांक्षी दीक्षामशिथयन् ॥६६॥

वरील भरिष्य ऐकून शहाण्याना वैराग्य उत्पन्न झाले व प्रद्यु-
म्नादि मुळे व रुक्मिणी वगैरे स्त्रियांनी मोक्षपददायी दीक्षा
स्वामीच्या झणजे वृष्णाच्या आज्ञेने घेतली.

सम्भवश्चानिरुद्धश्च तन्नाशं वैक्षिय दीक्षितौ ।

प्रद्युम्नश्चाथ निर्गणा गिरनारीत्रिकूटगा ॥ ६७ ॥

द्वारकेचा नाश होणार हें पाहून सभन व अनिरुद्धानेहि
दीक्षा घेतली व प्रद्युनासह ते गिरनार पर्वतापर मोक्षाला गेले.

रुक्मिण्याद्याःसुसंतस्यन्ति द्योदन्पुतास्तपसाऽच्युतः ।

धर्मातोऽत्रैत्य माहेन्द्ररद्वलस्तीर्थे करिष्यति ॥ ६८ ॥

रुक्मिणी वगैरे स्त्रिया अच्युत नामक स्वर्गातून येऊन, नंतर मोक्षाचा जातील.बलदेव माहेंद्र स्वर्गातून येऊन व कृष्णप्रथम नरकातून येऊन तप करून येथे तीर्थ बनवितील अर्थात् तीर्थंकर होतील.

नेमि पुनर्विहृत्योर्वी पल्लव देशमास्थितः ।

अथ भारतसंक्षेपो लाक्षावेशमपवेशिता ॥ ६९ ॥

नेमिनाथ पुढे निहार करीत पल्लव देशात गेले. भारत संक्षेपाने असे आहे. पाडव लाक्षागृहात कुरकडून वेरामुळे टाकले गेले.

कुरुभि सहजारित्वान्निर्गत्यातःसुरगया ।

सापदानन्तु द्रौपद्याः कम्पिल्यायां स्वयवरम् ॥७०॥

पण कपट ओळखून सुरंगाच्या रज्यान पाडव लाक्षागृहातून निसटले व अद्भुत कामे करून त्यांनी कपिला नगरीत प्रवेश केला.

पविष्टा पाण्डवास्तत्र विद्धराधो युवांनृप ।

तत पार्यात्सुभद्रायामभिमन्युरसात्सुतः ॥ ७१ ॥

तेथे त्यांनी स्वयंवरमउपात प्रवेश केला व अर्जुनाने राधापेठ (मस्यभेद) करून द्रौपदी मिळविठी पुढे सुभद्राहरण अर्जुनाने केले व तिच्या गसून त्याला अभिमन्यु नामक मुलगा झाला.

द्रौपद्यामिगधुमांनाथ सूनवोऽन्वभयन्नमात् ।

देशानिमान्निहातिर्गुप्त भ्रान्त्वा दर्शितविक्रमा ॥७२॥

१ दुर्गोधनाथे २ हस्तिनागपुरस्थितान विदुरण उदात्तकरात्रप्रस्थाप्य नगराद्दक्षिणदिशागृहनिर्माणं व्याज्जन निर्मापितया सुरगया ३ अद्भुतवर्मणात्तद. शविष्ट ४ द्रुपदस्य ददरथाया पुत्र्या. ५ अर्जुन. ६ प्रसूते स्म ७ पंचश्रमणा ८ भूमौ प्रच्छन्न यथामवति तथा ।

अर्जुनापासून द्रौपदीलाहि क्रमानें पाच मुलगे झाले. सर्व देश अज्ञातनासात हिंडून पाच पाडवानी पराक्रम प्रगट केला.

धूतं रन्त्वा धर्मपुत्रो दुर्योधनमहीशुजा ।

जित्वा कुरुन्कुरुक्षेत्रे श्रित्वापागमधुरामभुं ॥ ७३ ॥

दुर्योधन राजा धरोवर धर्मराजा धूत खेळला व हंरला झणून तो अज्ञातनास प्राप्त झाला होता. पण त्यानंतर कौरवांना जिंकून त्यांनी दक्षिणमधुरेत वास केला. त्यांनी पुष्कळ देशातून भ्रमण केले.

श्रुत्वा द्वारवतीदाहाद्याप्य निर्वेदमर्दतं ।

ज्ञातजन्मान्तरास्ते निर्ग्रन्था शत्रुञ्जये स्थितौ ॥ ७४ ॥

द्वारका भस्मसात झालेली ऐकून त्यांना वैराग्य प्राप्त झाले व नेमिनाथाकडून आपली भगवती ऐकून ते निर्ग्रथ मुनि झाले व शत्रुञ्जयानर गेले.

द्विदस्वस्त्रियांहतास्तमालोहभूपा पितोपिरे ।

कान्तेयास्तेप्यगुः सिद्धिं माद्रेषु त्वंतिमां दिवम् ७५

तेथे ते तपश्चर्या करीत असता दुर्योधनाचा भाचा आला व त्याने तापलेल्या लोखंडाची राजभूषणें त्याच्यावर घातली तरी त्यांनी ध्यानावस्थेला सोडली नाही. त्यामुळे कुतीचे तीन पुत्र सिद्धपदाला गेले व माद्रीचे दोन पुत्र अनुत्तर पाचव्या सर्वार्थसिद्धि नामक स्वर्गातील विमानात देव झाले.

१ दक्षिण मयुरा २ प्रतपति स्मके पाडवा किं कृत्वा देशान्भ्रान्त्वा.

३ नेमेः समीपात् ४ आतापनयोगेन स्थिता. ५ दुर्योधनभागिनेय कुर्युर्वराण्य.

कुन्तीमुभद्रादौपद्यानिर्वास्यत्यच्युताच्च्युता ।

प्राग्बद्धनरकायुष्कः कृष्णोऽनुभास्तुद्धृक् ॥ ७६ ॥

अच्युत स्वर्गात् न आलेले कुती, सुभद्रा, द्रापदी वगैर स्त्रिया
चे जीव मोक्षाला जातील. नरकातील आयुर्कर्म बायलेला कृष्णाच
जीव भावापासून म्हणजे नेमिनाथाजखून शुद्ध सम्यक्दृष्टि प्राप्त
करून घेता झाला व तीर्थंकर नामस्मीचा बंध करून प्रथम नरकात
जन्मला.

भ्रातुराप्तान्त्यनामागाच्छुभ्रं तच्छत्रुरप्यपात् ।

नेमौ सिद्धेऽथ साकेतं चूलायां ब्रह्मणो वृपात् ॥ ९८

त्याचा शत्रु जरासध सुद्धा मग्न तेथेच गेला. नेमिनाथ सिद्ध-
पदाला गेले. नंतर अयोध्येत राजराजा व चूलाराणीचा मुलगा
ब्रह्मदत्त चक्रवर्ती झाला.

स्वर्गादित्य सुर कश्चित्ब्रह्मदत्त सुतोऽभवत् ।

स भूत्वात्रांतिमथत्री प्राविक्षत्सप्तमीं क्षितिम् ॥ ९९

तो स्वर्गात् न येऊन चक्रवर्ती बनला होता व मेच्यानंतर
सातव्या नरकात गेला.

मुभानु प्राग्जथिन्नागद खेटोऽर्धं तुर्यभूः ।

शङ्खा महाशुकसुर सीरीयाहेन्द्रजो जिनेत् ॥ १००

मुभानु पहिल्या स्वर्गातील देव, चिन्नागद विधाधर, चौथ्या

१ नेमेरूपदेशात्प्राप्तसम्यक्त्व २ जरासध ३ सौधर्मजा देव ४

स्वर्गाच्चतुर्थमाहेन्द्रदेव ।

न्यर्गातील देव, शखेश्रेष्ठी, महाशुक्र प्रिमानातील देव इतकी भगवली फिरून बलदेव झाला. जाता तो महेंद्रस्वर्गांत आहे. पुढे तीर्थंकर होईल.

अमृतरसायनपलपचतृतीय नरकोद्भवश्चात्र ।

यक्षोभृन्निनामा महादिशुक्रोऽच्युतोऽथ घामोर्हन् १०१

अमृतरसायन स्वयंपाकी, तिमय्या नरकातील जीव, यक्ष नामाचा मनुष्य, निर्नामा, महाशुक्र प्रिमानातील देव अशी भगवली भोगून कृष्णाचा जीव नरकात गेला न पुढे तो तीर्थंकर होईल.

॥ इति श्रीनिम्बिनाथपद्मकृष्णजरासन्धत्रयमदत्तच-
रिचरितोत्तरं द्वाविंशत्तमम् ॥२०॥

पोदनेऽगारविन्दस्य राज्ञो मन्त्री वराद्विज ।

मरुभृतिरभूद्राज्ञा सहस्राक्षगमश्चिरात् ॥ १ ॥

या जवुद्धीपात दक्षिणभरतक्षेत्रात पोदनपुरच्या वरविंद नामक राजाचा मरुभृति नामक ग्राहण मंत्री होता. राजासह त्यानेंही आगमार्थे ज्ञान निळविष्टे होते. फार पूर्वीपासून तो त्याचा मंत्री होता.

रक्तं वरुणर्यो ज्येष्ठं स्वभ्रातृकमठे स्त्रिया

प्रमुन्वरीं भवत्कान्तां तद्गता भजतीति स ॥ २ ॥

१ जवुमरते २ शुनिस्मृतिशास्त्रविदित्यर्थ. राजासि साक्षात् ३ दाघमाल्पयत ४ कमठभाय ५ कथित ।

त्याल. कमठ नामक भाऊ होता. त्याच्या स्त्रीचें नांव वरुणा व मरुभूतीच्या भायेंचें नांव वसुंधरी होतें. कमठाचें प्रेम वसुंधरीवर होतें व तिच्याशी तो रममाण होऊं लागला. तुझा भाऊ तुझ्या भायेंला भोगतो असें वरुणेनें मरुभूतीला सांगितलें.

तामाश्वास्यान्यदा ह्युद्यो दृष्ट्वा तच्चेष्टितं स्वयम् ।

विज्ञाप्येशं विगोप्यासां तं शठं निरवासयत् ॥ ३ ॥

तिला योग्य अध्यासन देऊन मरुभूतीनें स्वतः उपून वसून त्याच्या प्रेम चेष्टा पाहिल्या व राजाचा साग्रून कमठाला हद्दपार करविलें.

गत्वोर्षसिंधु पश्चांश्रितयः कुर्वन्स मोहतः ।

तेनान्यदा स्वनृपेशांवाच्याश्रित्य प्रणामिना ॥ ४ ॥

सिंधू जवळील तापसपट्टीत शिवतपन-यात्राचें जाऊन कमठाने पंचाम्नि सावन केले. मरुभूतीनें पुन्हा रागला विचाळून कमठाचा आश्रय घेतला. त्याची तो भक्ती करीत असे.

प्रसाद्यमानंस्तं क्रोधाज्जघान शीलया तत ।

मलये कुब्जकारुष्याने स जावः सल्लकीवने ॥ ५ ॥

एकदा मरुभूति त्याचे पुढे नमून प्रार्थना करीत असता पूर्व-चेंर स्मरून, क्रोधाने होऊन कमठाने त्याला दगडाने ठेवून मा-

प्रच्छन्नो मरुभूतिः २ स्वसरोदणोच्छिष्टशरवमालागलारोपणादिकं कारयित्वा ३ निर्दोषित. ४ नदीतीरे तापसपत्न्या शिवतापसवर्माये ५ अशानात् ६ मरुभूतिना ७ निजवृषस्य कथयित्वा ८ त कमठ आश्रित्य ९ प्रणामोस्यास्तीति प्रणामी तेन प्रणामिना प्रणतवर्त् १० मरुभूति ।

रलें. तेव्हां मेन्यावर तो मलयपर्वतावरील कुञ्जक नामक सडकी वनांत हत्ती झाला.

वज्रघोषो गजेन्द्रोऽस्य वशासीद्गुरुणा प्रिया ।

सार्थेनामारविन्दञ्च यान्तं सम्मोदमर्हतः ॥ ६ ॥

त्याचें नांव वज्रघोष होतें. वरुणा मेन्यावर पूर्वप्रियामुळें हत्तीण वनून त्याच्याजवळ राहिली. श्रावक संघाबरोबर सम्मेदशिखराला यात्रेस जातां जाता अरविंदराजानें मुनि शान्यावर त्याच वनांत मुक्काम केला होता.

वन्दितुं तंतसरस्तीरे प्रतिमायोगमास्थितम् ।

सार्थं भंक्त्वा हन्तुकामो वत्सें श्रौवत्सलाञ्छनम् ॥७॥

त्या वनांतील तळ्याजवळ मुनि झालेला अरविंद राजा प्रतिमायोग धारण करून ध्यानस्थ बसला असतां वज्रघोष हत्ती. संघ विद्वस्त करून त्याला मारण्यासाठी आला. तेव्हां त्याला मुनीचें छातीवरील श्रीरुसळांछन दिसलें.

तस्य दृष्ट्यांजसा जातिस्मरी स्नेहांद्रभूव सः ।

तेन प्रबोधितो धर्मं श्रावकव्रतमग्रहीत् ॥ ८ ॥

तें चिन्ह पाहून त्याला पूर्वजन्माचें स्मरण झालें व राजभक्तीमुळें त्याला मारण्याचे विस्मयून त्याच्यामुळे सोंड नमवून तो बसला. ध्यान उतरल्यावर अरविंदमुनीने त्याला श्रावकव्रतें दिली.

तदाप्रभ्यत्यघाद्विभ्यद्भग्ना शाखा परैद्विपैः ।

शुष्काणि तृणपत्राणि खादन्विध्वंस्तमम्बु च ॥९॥

तेव्हापासून पापभयानें तो हत्ती जलप्रीडा करीना व वनहि उच्चस्त करीत नसे. इतर हत्तीनीं पाडलेटा पाला पाचोळा व अचित्त पाणी तो पिऊन थापकव्रत पाळीत असे

पारणायां पिवन्क्षीणः पातुं वेगवतीं चिरात् ।

पद्ममग्नः समुद्धर्तुं यतमानोऽप्यशम्बुवन् ॥ १० ॥

एकदा अनशन व्रत आचरल्यापर पारणे करण्यासाठी तो वेगवती नदीतीरीं आला व चिखलात रतला फार अशक्त झाला असल्यामुळें बाहेर निघण्यासाठी खूप धडपड केली तरीहि तो निघू शकला नाही

मृतो दष्ट कुक्कुटाहीभूतेन कमठेन च ।

सहस्रारं सुखं भुक्त्वा स त्रिलोकोत्तमं पुरेम् ॥११॥

कमठाचा जाय मरून कुक्कुट सर्प झाला होता त्यानें पूर्ण वैर स्मरून हत्तीला दश केला यामुळें तो मरून सहस्रार स्वर्गातील देव बनला

जातोऽश पुष्कलावत्यामग्निवेग खगोऽन्यदा ।

सं तपस्यन्हरिमिरेर्गुहायां कवलीकृत ॥ १२ ॥

स्वगाहन तो जवूद्रीपात विदेहक्षेत्रात, पुष्कलामती देशात,

१ उपलास्मालनाक्षपगजघटना प्रासुकीभूत २ अग्निवेग ३ कं मस्तके वलीकृत वेष्टित गिलित इत्यर्थ ।

विजयार्धपर्वताग्ररील त्रिलोकोत्तमपुरात विद्याधराचा राजा त्रियुद्धति व राणी विद्युन्माला याच्या पोटी अग्निदेग नांमं करून जन्मला. त्यानें मृत सुखोपभोग भोगल्यावर दीक्षा घेतली. हरी नामक पर्वतातील गुहेत ती तपस्या करीत असता त्याच्या डोक्याला अजगराने वेटाळे घातले. अर्थात गिळिले.

इतस्तेन सुभद्राख्येसे ग्रैवेयकपञ्चमे ।

भुक्त्वान्नुतोऽभूदानन्द ऐश्वर्यु मोगलेश्वरः ॥१५॥

वज्रनाभि मुनि समाप्तिरण साधून सुभद्र नामरु मध्यम

ग्रैवेयक विमानाती अहमिंद्र देव ज्ञाय. तेथून तो जंपुद्रीपात

कोशलदेशात्तलि अयोध्या नगरीचा इन्द्रादुमराचा राजा वज्रनाड्ड

व राणा प्रभादरी याच्या पोटीं आन्ड नामे करून जमला.

कुर्वन्नप्यादिके चेत्ये स स्वामिहितमन्त्रिण ।

वाचाभ्यर्च्य जिनेन्द्रार्चा पप्रच्छ द्रष्टुमागतम् ॥१६॥

एकदा त्याने नदीश्वर परांत च यात्र्यात अष्टाहिक महोत्सव

स्वामिहित नामक मयाच्या सह्यानुमार देवा तेव्हा तेथे दर्शना

साठी आलेया मुनाना त्याने विचारल

नत्या विपुलमत्याख्यं गणेश भगवन्फलम् ॥

अचेतना जिनेन्द्रार्चा प्रैचता किं भवेदिति ॥ १७ ॥

निपुलमति मुनीना मन्वार वरून तो लणाया, जिनेन्द्राच्य

अचेतन अशा मूर्तीचे पूजन वेळे अमता पूजकाना काय उरें फल

मिळते ?

सोऽत्रोचदचिदप्यर्हन् सोत्पादजगता ध्रुवम् ॥

न वस्तुतत्परीणामपर्यै पुण्यपुञ्जकृत् ॥ १८ ॥

१ मध्यग्रैवेयकत्रितयमध्यविमाने २ जिनशह ३ पूजयता भव्याना ४
गणेशः ५ चेतनारहिताऽपि ६ सह उत्पादेन वतते जगति तथा सोत्पादजगता
वस्तुपदार्थ. परिणामप्रकर्षे कृता पुण्यपुञ्जकृत् किं न भवति अपि तु भवति ।

तच्छ्रुत्वा शुद्धवृत्तेन विश्वार्हद्वेदवर्णनम् ॥

प्रागर्थाग्नि प्रतीपार्कविम्बस्थजिनमन्दिरम् ॥ १९ ॥

ते ह्यणाले कां अर्हविंश जरां अचेतन असल्ले तरी उत्पन्न
होणाऱ्या पदार्थांनर परिणामाचर प्रकृति केला तर ते पदार्थ पुण्य
पुद्गलाचा स्कन्ध चन्द्रियाशिनाय कासा राहोड ? निन विचानीउ
पुण्य पुद्गलाचा समुदाय भग्य जीवना शुन परिणाम उत्पन्न कर-
प्यास निमित्त होतो. जिनविनामुळे निनमदिरहि पवित्र ठरते
वगैरे उपदेश पकून त्या राजाने मूर्यविमानात अमलेच्या जिन-
मदिराची भागपूजा केली.

इमं सान्तंजिनगृहं कारयित्वाकर्मण्डलम् ।

चक्रं महंज्यां सूर्यार्धालोकं विशुजिनालयम् ॥२०॥

त्याने राजवाड्यामध्ये रत्नखचित सुवर्णाचे जिनालय बांधून
यातील मूर्यविमानस्थ जिनविनाची महापूजा केली. या महापूजा
ह्यणजे चतुर्मुख पूजा, रथारतपूजा, सर्पतोमड पूजा वगैरे होत
सूर्याला अर्ध दिव्यांनर ज्यात जिनविनदर्शन केले जाते ती सूर्या-
र्धालोक पूजा त्याने केली.

प्रत्यन्वदं ददे लोकं जिनंज्यायां युनाक्ति च ।

तदाप्रभृति लोकंऽस्मिन्जातमर्गोपमंवनम् ॥२१॥

तो राजा दररोज सूर्यार्धालोक पूजा करतो ते पाहून सर्प

१ सूर्यविमाने प्रतीप २ राजमदिरमध्ये ३ चतुर्मुखपान्तर्भवती
मद्रायाः ४ सूर्यार्धेण आलोकः अलोकन यत्र ।

प्रजाजन सूर्याला अर्घ्य दैऊ लागले व तेव्हापासून सूर्योपासना रूढ झाली.

समुद्रदत्ताचवृत्त पलितात्सान्त्यनामभृत् ।

शयु श्वभ्रादंत्य सिंहीभूतेनानतमध्ययत् ॥२२॥

बरीच वर्षे राज्येभय भोगीत असता डोईचा शुभ केस पाहून त्याला वैराग्य उत्पन्न झाले व समुद्रदत्त मुनीजवळ त्याने दीक्षा घेऊन पोटशभायनाचे चिंतन केले व तीर्थंकर नामकर्म बाधले. कमठाचा जीव नरकातून सिंहयोनीत जमला होता. पूर्वपैर स्मरून त्याने ध्यानमग्न असता राजाला उपसर्ग केला व मरून तो आनत स्वर्गातील प्राणत निमानत देव झाला.

ततोऽनैत्य सकाशीशविश्वसेनतुजोऽभवत् ।

पोडशाद्भवया प्राप्तो वनं श्वभ्रादुपेत्य तम् ॥२३॥

तेथून तो जीव काशीचा राजा विश्वसेन व ब्रह्मादेवी याच्या पोटी पार्श्वनाथ नावाने जमला सोळाव्या वर्षी एकदा तो वनात गेला. कमठाचा जीव नरकातून निघून प्रभूच्या मातेचा बाप महीपाल राजा होऊन जमाला आला.

महिपालारुखात्ममाता महीभूत प्रियामृते

दीक्षित दारु भिन्दन्तमप्यं तीत्रायितु जगौ ॥ २४ ॥

१ गुरा २ अजगर ३ अधीष्टे स्म आनतैदोऽभूदित्यय सिंहेन कृत्वा
४ आनतात् ५ काशीदव्या ६ कमठचर ७ प्राप्त स्वय दष्ट ८ पुनः प्रदी
पितु अग्नि ।

निर्मथणाला क्षणजे दिगवरत्नाला हें आचारण निंदास्पद आहे क्षणून तू वेपातर कर असें देवतानीं सांगितल्याप्र त्यानें परिव्राजक वेप धारण केला.

तेनार्हतोऽपि सद्धर्मं किं तु दर्पात्तमांइत् ।

तेषोभि साङ्ख्यतत्वानि कपिलादीनजिग्रहत् ॥ ६ ॥

ऋषभतीर्थन्तरापासून दीक्षा घेतली असूनहि तो तें व्रत पाळू शकला नाही. सद्धर्म सोडून त्यानें सांख्य नामक मिथ्यात्व-मत गजाने सुरू केले व कपिलादि अनेक तपस्वी त्याचे शिष्य झाले.

एवं ब्रह्मामर सोऽभृद्धिजोऽत्र जटिलोऽनय ।

सौधर्मदेवो य पुष्पमित्रसौधर्मनाकतः ॥ ७ ॥

पुढे तो मेन्यानंतर पाचव्या स्वर्गांत देव झाला. तेथून अयोध्या नगरीत कपिल ब्राह्मणास काटीपासून जटिल नामक पुत्र झाला. तोहि लवकरच परिव्राजक बनला व मेन्यानंतर सौधर्म स्वर्गांत देव झाला, नंतर स्थूणागार नगरीतील भारद्वाज ब्राह्मणास पुष्पदन्ता स्त्रीपासून तो पुष्पमित्र नामानें पुत्र जन्मला. त्यानेंहि परिव्राजक दीक्षा घेतली व मेन्यावर तो सौधर्म स्वर्गांत देव झाला.

विमोऽथाग्निसहःसानत्कुमारश्चाग्निमित्ररु ।

ततो माहेन्द्रजो भूत्वा भारद्वाजोऽथ तद्द्युज ॥ ८ ॥

१ आदिनाथमुपसत्र २ दर्पांमार्तोदयात्त सद्धर्मं तेव सद्धर्मेण स्वर्द्धते
३ २ पूर्वं तप्य माहयित्वा ३ न्याप्रहित मिथ्यादृष्टि. ४ तद्द्युज माहेन्द्र
स्वर्गजः ।

तेथून तो सूतिका नगरीतील अग्निभूतिनामक ब्राह्मणास
गौतमीपासून अग्निस्वह नामानें पुत्र झाला परित्राजक दीक्षा
घेऊन मेल्यावर तोहि सनत्कुमार स्वर्गांत देव झाला. पुढे मंदिर
नगरातील गौतम ब्राह्मणास तो कौशावीपासून अग्निमित्र नामानें
झाला. व परित्राजक बनून मेल्यावर माहेद्र स्वर्गांतदेव झाला पुढे
त्याच नगरीत मालकायन ब्राह्मणास मंदिरा स्त्रीपासून भारद्वाज
नामक पुत्र झाला. त्रिदंडी दीक्षा घेऊन यानें खून तपश्चर्या केली.
मेल्यावर तो माहेद्र स्वर्गांत देव झाला.

ततस्त्रसस्थावरेषु सर्वश्वभ्रेषु चोत्कटम् ।

कष्ट स्यावरविष सन्माहेद्रं प्राप पूर्ववत् ॥ ९ ॥

नंतर त्या जीवानांस व स्यावर योनींत अनेक नाम
घेतल्यावर तो रात्रगृही नगरीत शांडिल्य ब्राह्मणाम पाराशरीपासून
स्यावर नामानें जमला परित्राजक बनून मय्यावर तोहि माहेद्र
स्वर्गांत देव झाला.

विश्वनन्दथ नार्पत्यो भूत्वा निर्ग्रन्थदीक्षया ।

महाशुन भताऽथाभृत्त्रिपृष्टोऽथान्त्यनारक ॥ १० ॥

पुन्हा मगधदेशात रात्रगृहीचा राजा विश्वभृति व राणी
जैनी याच्या पोर्ती त्रिघ्नदी नामानें जमला यानें दीक्षा
घेतली व गायाचा वधा लागून मन्यावर महाशुकभ्रगात वैमानिक

देव झाला. तेथून तो पोद्दनपुरचा राजा प्रजापति व राणी मृगावती याच्या पोटी त्रिपृष्ट नामाने जन्मला.

सोऽथ सिंहोऽथ घामोऽत सिंहो यांऽभूत्स जात्वदन् ।

फिञ्चिन्मृगमवष्टभ्य सहामितगुणेन खे ॥ ११ ॥

यतांजितञ्जयेनैनं दृष्ट्वैवं तीर्थनाथतः ।

स्मृत्वोपेत्य तमध्यांस्य शिलाभेवमुवाच स ॥ १२ ॥

त्रिपृष्ट अर्चक्रवर्तीने बरेच वेभय भोगल्यावर मरून तो सातव्या नरकात गेला तेथून सिहयोनीत जन्मला. पुढा नरकात गेला व पुढा सिंह झाला. तेथे तो एकदा एक हरिण मारून खात असता अजितजय नामक चारण मुनि आले व त्यानी त्याला शिलेवर बसून खूब धर्मगोध केला. तेव्हा सिंहाला पूर्वभगचे ज्ञान झाले.

भो मृगेन्द्र ! त्रिपृष्ट सन्भुक्त्वा सौरयं विक्रमत् ॥

मास श्वाश्रश्च यदु ख तन्न स्मरसि यत्पुनः ॥ १३ ॥

मुनि क्षणाडे, हे मृगेन्द्रा, त्रिपृष्ट अर्चक्रवर्तीया भगता पापकर्मणि तू भोगलेले त्रिपयसुग विसरलास काय ? त्या पापामुळे तुला नरकानातुं खूब भोगाचे लागले हेहि विसरलास काय ?

दु स्वायाहश्च भोः कुर्वन्नीदिवर्माग्रपापैभृत् ।

सद्यो जातिस्मरो भूत्वा तत्त्वध्वरणसिद्धया ॥ १४ ॥

तेथून तो धातकी गडाल मिट्टे क्षात, पुष्कळावती देगा
ताळ पुडरीनिणी नगराचा राजा सुमित्र व रणा सुव्रता याचे पोटी
प्रियमित्र नामाने जन्मला चक्रवर्तीच वभव बराच वष भोगून
याने दीक्षा घेतली व मेन्यावर तो सहचार स्वगात सूर्यप्रभ
नामक देव ज्ञाय

छत्राकारपुरे भूत्वा स नन्दाख्योऽत्र दीक्षित ॥

प्राष्टिलाचाम वद्धवान्त्य जात पुष्पात्तरंऽच्युते ॥२३॥

जवूडीपातीं उग्रपुरचा राजा नदिवधन राणी श्रीरवती
याना नद नामाने तो पुत्र ज्ञाय अच सुव्र भाग्यावर याने
प्राष्टिल मुनिवरल दीक्षा घेतली व सोळा भाग्य च चित्तन करून
तीक्ष्ण नामाने वापड समाप्तिमरण म व यानंतर ता सोळाया
स्वगात पुण्य त्त रिमानात इद्र ज्ञाय

चुत्वा विदेहनाथस्य सिद्धार्थस्याडगजेऽजनि ॥

साऽत्र कुण्डपुरे शा कृत्वाग्निपवणादिकम् ॥२४॥

तथून थ्यवन पावून ता विदेह नातीळ डपुगचा राजा
सिद्धार्थ व राण प्रियकारिणी याच्या पोटी मन्मथीर नाम करून
जन्मला इद्रान अभिषेकादि देव । कणी

श्रीर श्रीवर्द्धमानश्चत्यस्य नामद्वय व्यधात् ॥

स्वस्याय सशयो यस्माज्जन्मानन्तरमीक्षितात् ॥२५॥

वीर ३ वर्धमान अशी त्याची दोन नारें ठेगळीं गेलीं. जन्मा
नंतर त्यांना पाहताच जयसेन व त्रिजयनामक दोन चारण मुनींचे
संशय दूर झाले.

निवृत्तो जयसेनाभ्रचारिणा त्रिजयेन च ।

तत्त्वेप सन्पतिर्देव इत्पुस्त प्रपदादसी ॥ २६ ॥

तेव्हा त्यांना समति असें नाद ठेऊन ते दोघे चारण
मुनि आनदानें परत गेले.

वीर शूरोऽश्रुनेत्पुर्वित सुराणामिन्द्रसंसदि ।

श्रुत्वा सद्गमकोऽन्येचुरागतसं परीक्षितुम् ॥ २७ ॥

महागीरच हल्ली खरा शूर आहे अशी चर्चा इद्रसभेंत झाले-
ली ऐकून सगम नामक कोणा देव त्याची परीक्षा करण्यासाठी गेला.

दृष्ट्वा त्रीडन्तमुद्यानेऽगमोऽरुढो नृपात्मजः ।

काकपक्षधरै सार्धं सबयोर्भिर्भद्राफणी ॥ २८ ॥

इतर राजकुमारासह र्गर्गाचालाल झाडावर जाऊळ राखलेले
राजपुत्रासह महागीर खेळत असलेले पाहून तो देव महासर्प बनला.

भूत्वा वोटितमास्सुन्धादस्थौत्तद्भयतोऽखिला ।

वित्तैपिभ्यो निपत्याशु राजपुत्राःपन्थायिता ॥ २९ ॥

त्या महासर्पाने झाडाच्या बुच्याला त्रिळग्ना घातलेला पाहून
भ्यालेले राजकुमार पाशावरून उड्या मारून पळून गेले.

१ गत २ हर्यवि ३ सुराणामुनि ४ वृक्ष ५ स्थित ६ सर्प ७ वृक्षात्
८ भूमौ प्रतित्वा ।

विद्यात्रलात्प्रकृत्येष मनो विक्षेप्तुमंक्षमः ।

त्व महतिमहावीरोऽसीत्युक्त्वास्तौन्मुदानदत् ॥३४॥

या सर्गानीं महावीरान् सूत्र उपसर्ग केने पण तपोविधेय्य
 जोरावर महावीरानीं अपठे मन किंचित्तिहि विचरित होऊ दिखे नाही.
 हें पाहून तुम्हा महतिमहावीर आहा अने लणून रदाने प्रभूची
 आनदाने नाचून स्तुति केला

एना वृषभसनस्य प्रप्यस्यापि स्वधापितः ॥

सोऽपि स्वकान्तसम्पर्कशैङ्गिनी शृङ्खलासिंता ॥३७॥

शेठन तिला आपल्या वाजकाचा दासी हणून टेंपल पण
शेठजाचा तिच्यारी सभंग घडल या भातीन तिने चदनला दड्या
घाडून केदेंत ठेगि

शरावस्थसधान्याम्ल तीर्णकोद्रवदित्सया ॥

तामनाधयदन्येद्युयाक्ष्य चयासमागतम् ॥ ३८ ॥

तिला ती मडक्यातून काद्रचा भात पनेतून खायाला दत
असे एकदा त्याच गारीं भिभेसातीं महावीर आणे

वार प्रत्युद्यती भवत्या सद्यागलितशृङ्खला ॥

दिव्यभूपाम्बरा वक्षन्द्युतपुष्पाश्रितक्षिति ॥ ३९ ॥

महावीर म्बामाचे भक्तीन स्वागत करात असता तिच्या शृङ्खल
तुटल्या तिचीं वख दिव्य झाला कस सुगोमित झाल केसातून
पुष्पें जमिनावर गळून ती सुदर तिसू लागली

स्वीकृत्य शीलमाहान्म्याद्धिमीभतशरावगम् ॥

क्षीरशाल्यादनीभत तत्स्वमक्तभयोजयत ॥४०॥

शीलमाहान्म्यामुळें मडक सोयाच झल काद्रचा भात खीर
झाला व त्याचा स्वीकार महानाराणीं केग

१ सायबाह भृत्यसर वृषभसनान्न २ नद्रान्याया अवयव् ३ मद्रा
४ बला ५ अभ्युतिश्रवती उद्यमपूजकम धी वारतन्मुख गच्छती ६ विधिना
प्रतिमहा ॥

त्याने मङ्गागीगना शक्ता प्रिचारल्या व त्याचे समाधान ज्ञान्यामुळे
त्याने दीक्षा घेतली व पाप कर्माचा नाश करणारे तप आचरिले
तेव्हा तो इद्रभूति गणवर झाला

क्रिञ्चिदूनशरनिदा दुक्त्वाहन्त्यपदःपदम् ।

परं माप्तो महावीर स दिश्यान्नः पर पदम् ॥४५॥

तासि वर्षानां काटी कमी दिवस अर्हत पद भोगून जे सिद्ध
पदाला गेले ते महावीर आम्हालाहि श्रेष्ठ पद देगेत.

पुत्रमासमधुत्यागात्सौधर्म स पुरुरवाः ।

द्यां परीचिर्दिशीभ्य पद्भारान्साङ्ख्यतो गत ॥४६॥

पुरुरवा भिल्ल मय, मास व मगान त्यागामुळे सौधर्मभर्गा
प्रत गेला. तेथून परीचि होऊन देव झाला व सदा वेळा साख्य
मताचा ब्राम्हण झाला

ततस्त्वसस्थाररेषु किल्घ्ना साख्यो द्विजोऽभवत् ।

स्वर्गत्यागं विश्वनन्दी सन्नपि निर्ग्रन्थदीक्षया ॥ ४७ ॥

नंतर अनेक तस व स्थारर योनीत जन्म घेऊन तो साख्य
मताचा ब्राम्हण झाला. पुढे स्वर्गातील देव होऊन विश्वनदी झाला.

त्रिष्टोऽन्त्यश्वभ्रगिंशो धर्मभूय ततःश्वसन् ।

सिंहोऽथ श्रावकत्वेनाद्यकल्पेऽथ ततःरथः ॥ ४८ ॥

नंतर देवगतीतून त्रिष्ट झाला. पुढे नमकगतीतून सिंह
झाला व मग देव होऊन प्रिचारर झाला

त्रिपाष्टिस्मृतिशास्त्रम् ।

स्नानव हरिपेण सन्महाशुक्र तताऽभवत् ॥

प्रियमित्र सहस्रार नन्द सद्गन्धुतेन्द्रताम् ॥ ४९ ॥

सगतीं न व्यवून हरिपेण बाला नहा देव होऊन प्रियमित्र
ज्ञान नंतर सहस्रार स्नान नऊन नद ज्ञान व मग , अच्युत
स्नान इद्र शाळा

ततश्च्युतो विरज्यात्तसयम प्राप्य वैरलम् ।

तीर्थकृद्भ्य य सिद्धो महावीर नमामि तम् ॥ ५० ॥

तेथून च्यवन चो महाभार ज्ञान व प्राम्य पावून दीक्षा घन
न्याय न्याचरण करून प्राग करून ज्ञान व याने धमतीथ
प्रसून करून सिद्धप मिळाले याग मी नमन करतो

गणभृत्पूर्वधृत्सत्यसयमावधिमतृष ।

त्रिक्रियर्द्धीश्वरान्नुर्यज्ञानिन ऋत्थणा ॥ ५१ ॥

वादिनशायिना यथा श्राविना श्रायना गण ।

देवादेव्यश्च तिर्यवस्तान्नुमस्नार्थनायकान् ॥ ५२ ॥

गणधर, चादापूर्वाचे धारक, सामान्यमुनि, अत्रिज्ञानी,
त्रिक्रियाध व मुनि, मन पर्ययज्ञानी, केनज्ञानी यामव्य आहे अमा
सर व ज्याच्या सघान वापट्टु मुनि व आश्रिता श्रायक व श्रायिना,
देवदेवी व तिर्थच प्राणी आहेत या तीर्थकराना मी नमन कर ।
इत्याशाधग्द्वय त्रिपाष्टिस्मृतिनाम्नि महापुराणातस्तत्वसङ्ग्रहे

श्रीमहावीरपुराण चतुर्विंशत् ॥